

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów. Zespół

ZBIÓR RĘKOPISÓW I ARCHIWUM PAWLIKOWSKICH

ZESPÓŁ (FOND) 76.

CZEŚĆ III. ARCHIWUM PAWLIKOWSKICH.

154. Materiały dotyczące towarzystw gospodarczych i emigracji sezonowej (sprawozdania, kwestionariusze, korespondencja). 1908.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

Львівська бібліотека АН УРСР
ВІДДІЛ РУКОПИСІВ

№ 111/16

№ 154

п. 21

128 + 210 + 31А.

Матеріали (звіти, етими,
квезіонарі, листування) у справі
господарських товариств і дезо-
нної еміграції.

1908

140 ар.
ем. пол.

1
Sposobami Biżerom

z wyjątkami wliczając w sposoby
emigracji' sezonowej' wiodących

publikacje Komisji Wyższej
Gen. Linde Rolniczej.

Sposobami: St. Jan. Koltunow.

Sprawozdanie.

W roku 11 Przewodnika K. R. z r. 1908 Zarząd główny zaprosił Zarząd Stółed rolu. oraz krytehuików do Dania odpowiedzi na pytania - czy z Daniej gminy (oboliny) emigrują, małoletni robotnicy i robotnice za pracowym zarobkiem, - czy czynią to za zgodą rodziców lub opiekunów, - jakie są skutki tej emigracji, - i wreszcie czy i jakie są środki zaradcze przeciw niej byłyby poradzane.

Na to nadeszło 61 odpowiedzi z których porównano podpisaniem zdań sprawozdanie.

I. Doświadczenia jakie Zarząd główny Tow.

K. R. wyciągnąć wnioski z tej audyty.

1.) Odpowiedzi nadeszły 61, co ze względu na ich dobrowolność nie jest rezultatem stym; jedynakowi w stosunku do ilości Stółed rolu. niczych jest to rezultat bardzo słabym. Dlatego należałoby, oprócz zaproszenia krytehuików do dobrowolnych odpowiedzi, wyzwać osobno Zarząd Stółed odwołaniem (choćby nie rozestawnym ale tylko powieszczeniem w Przewodniku) w formie werwania urzędowego i obowiązującego, do dania odpowiedzi, i po upływie pierwszego terminu zarząd te ponownie

upomnieć.

2) Wśród nadestanych odpowiedzi pochodzą: 10 z Zarządów powiatowych, 42 z Zarządów Hółed, 9 od osób prywatnych („osobno Hółta”, „cyrulniczo Przewodnicza”). - Z pomiędzy Przewodniczy Zarządów powiatowych 4, (Wieliczka, Jarosław, Jasło, Tyńiec) donosi że odpowiedź jest wynikiem dyskusji przeprowadzonej na zjeździe Delegatów, 1 (Przemyski), że odpowiedź ta jest reasumpcją odpowiedzi jakie Zarządowi powiatowemu na ządanie jego przysłały powrogołue Hółta, przytem nie wiadomo ile Hółed dało odpowiedzi. - Z pomiędzy odpowiedzi Zarządów Hółed tylko jedno (Wierzb) podaje że odpowiedź jest wynikiem dyskusji przeprowadzonej na zebraniu Hółta, na 2 odpowiedziach podpisanych jest para osób z pora stacijnego zarządu, 1 odpowiedź z Dziatwa od Krany Dumajec) komunikując że jest trzech emigrantów, dotęra pisano od Kardego z nich. Treść być może że jeszcze w kilku innych Hółdach sprawa emigracyjna była na zebraniu, o tem jednak nie podają one wiadomości, tak, że przeważnie ilości odpowiedzi przedstawia się jako

odpowiedź Zarządu, tj. zwykle jednej osoby, przewodniczącego lub sekretarza. -

Na przyjęcia należałoby przy takich warunkach dawać wskazówki, aby pytania dyskutowane były na zebraniu i aby Zarząd dawał odpowiedzi jednocześnie. Nominować Zarządowi głównemu wyznaczeni dyskutujący, najlepiej protokół jej, ewentualnie też pisma lub protokół wzięty z posiedzeń wstępujących w danej sprawie w regularnie ustalonym czasie. - To samo należy zachować Zarządowi powiatowemu. Zadaniem to uważać jest przedewszystkiem tem, że takie postępowanie wywoła braterską wiarę, pobudzi ruch umysłowy i wry myślicieli o sprawach publicznych. W ten sposób kreuje wychowuje się nie tylko Kółka i stowarzyszenia w tym kierunku, że audyety wzbudzić będą ciekawość i głęboką zainteresowanie i odpowiedzi będą coraz liczniejsze i rokowaniejsze.

3) Co do ocen nadających odpowiedzi to trzeba zaznaczyć że odpowiedzi pojedynczych Kółek są daleko ciekawsze niż odpowiedzi Zarządów powiatowych. Tam zwłaszcza gdzie je daje stowarzyszenia nie mają one znaczenia bezpośredniego,

4

nieuprzedzenia przez powiaty z góry
lub narzucone przekonanie, są nader
barone i zailustrowane przezaranie
bardzo pouczajacemi i obrarowemi
faktami. Odpowiedzi t. zw. inteligentni,
czy są zarwykraj suche, srematyczne,
srablonowe, podobne do siebie a równo,
czesnie postarajace stybrane jwi
i glawone wielokrotne Komunitaty.
Podobnie ma się rzecz z odpowiedziami
Zarządów powiatowych, nawet tam,
gdzie dane są na podstawie wyroku,
są na zgromadzeniu delegatów
przeprowadzonej. W uogólnieniach,
które one dają, nigdy poszczególnie
fakta, Daleko bardziej pouczajace niż
te uogólnienia srematyczne, które
nawet nie robia wrażenia objettyw-
ności, a raczej zdają się odbijać zda-
nie sprawozdawcy - i to zdanie wytkle
z góry jwi powiaty, a nie wyciągnięte
z życia. Pod tym względem bardzo cha-
rakterystyczna jest zwlaszcza odpowiedź
wielkiego Zarządu powiatowego, która
jest bardzo obersna w dziele wniośdów,
podczas gdy na pytanie o fakta dotyczące
emigracji i jej skutków nie tylko nie
odpowiada, ale, co nader rzadkiem,

notuje że Zarząd nie rozporządza żadnym
 materiałem faktycznym! - Mimo to na-
 leży zadać sprawozdań z Zarządów powia-
 towych, gmin - o ile rozstrzebra i dopóki od-
 powiedzi Kółek nie są, dośi liście - Daje
 one bądź co bądź materiały do oceny
 stosunków na większych terytoriach.
 Jednadowor trzeba: a) zwracać uwagę
 Z. pow. że porządane są, obok opinii Z. pow.
 urzędowe protokoły obrad zarządu dele-
 gatów nad daną kwestyą, protokoły w
 których zawstowana, jest treści posre-
 gólnych głosów w dyskusji podnoszonych
 wraz z podaniem nazwisk mówców i
 miejsca ich pochodzenia. - b) należy
 zadać aby pisemne odpowiedzi Kółek,
 jeśli takowe (jak w Przemyslu) do Z.
 pow. nadejdą, były odsyłane do Zarządu
 głównego. Trzeba bowiem przyjęc' za za-
 sadę zupełną centralizację (w Zarządzie
 głównym) opracowywania wyników
 wszelkich audytów, zasadę urniana
 przez statystykę naukową, za jedynie
 racjonalną.
 H) Należy wyodrębować w Przewodniku
 artykuł: „jak trzeba odpowiadać na
 pytania zwrócone przez Zarząd główny
 do Zarządów powiatowych, Zarządów Kółek

lub powołanych urzędników." Podję-
 mując się napisać taki artykuł i
 poddać go dyskusji osobnej Komisji
 Która by sprawę audyt rewaryj-
 niata. Artykuł taki trzeba by uwe-
 cześnialnie odnieć osobno aby go mo-
 żna rozstać organizacyom jako in-
 strukcyę, kiedy tego zajdzie potrzeba.

II. Wyniki audyty.

Odpowiedzi nadstano 61, z 59 miej-
 scowości, potwierdzonych w 34 powiatach.
 Najwięcej odpowiedzi pochodzi z powiatu
 Kresowickiego (6), Kradowskiego (4), Dalej
 z powiatów Bochnia, Żywiec, Jasło, Wieliczka
 (po 3). Zarząd powiatowych odpowiedniało
 10, a mianowicie: Krosno, Tyczyn,
 Przemyslan, Przemysł, Jarosław, Jasło,
 Bochnia, Wieliczka, Żywiec, Biata. Wę-
 wście obraru stowimdoś emigracyi
 crowskiej w kraju na podstawie tej au-
 dity odwozyć niemożna. Porytek i wię-
 moria wyciągnąć o tyle, o ile w tych
 odpowiedziach, bądź co bądź z różnych
 odolic kraju pochodzących, powstawa-
 się jakiś ryś zasadniczy, bądź to w
 przedstawieniu stowimdoś, bądź w

7

opiniach. A wstanie pewne rysy powta-
rzają się z radziwającą zgodnością w o-
gromnej większości wsrzednich odpo-
wiedzi.

Z odpowiedzi trzeba wyłaczyć najprzód te,
które donoszą, że w Danii odalicy emi-
gracya w ogóle (8 odp.) albo emigracya
sezonowa (2 odp.) niema miejsca, albo
że emigrują tylko starci (2 odp.).

Miejscowości dające odpowiedzi negatywne
w przeważnej części motywują brak emi-
gracyi tem, że pobliskie miasto lub
fabryki dają zarobek. Z drugiej strony
wiele miejscowości stwierdzających emi-
gracyę donosi, że istnieje ona nimno w
sokich plac robotnika wiejskiego. Z samej
zbyt ubogiej audyety, świadków pierwszych
wyprowadza memoria, są one jednako
że w samej rzeczy sprawa ma się tak iż
zarobek przemysłowy w miastach i fabry-
kach przewyżmuje emigracyę, zarobek
na roli niery, choćby wysoki jej nie przewy-
żmuje. A motyw z tego lery w tem samym
porządaniu odwołany i woluści, - „jęj
woluści” jak piszą niektóre odpowiedzi,
- które gna ludzi z opłatów wjezdnych
bądź do miasta, bądź za granicę. Wsz-
ciąg emigracyjny odpowiada w znacnej

(psychologicznie znanemu górcimskiej
i omawianemu w literaturze ekonomicznej
zagranicy ciągnowi do miasta, czego
nie zmienia odolności, że emigracja
seronowa szuka w przekarnej miere
zarobku wolniejszego.

Z pomiędzy 119 odpowiedzi przyjętych
obok braku zarobku przekarnej częś
podnosi jako motyw wychodźstwa sero-
nowego właśnie ora, chce wygastania się
na wolności, przedzenia życia niedrogo-
wanego konwencjonalnymi międzocowami,
wzycia świata. I te nawet odpowiedzi
które emigrację seronową uważają
za konieczną ze względu na brak
miejscowego zarobku, podnoszą, często
że jednak wielu i bez potrzeby emigruje,
więc np. synowie ranciernych gospodarzy
w warunkach górcie gospodarstwo właśnie
nieinogąc nastarzyć rak, traci znacznie
więcej niż przyniesie zarobek zagranicą.
Także wysokie zarobki wielodrostnie nie
wstrzymują, wychodźstwa. Te motywy wy-
chodźstwa odbijają się i w formie stwierdze-
niju na wielkiej części odpowiedzi, że
młodzi wyjeżdżają bez pozwolenia,
często wprost uciekają, tak że za-
minii ojcowie konie osiągnąć krycia.

Gdzie zaś wyrażają „za pozwoleniem” starszych, to dodano bardzo często uwagę, że starsi opierać się nie mogą, że są za słabi, albo że dają pozwolenie skutkiem nieprzekorań i awantur jakie im urobiliście. Oczywiście w tych wypadkach nie chodzi o wychodzenie chęć zarobku, ale motywy wcale innej natury. I to dla oceny zjawiska jest bardzo ważnym — gdzie istnieje pozwolenie prawdziwe, tam domyślają się należy także prawdziwej potrzeby i materialnej konieczności, a w tych wypadkach naturalnie by rozwarzyć kryzys moralny nie przewyższał konieczności materialnej i kryzys w tym pozwoleniu nie byłby brakiem porzucenia moralnego, oddającego się do świadomości na zgubę moralną, za cenę groza, które z zagranicy przypowie. Takie powstanie nasuwa się oczywiście gdzie w odpowiedzi czytamy „za pozwoleniem”, a dalej — że niestety wraca reputacja, rozkład i choroba.

Co się tyczy pytania odczytany kryzys wychodzący z seronowe nastoletnich na miejsce za pozwoleniem rodziców i opiekunów, czy bez pozwolenia, to wspomniany fakt, że pozwolenie było nader często wymuszonym

oryginalną cyfrową klasyfikację odpowiedzi
 dość trudną, nieraz nie bowiem wiadomo
 czy przez zerolenie takiego właśnie
 wymuszonego ~~stania~~ zerolenia się
 nie rozumie. Jest tylko 24 odpowiedzi
 które podają „za zeroleniem” lub
 „najczęściej za zeroleniem” bez
 wątpliwości, a z tych odpowiedzi
 precyzyjnie jeszcze 13 mówi równocześnie
 o tych skutkach moralnych takiego
 wychodźstwa. Reszta odpowiedzi podaje
 „bez zerolenia”, „najczęściej bez zerole-
 nia”, „za zeroleniem lub bez”, albo
 stwierdza wymuszenie zerolenia.

Co do skutków seronowej emigracji,
 to opiszcie tam w dodatku już uję-
 tymu kierunkowi galery on przedsięwzięt.
 Niemniej jej rozmiarów. W tym względzie
 ankietę niemożna dać obraru stosun-
 ków kraju. W odpowiedziach spotyka-
 my różną intencyjność emigracji,
 od „bardzo dużo” do „właściwie” lub „wcale
 nie”. Opiszcie absolutnie dokładnie,
 bez względu na wpływ swój na emi-
 grantów, jest emigracja w tych wypra-
 wach, gdzie skutkiem niej może się dać
 już wiodącym rolniczym gospodarstwom
 brak robotników, tak że już nawet

pastuchów niema jad up. pisra, z Niepra
w pow. wadowiedim, ho wrytka(?) uwiadri
ponad lat 13 emigruje za seronowym za-
robkiem; podobnie ze Slesienica w pow. ry-
wiedim dawno sprawozdawca ze gospodarce
8-15 morgow sami bydo pasca, a gruntów
wiele nieobrobionych zostaje; - toz samo
postara sie n.p. w powiecie croschowiedim,
grybowiedim. Jednakie o ile wypadki tadic
sa, creste audista niniejsza stwierdzic
nie moze, i dlatego wlasnie jej waga po-
lega na wykaraniu wplywu emigracyi na
samych emigrantów maloletnich. W
tym wzgledzie daje ona wyidi bardzo in-
struktywne i ciekawe.

Na 49 odpowiedzi stwierdzajacych emigracye
zarobkowa maloletnich, 32 stwierdza równo-
cześnie zly lub bardzo zly wplyw jej na
moralnosci i zdrowie. Tylko 6 nie widzi
zlych skutków lub mowi nawet o dobrych,
4 powiada ze bywa roznie, proscie
albo milera, w tym punkcie albo podaja
ze skutki ze wzgledu na krótkie do-
swiadzenie jeszcze nie sa wiadome.
Kilku lierne odpowiedzi zarzucaja, ze emi-
gracya do Ameryki nie wywiera zlych
skutków, natomiast ile wplywa seronowa
emigracya przedewszystkiem do Prus,

ale także na Sady, do Danii i Fran-
 cyi. Skutkiem nieualorytego zrozumi-
 nia że kwestyonaar odnosi się tylko
 do seronowej emigracyi, owe 6 odpowiedzi
 nie konstatających tych skutków zrod-
 kowai' ualory do trzech, gdyż inne wy-
 padki odwoła, się albo wybaczenie do
 albo głaśnie do emigracyi amerykan-
 skiej. Z audyty odnosi się tedy wa-
 zenie że zle skutki moralne emigra-
 cyi seronowej matoletnich są niewat-
 pliwie i są bardzo znacne. A wra-
 nie to utrwala wstarcera ta odolicraci',
 że te same rysy powtarzają się znowad
 z zadziwiająca zgodnością, mając obraz
 wyrazny i nieruconie charakterysty-
 czny. Obraz ten przedstawia się nastę-
 pująco. Matoletni emigracya, przeważnie
 nie tyle z myśla, o zarobku ile z my-
 ślą o wsrełkiej swobodzie, jad charakte-
 rystycznie piere jeden z Correspondentów
 - wa, „na piia wolności”. Dlatego czynią
 ajcom „naprzykroczenie wielkie”, robie' nie
 chca, aby wyznusie' pozwolenie, cze-
 nieidają że srodki lub samowolnie
 spuszcza, sturby. Juri te motywy
 emigracyi pozwalają domyslać się
 skutków. Najspadawera, wedle ~~prze-~~

powrochnej niemal zgody, są te skut.
 Ni sta Dzierżat. Wracają, one nader
 często z przychodzeniem, z Prusadkiem,
 jak broni ludowy Termin, w dodatku
 często karawane. Demoralizują je po
 części Niemcy, po części współtowarzysze
 emigranci, ku czemu przychylna się
 w Prusiech wspólnie karawaniom obu
 płci. Długo się ze emigrantami ze względu
 nie wracają, wcale do domu. Charaktere-
 rystycznym jest postarajace się w paru
 odpowiednich radanie, aby powracającemu
 z Prus Dzierżatom księża ślubu odma-
 wiali przez parę miesięcy, dopóki się nie
 odare ich nie są, iwarne, gdyż matru-
 stwa z emigrantami są, rbyk często
 niecierpliwie. Jedną z odpowiedzi pisząc
 o potrzebie środków zaradczych motywu-
 je ją, tem że z powodu repucja przez
 wychodźców seronowe, „jwi kon wszelkie
 niemożna”. W kilku odpowiedziach pod-
 niesiono że z tytułu Kartów leccenia i
 na utrzymanie dzieci nieslubnych spa-
 dają wielodostnie na gminy wielkie cięż-
 xary. Korespondenci wyrażają obawę o
 przyrtaści rodzin i o przyrte podolemia.
 Co do chłopców to wpływ emigracji se-
 xonowej - do Prus przedewszystkiem - ujasnia

141

się w zamieszaniu do wstąpienia i
i unidania pracy w domu. Wszelką
zinnę taką wstąpienia nie robi, od-
mawia posłuszeństwa rodzicom, jest nie-
sporny, odany pijatyce, kartom i bijdom
karcernym. Kiedy pod zinnę cun-
granci seronowi wstąpienia, wieś jury,
kiera odmienny charakter; kataly,
bijatyki kadrócaja jej spodaj. Wstąpienia
się po wsiach osobny typ ludzi zwanych
„Prusadami”, ludzi bez crei i wiary.
Odmawia on się już restrukcie ubio-
rem; emigranci bowiem porucają strój
swojdi i przebiorają się z niemiecda
w pruskie „Fachmany”, że „niewiedzieli
czy dyabeł, czy kora, piót siemca, piót
drwo”. Do mowy ojcystej miesraja oni
chętnie słowa niemiecda, albo udają
nawet że po polsku zapomnieli. Po-
gardzają obycrajem swojdiem; mają
się za coś wyższego. Mabeć takich, nader
pozpalitych relacyi, w dziwnem świetle
predetaria się jedna odpowiedź, że cun-
granci wstąpienia „poradnie ubraui i z
ogłada, towarzyska”. Dziwnego sadraja
musi być ten ubiór i ta ogłada! - Kyru-
wając się ze wroldich „poxesadów” i potes-
nych swej, zacofanej bjerzyny, „Prusacy”

si perorują, o teoryach socyalnych, do
 Kosciola nie chodzą, paciera niediody
 zapominają. Wiele z nich przypisuje do
 domu choroby, zutawora weneryczne, ale
 i inne; chorują, często po powrocie bądź
 z wyemierzenia bądź z powodu wilgotnych
 paradów. „Wiele osób umarło przez Prusy.”

— Co do zarobków to o tych relacye są różne.
 Dla małoletnich podają, w ogóle że przypisują
 standardowo niewiele, po kilkadziesiąt koron,
 najpomyślniejsza relacya podaje że ktoś
 cypka 14 letnia przypisosta za 7 miesięcy
 120 koron a nawet gacimiec sadreistru,
 tak że ojciec zadowolony postat na drugi
 rok wrac z nią, jeszcze i chłopca. Ale bar.
 Do częste są relacye że małoletni emigran-
 ci nie nie przypisują, bądź przepisy i
 prekulawery wrystho, bądź wytoxywery gwar
 zarobiony na „pruckie Fachmamy” i regas-
 ki; niektórzy mienają, że co wrócić lub
 wracają, o iebranym chlebie. Zamawiono
 przytem parobrotwie że sdutdi edono-
 mierne dla dorostłych emigrantów są o
 wiele pomyślniejsze, a i moralne ordony
 znacnie mniejsze. — Zarabdi fabryczne
 są przytem lepsze od rolniczych. —

Ten rozpaczliwy obrar sdutdów emigra-
 cyi seronowej małoletnich znacniejje wypr

nader drastyczny w jednej z odpowiedzi - iż
ta emigracja (w szczególności do Prus) jest
największym niebezpieczeństwem narodem
do czasu rozbiorów...

Odpowiedzi stwierdzających potrzebę środków
zaradczych jest 31, zaś 4, stwierdzając
te skutki, nie widzi możliwości ogro-
mienia wychodźstwa małoletnich wobec
istniejącej biedy.

Wielka część odpowiedzi twierdzących za-
znacza że w ramach ustawy obowiąz-
ujących mogłaby wiele zrobić gdyby
ustawy były przestrzegane i interpreto-
wane należycie. I tak przedewszyst-
kiem księżki robocze winny być wy-
dawane przez starostwa a nie przez gmi-
ny. W gminach wydaje się często duplika-
ty księzek roboczych, idące do nadzorców,
wydaje się księżki na parterywe narwis-
ka lub wydaje się je osobom z gmin
obcych. Mogłaby nie wydawać księzek
obowiązanym do wyjazdu lub podlegającym
obowiązkowi wradnemu, wreszcie nale-
żałoby przy wydawaniu małoletnim wydać
wykazania się poświadczaniem władu
przez władzę parafialną i pozwoleniem
rodziców lub opiekunów. Na granicy
winny być ścisłjerszą kontrola aby

ber Księżdz nie wyjeżdżano. - Dalej trzeba
 by zaprowadzić po gminach rady siwoce.
 - Wyrazem teri bywa parochotnie zadanie
 aby wzmocnić powagę urzędów gminnych
 i werać je do badania w każdym wypadku.
 Ku czy zachodzi istotna potrzeba; w tem
 mogłyby im być pomocne Komitety z
 ludzi dobrej woli, któreby ciewaly nad
 emigracyą matoletnich. Podnacrona, teri
 bywa potrzeba powracania ludności, gdyż
 ona sama często sprawy sobie nie zdaje
 albo poradzić nie umie. - Kilkna dpo-
 wiedzi podnosi iż najskuteczniej zapo-
 biegloby emigracyi w ogóle podniesienie
 zarobkowości w kraju, a to przez pod-
 niesienie przemysłu domowego, wiatanie
 w kierunku podniesienia intensywności
 gospodarstwa, które i łatwiej wyrzuci w lasci-
 ciela i dawa, mu więcej roboty na sta-
 suem; podnacrona, teri bywa potrzeba
 ualerytej organizacyi biur pośredniostwa
 pracy, tudziez potrzeba zalozenia biur
 zgłowien spocedary gromotów dla tych
 którzyby chcieliby nabyć ziemie. - Kilkna,
 Kratnie radaja korespondenci organizacyi
 instytucyi emigracyjnej któreby ciewala
 nad emigracyą, wyrugowala niesumien-
 nych agentów, opiedowala się emigrantami

etc. Jedną z odpowiedzi proponuje pod-
jęcie tego zadania Towarzystwa Kółek
Roln. W każdym powiecie potrzeba,
byłaby kilka takich instytucji emigra-
cyjnej, a organizacja Tow. K. R. Dawałaby
już kadry gotowe. - O ile chodzi tylko
o kierowanie emigracją, to wywarono
Wilkadrotwie zdanie że należałoby ją
skierować w okolice „nordalmeijere” do
Prus i Saksonii. - Pora też sroddi zaradce
wybrać podaruny srebrę zaradai aby osobna,
ustawa, ustoić wprost emigracye, ma-
taletnich. Jaki granica wieku propono-
wany jest zycrajnie rok 20, wratem 18,
do którego zaradai miałyby być bezwarun-
nowy, otded ai do pełnoletniości wyua-
gane byłoby pozwolecie rodzicow lub
opiekunow. Wiedtore odpowiedzi pisrac
o tych zaradach ograniczaja tija je
wywarunie do Prus. Ze zaradai sie nietyl.
No niepoctustwo i „naprzykranie”
Dzieci ale i wyryk Dzieci przez rodzicow,
swiadra, dzie odpowiedzi zaradajace Karania
rodzicow i opiekunow lekomyelnych,
wzgladnie wyytajacych na zarobek za-
graniczny Dzieci wbrew ich woli. Potre-
be ustos przymusowych motywuja do
powiedzi rozylle tem, ze rodzice wabec

Dzieci są, na stłabi i bieradni, alko że sami
 nie posiadają powzięcia z tego, lub wręczto
 naszedają na porus. - Kilka odpowiedri
 mówi o środkach zaradkowych jako po-
 trebnych dla utrzymania gospodarstwa
 kwiacych cierpiących na braki robotni-
 ka; ale na ogół powodem szary jest
 raczej niepewność i zamieszanie samych
 ich emigrantów. - Parę tyldo odpowiedri
 uważa wszelkie ograniczenie emigra-
 cji za nieporządane, że względu na
 konieczności zarobku, a z tych nie-
 ku * części przypuszcza, że emigracja sero-
 nowa jest koniecznością, wprawdzie, ale
 skutki jej są złe, - a także że emigracja
 ci co muszą, ale też i tacy co nie muszą
 - a tyldo że zbyt dół. Ten to właśnie in-
 teresujący rys wybija się z całej tej audyety
 najpilniej i najzuważniej. Przy roztrzy-
 ganiu pytania o potrzeby i granicach
 środków zaradkowych to to stronę kwestji
 trzeba przedewszystkiem rozpatrzyć, i
 dobrze że ta skromna audyeta może to
 właśnie ujawnić. Rezultaty jej, nie
 porostawiają bowiem wątpliwości że
 emigracji seronowej niepodobna tłum-
 aczyć wybaczenie podobieniem przy-
 sweim; że wchodzi tu w grę bardziej

skomplikowanej natury, kryminali-
 psychologicznej i se wobec tego wy-
 czejnym szablonem opuszczenia
 ręk przed rzekoma „silą wyższą”
 i przesem fatalistycznym o udry
 galijsi sprawy tej katarwie nie
 uchodzi. —

Przedmowa

J. J. Jankowski

$$\begin{array}{r} 10200 : 350 = 29 \\ \underline{700} \\ 3200 \\ \underline{2150} \\ 50 \end{array}$$

pytania takie do lekcji przed, wstępnego!

(wzrost, post. zdrowotny)

Spisovnanie.

W noc 11 Prewodnaha 4. 9. z r. 1948
 Lanad g'ivnyj razovno Kanadz K'ibeca
 s'vln. azar us'be'ub'ov'no do Jan'ca
 at'pov'ed'na lna p'ydav'la - vy z'kaz
 g'ivnyj (ob'udnyj) em'p'ov'nyj, m'ad'v'ed'nyj
 s'vlnodnyj, s'vlnodnyj z'kazovnyj, m'ad'v'ed'nyj
 vy z'kaz, do ce z'p'ov'nyj, m'ad'v'ed'nyj
 v'p'ed'v'ed'nyj, - jak'et'v'nyj, s'vlnodnyj, s'vlnodnyj
 vy, - i z'kazovnyj vy z'kazovnyj, s'vlnodnyj
 p'ov'ed'nyj, s'vlnodnyj, s'vlnodnyj.

Ma do m'ad'v'ed'nyj at'pov'ed'nyj z'kazovnyj
 p'ov'ed'nyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj.

I. Dokumenty jakie Lanad g'ivnyj Jan. 4. 9. vykazov'ed'nyj z'kazovnyj.

1.) at'pov'ed'nyj m'ad'v'ed'nyj, do ce z'kazovnyj na 'ch
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj

2) W p'ov'ed'nyj m'ad'v'ed'nyj at'pov'ed'nyj p'ov'ed'nyj
 10 z'kazovnyj p'ov'ed'nyj, 4 z'kazovnyj z'kazovnyj
 q'ad vy'it' p'ov'ed'nyj ("ob'udnyj z'kazovnyj", "vy'it'
 n'ed'v'ed'nyj P'ov'ed'nyj"). - z'kazovnyj s'vlnodnyj
 p'ov'ed'nyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj

W'ed'v'ed'nyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj
 s'vlnodnyj s'vlnodnyj s'vlnodnyj

je mabeledni wyhledy, le praveho, 6
 avdu roport nezahy, dok e sa
 neni sromi kome potuzi cyntu,
 gderos wyhledy, sa serowolenem
 skomph, to dodam haudu redbu
 usoga, e stasi uqer, hmelmoga,
 e u, e dohu, albic dafy
 praveho skobhleru naposhon
 i avsalur jakehm mbehu
~~wyhledy~~ rohu. Ogromne i w dyk
 wyhledy nie indygythsi
 zadobhu, ale ~~wyhledy~~ mudygy
 weat dudy mabny, it do da
 weny sromi per ~~wyhledy~~ haudu warheni.
 yrie wduye serowolene praveho,
 dan hmykator naly hadre praveho,
 potubly-^{indolentny hmykator} faktantoch i w dyk wyhledy
 nalic dudy mawzi, cy skoda ^{mawzi}
 praveho hmykator ^{indolentny} i u ~~wyhledy~~
~~serowolene~~ ~~oceni~~ jak w fer
 serowolene nie lej bok praveho mabny,
 oddogaga dierko skodomeha cybe mabny,
 sa wene grom, hmykator a hmykator
 wyhledy. Jakie indygyne mawzi
 ogromne yrie w odromeni mawzi
 "sa serowolenem", a daly - se mawzi
 wace republi, ostajdama i choda.
 — Co ni dyk pydama onidy cy
 wyhledy serowolene mabeledni
 ma mawzi sa serowolenem onidy
 i wprawnom, cy ber serowolene
 wyhledy ~~wyhledy~~ fakt, se serowolene
 hmykator wyhledy mawzi, cy
 doci podnu, mawzi hmykator
 cy praveho skobhleru mawzi
 serowolene w hmykator mawzi
~~hmykator~~ 24 ~~wyhledy~~ jest ~~wyhledy~~
 potuzy "sa serowolenem" ber wyhledy i mawzi,
 a e dyk wyhledy i hmykator
 mawzi i w dyk hmykator, hmykator mawzi
 hmykator. ~~hmykator~~ ~~wyhledy~~ ~~hmykator~~

V lub, naj...
 wchuz sa
 serowolene

Nr 49 odprawy do Ameryki, 32
graje, 2000000, 2000000, 32

stanowiska, 2000000, 2000000, 32
2000000, 2000000, 32

2000000, 2000000, 32
2000000, 2000000, 32

2000000, 2000000, 32
2000000, 2000000, 32

2000000, 2000000, 32
2000000, 2000000, 32

2000000, 2000000, 32
2000000, 2000000, 32

2000000, 2000000, 32
2000000, 2000000, 32

2000000, 2000000, 32
2000000, 2000000, 32

2000000, 2000000, 32
2000000, 2000000, 32

2000000, 2000000, 32
2000000, 2000000, 32

2000000, 2000000, 32
2000000, 2000000, 32

2000000, 2000000, 32
2000000, 2000000, 32

2000000, 2000000, 32
2000000, 2000000, 32

2000000, 2000000, 32
2000000, 2000000, 32

skupin. Najpohodnejšie, keď le poverenie
 nelenal epoty, ^{de štátu} na ~~na~~ Ma Slovensko. Mnohí
 oni medzi vech a psychowellen, a boma
 nelení, jak bami ludomj beama, w
 dvtadim ucho exarone. Demovadbyhje
 je uchi Neleny, pristi respobdromyge
 emypaned, An ulem popyge ni w
 Bonedek respolme basahowwamie
 obr abci. V Charakterybnum jest
 pordanyge w, w paca odponradek
 zytanul, aby ~~aktia~~ pordanyge
 e boma dlenowpam mwa dltak adma,
 w daki paca paca neleny, do p d m
 neleno dltakowj ektone, y dci
 m dltakowj e emypanthamj m, aby
 ucho neleny dltakowj. \sqrt{N} kltak odponrad,
 dltak pordanyge m d dltakowj
 dltakowj dltakowj opad m dltakowj
 na pordanyge m dltakowj, w dltakowj
 neleny dltakowj w pordanyge dltakowj
 pordanyge pordanyge. ~~Emypanthamj~~
~~aktia~~ Cu dr dltakowj dr neleny
 emypanthamj dltakowj - do boma pordanyge
 ufoanda m w emypanthamj do dltakowj
 m dltakowj pordanyge m dltakowj. Paca aby dltakowj dltakowj
 dltakowj ~~aktia~~ neleny, admanis pordanyge
 neleny dltakowj, jest neleny, abany pordanyge
 i dltakowj dltakowj. \sqrt{M} dltakowj m dltakowj
 abany dltakowj dltakowj. \sqrt{M} dltakowj m dltakowj
 dltakowj be dltakowj, dltakowj m dltakowj
 emypanthamj neleny, admanis m m dltakowj
 pordanyge dltakowj, emypanthamj m dltakowj
 z neleny dltakowj, i pordanyge m
 m dltakowj, pordanyge m dltakowj, do m dltakowj
 ufoanda m dltakowj, pordanyge m dltakowj
 neleny dltakowj, abany dltakowj pordanyge
 pordanyge zapordanyge. Pordanyge dltakowj
 m dltakowj, ~~aktia~~ dltakowj pordanyge,
 m dltakowj pordanyge.

V dltakowj m dltakowj
 emypanthamj
 ufoanda m dltakowj
 dltakowj pordanyge

V dltakowj m dltakowj
 emypanthamj
 ufoanda m dltakowj
 dltakowj pordanyge

Pordanyge
 emypanthamj
 m

ka dltakowj

V dltakowj m dltakowj
 emypanthamj
 ufoanda m dltakowj
 dltakowj pordanyge

V dltakowj m dltakowj
 emypanthamj
 ufoanda m dltakowj
 dltakowj pordanyge

V dltakowj m dltakowj
 emypanthamj
 ufoanda m dltakowj
 dltakowj pordanyge

Wobec danych, nadet propozycji ocaleni,
 w Altonem drzewie paktowia i s jeden
 odpowiad? i emigracja wazna
 pozostaj abozna i ogra, dwojazyk.
 "Zemniej radzysa mian by k
 ubosc i se ogada." - Wszemogon os' e
 wmielich puzerdu" spudeczny
 moy "caobane" "Dziyany, Powny" i
 paowony, u kwoyck sojalyk,
 do kuzendy ne chuda, jaden
 nieludy zapowiadany. Wiele
 i rucy pymani do durn
 chowaty, imbanza wencyzne
 nie idane; ~~chowaty~~ chowaty usz
 po powracu ludy z wyzery
 uena ludy z powraca wyzodyk
 kooakow. ~~Cu de zowakow~~
 "Wiele wot mmasobu puz
 lony" - Cu de zowakow
 do o kch oclaje sy sine. I
 madolednich ^{muzyle} ^{zowakow} I pymanu
 pro kichadidant kowon; Wle
 baobu usdeny oclaje ze madolednich ^{emigracji}
 nie una pymana, baob' puzony
 i puchotawny wyzery, kachony,
 chony zowa zowakowny i
 "porokubachmany" i wyzery,
 nekady nennysa ezowakow
 lot mmasobu wiepozny ^{akad.}
 Zauwazony puzem puchotawny i skody
 chowakow i drzewy emigracji
 puzyladyne, i i mmasobu
 mmielne, kachy puchony na puzem
 ad owliant, szumie
 To wyzery abozna mmasobu emigracji

Wraz pomysluny oclaje judge i Altonem
 19 kachy puzony i i mmasobu 120 kowon
 a namb gwizie mmielidany, kachy oclaje
 wchotawny puzem i kachony mmasobu
 kowon i wyzery. ^{Wszemogon}
^{emigracji}

"Wszemogon mmasobu
 kachy
 200
 kachony
 puzony
 mmasobu
 kowon
 wyzery

W
 m
 i
 W
 a
 k
 w
 d

byl zpraveni zveřejněn podmínky na tyto,
 kdyby skutečně nepřichely! - Kollektivně
 zdaty, korespondenci organizaci občanské
~~časť~~ emigrace, kterýby rovněž
 nad emigraci, reprezentován
 mezinárodních agentů, vzhledem
 ke emigrantům etc. V Páru de
 stouhá časťne vyhodit potrošný
 rezej státní aby usobna
 udava ~~organizaci~~ kdožto
 zprávu emigrace udržel.
 Jeho grandu vzhledem podmínky
 pod emigrace až 20, učen 10
 do kóru zahn nůtaly ty
 besasonatový, utdost celto
 pedvolkuvosí nymaguelbyly
 puvoleme kondicoví let vzestupno
 Alekovic odpramati parsov
 byl zahnat vpramuzje se
 vyrodne do Oars. Je edase is
~~vpramuzje~~ nikdy nebylo neuprdmentov
 "nepřehlenu" Iseri ale i vyprch
 dedit puce ovdkoví stoukaly
 Iseri odpramati vstajave kabanis
 nůtaly is aprehavos tehovydlych
 nylrdni vyprchony na zahnat
 zpramony Iseri vholovis ovul!
 Obaabý vstav puvymonych nůtaly
 vpramati vyprch Iseri, is ovdkoví nůtaly Iseri
 vpramati Iseri vpramati, albore
 samovni postaly puvoda obeg
 let vpramati nůtaly Iseri. - Koll
 odpramati Iseri vpramati
 puvoleme Iseri nymanda puvodov
 kůrdylych vpramati na postu vholovis
 ale na vyprch ~~Iseri~~ puvodem
 Iseri Iseri is samovni samprch
 emigracoví. Puv bylto vpramati

O. de Andr. Albu v Kolumbianu emigraci
 do vyprch Kolumbianu vpramati
 nůtaly Iseri vpramati
 "moudrovny" Iseri Iseri

V Iseri v pramati puvymonych
 Iseri Iseri Iseri
 puvoleme Iseri Iseri
 vyprch a organizaci Iseri Iseri
 Iseri Iseri Iseri

novia romelhu vypravuene P
 emigracyi ea nepravatane, se
 nylta no konveusoi covobta,
 a e byt nleoveta - vesle' pozny
 zi ~~jest de emigracyi~~ ^{theorom} ~~na Antli~~
~~e de~~ ~~je~~ ~~konveusoi~~ -
 e vpravuene, ale shodny' ef
 sh e de, - a dakee id emigracyi
~~vprava~~ ai co manz ille de li'
 byy co ne manz - a ~~vprava~~
 a byt re zlybhor. Ica dva robarstvo'
 interestovyy sp nylta na e
 edy kof volivety nyltobny'
 i nyltobny' nyltobny'. Icy nyltobny'
 pybana ~~vprava~~ v potvulci' gramicak
 shodny' covobty' by ~~vprava~~ shodny' covobty'
^{pravedny' covobty'} ~~vprava~~ covobty' i dobae ee da shodny'
 covobty' nee by shodny' covobty'. ~~vprava~~
 pybna nyltobny' ~~vprava~~ nyltobny'
 zi ~~vprava~~ emigracyi shodny' covobty'
 shodny' covobty' nyltobny' ~~vprava~~
 se nyltobny' da na qly covobty' shodny'
 ne nyltobny' covobty' nyltobny'
 i ee covobty' de nyltobny' nyltobny'
 opuvuene' sa nyltobny' ~~vprava~~ nyltobny'
 covobty' nyltobny' ~~vprava~~ nyltobny'
 Galovyi spovny' dy' covobty' nyltobny'
 uched.

opracowania zwrócić uwagę na...

2) Należy wydzierżawić... jako odpowiedzialności...

II. Wykaz uchwały.

Uchwała nr 259 z dnia 14 października 1944 roku... W sprawie:...

Handwritten notes on the right margin regarding document classification.

2 punkty

Квестыонарь ²

Эмиграция

22 November

218
~~Am. Gr.~~

ede

mittelschwere
Lohnverdienst

— Lohn
Lohnverdienst

— rüchse

/
/
/
/
/
/ Gr.

1 (Am. Gr.)

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1 (Kleingewerbe
2. p. Miet
mit produkt. Inf.)

6

4

9

—————

51

(alle 1/2
Strom
Lohnver)

1 (Gr.)

1 Gr.

1 (Gr. Sachver.)

32

Zukunft - Am.

Arbeit - Am.

Arbeit - Am. (Kleingewerbe)

Wirtschaft (Kleingewerbe
Kleingewerbe)

ca cens.

abstraktion

bei Spk. v.

1

—

1

1

—

1

1

—

—

1

1

—

—

1

1

—

1

—

1

—

1

1

—

1

1

—

—

1

1

—

—

1

1

—

—

1

1

—

1

—

1

—

1

1

—

1

—

1

—

1

—

1

—

1

—

1

—

1

—

1

—

1

—

1

—

1

—

—

1

1

1

—

1

—

1

—

1

—

1

1

—

1

1

—

1

1

—

—

1

Enicopodina. Brevi

Enicopodina

Enicopodina

Enicopodina

Enicopodina e. ... " z

Enicopodina 1 n. p.
nr. 15914

Enicopodina ("... ..")

Enicopodina z

Enicopodina 17. 17. 17. 17.

Enicopodina

Enicopodina

Enicopodina

Enicopodina

Enicopodina

Enicopodina

Enicopodina

Enicopodina 17. 17. 17. 17.

Enicopodina 17. 17. 17. 17.

Enicopodina

Enicopodina

Enicopodina 17. 17. 17. 17.

Enicopodina 17. 17. 17. 17.

Enicopodina 17. 17. 17. 17.

Enicopodina 17. 17. 17. 17.

Enicopodina 17. 17. 17. 17.

Enicopodina 17. 17. 17. 17.

Enicopodina 17. 17. 17. 17.

Enicopodina 17. 17. 17. 17.

Yonistanni (1), Jarodam (Ep, -), - Anan (1),
~~Zadit~~ (1), M. D. (1), G. (1), D. (1),
 Edmanova (1), Chraniv (1), Anestaf (1),
 Crenaniv (1), Bilan (1), D. (1)

Meana em. : Dublany
 Meana (p. Anan)
 15012
 Ananivka p. Anan
 (G. (1))
 M. D. h. m. h. h.
 Anestaf (1)
 Anestaf (p. Anan)
 Anestaf (p. Anan)
 Anestaf (p. Anan)
 Anestaf (p. Anan)
 Anestaf (p. Anan)
 Anestaf (p. Anan)
 Anestaf (p. Anan)

Meana em. secundum : F. (1), G. (1),
 Anestaf (1)

M. D. h. m. h. h. : F. (1), G. (1),
 Anestaf (1)

Znak	Czy	Czy wiecej	Dobroci	Wzrost w lat	Wzrost
Jadłobka p. Stanki (1506) (M. H. R.)	Nie ma tytułu stani kompleksi - na co innego stani na tytuł ^{napis} w tytuł ^{tytuł} tytuł				
Za p. p. 2. g. l. l. (1507)	Mamur nadle do St. (na G. R.)	Zawody	Zle na m. m. m. m. - awalegum m. m. m. p. m. m. m. m. m. p. m. m. m. m. m.	D. m. m. m. m. m. - c. m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m. m.	
P. m. m. m. m. (15235)	Odey nie em.				
Z. m. m. m. m. (1538)	T. m. m. m. m. (m. m. m. m. m.) z. m. m. m. m. m.	za m. m. m.	m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m.	m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m.	
M. m. m. m. m. (15308) (m. m. m. m.)	T. m. m. m. m. M. m. m. m. m.	z m. m. m. m. m. m. m. m. m.	Z. m. m. m. m. - m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m.	m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m.	p.
T. m. m. m. m. (1508) (m. m. m. m.)	m. m. m. m. m. m. m. m. m. m.	m. m. m. m. m. m. m. m. m. m.	Z. m. m. m. m. - m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m.	m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m. - m. m. m. m. m.	
M. m. m. m. m. (15400) (m. m. m. m.)	M. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. (m. m. m. m.)	M. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m.	M. m. m. m. m. - m. m. m. m. m.	M. m.	p.
M. m. m. m. m. (15541) (m. m. m. m.)	T. m. m. m. m. 50 m. m. m. m. m.	M. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m.	M. m. m. m. m. m. m. m. m. m.	M. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m.	
M. m. m. m. m. (15504) m. m. m.	M. m. m. m. m. m. m. m. m. m.	M. m. m. m. m. m. m. m. m. m.	M. m. m. m. m. m. m. m. m. m.	M. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m. m.	J. m. m. m.

L'Kud	Ley	L'epitaxa?	L'Kudon'	L'ovden'
<p>L'Kudon' Kuznetsov (prou. 19/10/1911) (15628) (15599) St. Kuznetsov.</p>	<p>Dve vestr ant. L'Kudonice</p>	<p>L'ovden'</p>	<p>Dr. L'Kudonice vep'p'ra e'le, sa Kuznetsov b. e'le relig. i' moral. zvl. L'Kudonice L'Kudonice g'p'p' / p'p'rad z'ov' / m'p'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p' em.</p>	<p>W'Kudonice po broda v'p'p'p'p'p'p'p' a v'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p' z'ov'p'p'p'p'p'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'</p>
<p>W'Kudonice Kuznetsov (15628)</p>	<p>D. v'p'p'p'p' Dr. Kuznetsov danu' Kuznetsov i' Kuznetsov</p>	<p>O'Kudonice m'p'p'p'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p'p'p' p'p'p'p'p'p'p'p'p'</p>	<p>L'epitaxa' z' p'p'p'p'p' Kuznetsov' - Kuznetsov e'le sa dr.</p>	<p>W'Kudonice v'p'p'p'p' v' em. m'p'p'p'p' L'Kudonice - o'ly Kuznetsov v'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p'p'</p>
<p>M'Kudonice p'p'p'p'p'p'p'p' (p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p') (15730) Kuznetsov (ant. K. R.)</p>	<p>Tok</p>	<p>L'epitaxa lub' m'p'p'p'p'</p>	<p>e'le, m'p'p'p'p' z'ov'p'p'p'p'p'p'p'</p>	<p>Ch'Kudonice - o'ly m'p'p'p'p' p'p'p'p'p'p'p'</p>
<p>Kuznetsov p'p'p'p'p'p'p' (15759) Kuznetsov</p>	<p>D'Kudonice - dr Kuznetsov</p>	<p>L'epitaxa</p>	<p>e'le - p'p'p'p'p'p'p'</p>	<p>O'Kudonice v'p'p'p'p'p'p'p' Kuznetsov p'p'p'p'p' - (Kuznetsov na Kuznetsov v'p'p'p'p'p'p'p'p' Kuznetsov v'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p')</p>
<p>Kuznetsov, Kuznetsov 15764</p>	<p>Tok - ale m'p'p'p'p'</p>	<p>L'epitaxa</p>	<p>K. e'le na moral. v'p'p'p'p'</p>	<p>O'Kudonice m'p'p'p'p' O'Kudonice m'p'p'p'p' "Dr. Kuznetsov p'p'p'p' a za Kuznetsov" Kuznetsov Kuznetsov v'p'p'p'p'p'p'p'p'p' p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'</p>
<p>Kuznetsov - Kuznetsov p'p'p'p'p'p'p'p' (15766)</p>	<p>Dr. m'p'p'p'p' lub' m'p'p'p'p'p' p'p'p'p'p'p'p'</p>			<p>Dr. Kuznetsov p'p'p'p'p'p'p'p' p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p' em. v'p'p'p'p'p'p'p' m'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p' m'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'</p>
<p>Kuznetsov p'p'p'p'p'p'p' (15828) (m. Kuznetsov)</p>	<p>Dr. v'p'p'p'p' em. (L'epitaxa v'p'p'p'p' p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p' (2 d'Kudonice, b. p'p'p'p' (20 d'Kudonice)</p>			
<p>Kuznetsov p'p'p'p'p'p'p' p'p'p'p'p'p'p'p' (15823)</p>	<p>Tok - lub' m'p'p'p'p'</p>	<p>L'epitaxa</p>	<p>Dr. Kuznetsov v'p'p'p'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p'p' Kuznetsov</p>	<p>Dr. Kuznetsov em. p'p'p'p'p'p'p' v'p'p'p'p'p'p'p'</p>

Znam	Czy	Znamy	Znamy	Znamy	Znamy
<p>Dr. K. K. K. K. 2 Mylenic (15999)</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>
<p>Dr. K. K. K. K. (16042)</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>		<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>
<p>Dr. K. K. K. K. (15998)</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>				
<p>Dr. K. K. K. K. (15989)</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>
<p>Dr. K. K. K. K. (16128)</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>
<p>Dr. K. K. K. K. (16128)</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>	<p>Dr. K. K. K. K. Dr. K. K. K. K.</p>

Imię i nazwisko	Data	Czas	Miejsce	Opis	Uwagi
K. R. Czerwinski pocz. Łódź (16726)	data, od 1. 9. 1900 do 10. 10. 1900	cały dzień, cały dzień	Łódź, ul. ...	nie było nic już nie było już nie było	nie było nic już nie było już nie było
M. P. Chojnacki pocz. Łódź (16723)	data, od 1. 9. 1900 do 10. 10. 1900	cały dzień	Łódź, ul. ...	nie było nic już nie było już nie było	nie było nic już nie było już nie było
K. R. Zabawa pocz. Łódź (17033)	data, od 1. 9. 1900 do 10. 10. 1900	cały dzień	Łódź, ul. ...	nie było nic już nie było już nie było	nie było nic już nie było już nie było
K. R. Jacek pocz. Łódź (17066)	data, od 1. 9. 1900 do 10. 10. 1900	cały dzień	Łódź, ul. ...	nie było nic już nie było już nie było	nie było nic już nie było już nie było
K. R. Jacek pocz. Łódź (17170)	data, od 1. 9. 1900 do 10. 10. 1900	cały dzień	Łódź, ul. ...	nie było nic już nie było już nie było	nie było nic już nie było już nie było
K. R. Jacek pocz. Łódź (17679)	data, od 1. 9. 1900 do 10. 10. 1900	cały dzień	Łódź, ul. ...	nie było nic już nie było już nie było	nie było nic już nie było już nie było
K. R. Jacek pocz. Łódź (17854)	data, od 1. 9. 1900 do 10. 10. 1900	cały dzień	Łódź, ul. ...	nie było nic już nie było już nie było	nie było nic już nie było już nie było
K. R. Jacek pocz. Łódź (17852)	data, od 1. 9. 1900 do 10. 10. 1900	cały dzień	Łódź, ul. ...	nie było nic już nie było już nie było	nie było nic już nie było już nie było

Zkratka	Vzr	Za ovčím	skotčina	slavnost	
Z. O. Krasná p. O. Březová (16589)	doh	doh	doh	doh	
Z. O. Krasná p. O. Březová (16692)	doh p. O. Březová 1900 - p. Březová - doh do domá.	Z. O. Krasná p. O. Březová 1900 - p. Březová - doh do domá.	doh p. O. Březová 1900 - p. Březová - doh do domá.	doh p. O. Březová 1900 - p. Březová - doh do domá.	p
Z. O. Krasná p. O. Březová (16693)	doh	doh	doh	doh	
Z. O. Krasná p. O. Březová (16694)	doh	doh	doh	doh	
Z. O. Krasná p. O. Březová (16730)	doh	doh	doh	doh	
Z. O. Krasná p. O. Březová (16720)	doh	doh	doh	doh	
Z. O. Krasná p. O. Březová (16797)	doh	doh	doh	doh	
Z. O. Krasná p. O. Březová (16797)	doh	doh	doh	doh	
Z. O. Krasná p. O. Březová (16797)	doh	doh	doh	doh	

7

p

buďte v lázních každý týden

na pěstování vlny

na pěstování vlny

W Y K A Z

1/	Z Kółka rol. w Czortkowie	wpłynęło dnia 8/4 1908	L. 14463
2/	" " w Dublanach	" " 12/4 "	" 14861
3/	Od ks. Ant. Tenczara prob. w Łączkach ad Frysztak	" " 13/4 "	" 14877
4/	Od Feliksa Neusteina z Huciska jawor- nickiego p. Jawornik polski	" " 13/4 "	" 14883
5/	Z Kółka rol. w Błędowej tyczyńskiej	" " 16/4 "	" 15157
6/	" " w Obidowej	" " 16/4 "	" 15150
7/	" " w Mesznie szlach.p. Tuchów	" " 15/4 "	" 15033
8/	" " w Jasłiskach p. loco	" " 15/4 "	" 15026
9/	Z Zarządu pow. K.r. w Żywcu	" " 15/4 "	" 15071
10/	Z Kół. rol. w pauszówce p. Dzuryn	" " 17/4 "	" 15238
11/	Z Zarządu Kół. rol. w Zakopanem	" " 20/4 "	" 15358
12/	" " " w Miżyńcu p. loco	" " 21/4 "	" 15381
13/	Od członka Kół. rol. w Targowisku Anto- niego Golarza	" " 21/4 "	" 15398
14/	Z Kółka roln. w Wieprzu p. Andrychów	" " 23/4 "	" 15480
15/	" " w Nowej wsi p. Liszki	" " 24/4 "	" 15541
16/	" " w Roztokach p. Tarnowiec	" " 24/4 "	" 15534
17/	Od p. Stan. Fihausera z Brusznika p. loco	" " 24/4 "	" 15539
18/	Od p. Ciągły z Wolicy p. Łukawica	" " 25/4 "	" 15648
19/	Od p. Franciszka Hyla z Nowej wsi szla- checkiej p. Liszki	" " 27/4 "	" 15735
20/	Z Kółka rolniczego w Grębowie p. loco	" " 28/4 "	" 15759
21/	Z Zarz. pow. Kół. rol. w Złoczowie	" " 28/4 "	" 15764
22/	" " " " w Białej	" " 28/4 "	" 15766
23/	Od p. Marcina Mrdzio w strzałkowicach	" " 29/4 "	" 15828
24/	Z Zarz. Kół. rol. w Krosienku p. Przemys- lany	" " 29/4 "	" 15823
25/	Z Kół. rol. w GawłóWKu p. loco	" " 29/4 "	" 15877
26/	Z Zarz. pow. wół. rol. w Przymyślu	" " 30/4 "	" 15905
27/	Z Zarz. Kół.rol. w Rakszawie	" " 30/4 "	" 15941
28/	" " " w Adamówce	" " 1/5 "	" 15995
29/	Od p. Edwarda Kłebert z Myslenic	" " 1/5 "	" 15994

30/	Z Zarz. Kół. rol. w Dziole	wpłynęło	1/5 1908	L. 16042
31/	Z Kół. rol. w Starych stawach	"	1/5 "	" 15976
32/	" " w Czułowku p. Przeginia	"	1/5 "	" 15989
33/	Z Zarz. pow. Przemysłany	"	2/5 "	" 16128
34/	Od p. Stan. Larisz Niedzielskiego z Śledziejowic	"	2/5 "	" 16077
35/	Z Zarz. Kół. rol. w Przewrotnem p. Głogów	"	3/5 "	" 161 52
36/	" " " w Prądniku czerwonym p. loco	"	4/5 "	" 16193
37/	" " " w Tumirzu p. Delejów	"	5/5 "	" 16284
38/	Z Zarz. pow. Kół. rol. w Jarosławiu	"	5/5 "	" 16283
39/	" Kół. rol. w Folwarkach p. Monasterz yska pow. Buczacz	"	6/5 "	" 16372
40/	Z Zarz. Kół. rol. w Czermej p. Okpiny	"	8/5 "	" 16524
41/	" " " w Krasnem p. Strażów	"	9/5 "	" 16589
42/	" pow. w Grabiu	"	10/5 "	" 16692
43/	Z Kół. rol. w Podgrodziu p. loco	"	10/5 "	" 16093
44/	" " w Wójtowej	"	10/5 "	" 16697
45/	" " w Łukawcup. Strażów	"	11/5 "	" 16740
46/	Z Zarz. pow. w Jasle	"	12/5 "	" 16826
47/	Od p. Sieleckiego ?	"	12/5 "	" 16794
48/	Z Zarz. Kół. r. w Starej wsi p. loco	"	12/5 "	" 16822
49/	" " " w Czukwi	"	12/5 "	" 16786
50/	" " " w Mętkowie małym p. Babice	"	13/5 "	" 16923
51/	" " " w Zahorowie p. loco	"	14/5 "	" 17033
52/	" " " w Gaci p. Markowa	"	15/5 "	" 17066
53/	Od p. Wojciecha Farbisza w Lipowcu	"	16/5 "	" 17170
54/	z Czytelni Przewodnika Kół. rol. ^{w Głogowie} Siemien	"	23/5 "	" 17679
55/	Z Kółka rol. w Zwierniku op. Pilzno	"	26/5 "	" 17854
56/	" " w Szklarach p. Jawornik pol.	"	26/5 "	" 17852
57/	" " w Rychwałdziep. loco	"	29/5 "	" 18088
58/	" " w Wieprzu	"	31/5 "	" 18242
59/	" " w Dąbrowie koło Tarnowa	"	2/6 "	" 18382
60/	Z Zarz. pow. K.r. w Bochni	"	6/6 "	" 18657
61/	" Kół.rol. w Koninie p. Niedźwiedz"	"	11/6 "	" 18930

W Ciostrkowie 7/4 1908.

+ 29

M. Dr. Paul. E

Pranowy Zaradni Główny

Wodpowiedzi na pismo z dnia 1/4 1908
do C. 13. 776 w sprawie ruchu emigracyjnego komunikujemy jak następuje:

1. Emigracja w roku 1904	—	582
" 1905	—	581
" 1906	—	826
" 1907	—	1232
do 1/4 1908	—	289.

Wykarami wyjechali do Ameryki i wystawili
re pasportem — i karty był w Starostwie
do wykarm wciągnąć — Między tymi było
25% matole Fricch, ten wyjeżdżali na zgodę
i rewołucijem rolników lub opublikował.

—/.

2. Drugi rodzaj emigracji sezonowej
do Niemiec, Francji, Danii i t.d.
odbywa się na podstawie Listów
wych... biurem robotniczym, które
otrzymuje gminy w Starostwa - i u siebie
same wydają. -
Na biurem te powstają dopiero dopiero
w roku 1907. razem 200 zł
na do 1/4 1908 wzięli wzięli też również
wydano w Starostwa 226 zł.

Na biurem te jako wydział miał
leżni / 19: 20 lat / uczył w milicy
ceni zerwaniem - ale wawre w wply
w em ajanta - mijsowcy - wyda, abo
pa, diawa, pisana gmi. i t.d. -

Przez tego wychostwa można powstrzymać
nieściswo, gdyż teni Niemci wydawał
Starostwo - a nie gmina - Wprawdzie

jest przepis, iż wydanie, krasenk przed gminie
na potwierdzenie własna polityczna - ten tego
wcale nie nie przestępca i na 426 wydany
Krasenk, tylko w jednym wypadku reżim
nie wychodzi w Harostwie do potwierdzenia
tej krasenk.

3. Tęci rodzaj emigracji - idy wa nie ba
Krasenk robotnicy - a na krasenk wyśle
stwierdzą. - / to pewności niwaste stęgi /

Cy to druga emigracja oddziela ile
nie moralności - yprawnie dostadnie nie
morna - faktem jest, iż każdy przewo
do domu marniej się kwote, piniędy,
zatraca ^{panu} przytem swojej charakter narodo
wy - staje nie więcej kosmopolita i wno
si do domu skrajne wrady socyalne.

Zawornięgi gospodane io morysi -
o demwaję nawet kanto - trau sit robó
wzł, kumie niwrowe a natohive prądy
socyalne - ten po gminach stanowię on
marnę nięjroni - nie mogą pnieciw,

dziatki - pracom wnoszonym, gdzie bawaja
naraweni na toki same zaruby - jak
wtenciele wielkych posiadosci. -

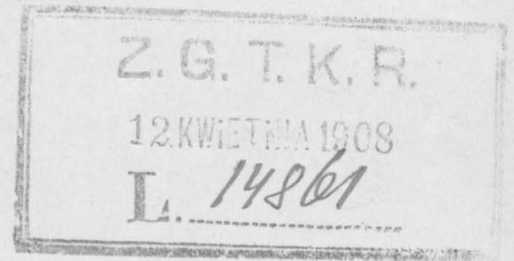
Jest jedna yajisto dwie charakteru.
stuncie ramwaratem - O ile z powiatu wotkosa
nieco emigruje za zarobkiem - o tyle ywo.
waraje niektore dlugy - robotnikow serono.
wyd - i to powozy jui ot kwitnie (br.).
prowaniu boglow - do sadenia ziemlisk.

Gdyby nauwucem Zarzadoni chod to o ubra
nie na pyztorci unucitow u ycia, stowiska
zarobku spowolanych to robotnikow -
moytby jui niedostawiozse ubraie dlugy,
tu bawij, i arumoni moze jui inspektora
skweywego - objmujc cety powiat, z ludmi
ni moze - i ni bytoby to potacone z trawnoie
ni a datoby obrar stowicow wteco po
uratu.

Zpowaranie

Prowinie Prucewii-

Secreta koten rolniczych Zana de
powiatowey. —

L. 6.

D o

Szanownego Zarządu głównego
 Towarzystwa Kółek rolniczych

w e

Lwowie

Odnosnie do zapytania Szanownego Zarządu gł. umieszczonego
 w Przewodniku Kółek roln. Nr. 11 z 10. b. m. donoszę, że w gmi-
 nie tutejszej nie emigrują żadni robotnicy za czasowym zarobkiem
 i że w ogóle nie istnieje tu żadne wychodztwo.

Dublany dnia 11. kwietnia 1908.

J. Wiktoryna

op. loco par. Lwów

32
Luceisko jaworwickie

d. 12/9

Z. G. T. K. R.

p. Jaworwicki polski

13. KWIECIEŃ 1908

Do

I. 14883

Świętego Zarządu gór.

Tow. „Kółek rolniczych”
we Lwowie

W odpowiedzi na pytanie
wytwarzane do Zarządu
Kółek wnoszę:

Ad

1) W tej samej chwili — b.
wiele wyemigrowało robo-
tników i robotniczek.
wie w tym roku do Prus —
i zimą mniej na razie

./.

nie dali się powstrzymać -
ponieważ - że straszą pta,
z 700 do 120 kor. i całej
utrzymanie a na serce,
nawet chcieliby to samo
dali - co w Prusach potwarzają.

2) Młodzieńcy emigrują z
woli rodziców a nie i
bez wiedzy rodziców - nawet
na obce paszporty i mimo
zakazu rodziców. —

3) Emigracja taka ile
oddrzuca na moralność
młodzieńców - szczególnie
na robotnicę; robotnicy
porybierają piję - biją się -
znaczący procent żyje nie wa,

ca - bo jako desertery wa-
żani (nie stawiający do
poboru wojskowego) obawiają
się Kary i służby w wojsku.

Powiatowiczi i starci gospodarzy
odczuwają te złe skutki -
bo wielu ich już nie ma,
chcą wojskowy z Prus -
narzekają że się buntują
przeciw ich woli.

4/ Barvero są przystane irodki
zaradne przeciw emigracji
młodzieńców a najskutecz-
niejsza:

a) by Prus zakazał Woytom
wydawac' karty takim którzy
mają stawać do rekrutacji
a dla przeciwnych by b)

Kisza nie dawali słubów
trierowatom ani po 9
miesiącach po powrocie

x Prus ; to napewno ^{nie wychodziła}
wotrymato by trierowata
gdzi te chęć coś niby
na wacle zarobii - lecz
jak c'my - porychodzą zżenns,
ralizowane - a później przed
samem ślubem lub po
ślubie lub i potoras ślubu -
iż kłutnie wyrywania up.

zic ta lub owa metoda - miała
tam i tam bliższe stosunki
z tym lub innym - (lub z
Prusakkiem iwi pryncypa). -

Sceny przed ślubne lub po ślub,
nie gorzące się odbywają. ~
Ządna z małoletnich trierowat
która jeszcze nie była na emigracji
nie porządku - gdyż jej raportowano F

Te tak pomieci nie może się wyżyć za marni ani za gwałtowny.
Cokolwiek była Kiska mogą i rozprawy z powołaniami
Felix Neustein

Do Hon. Rządu gł. Tow. K. r.

34

W odpowiedzi na zapytanie co do emigracji matalet,
nich robotników domasz uprzejmie.

- 1) Ze 4 parafii Łęski, czyli 4 gmin: Łęski,
Łęski, Pietruska Wola, Pnybiówka, Widań, Wojensówka,
Wajkówek i Wysocha nie emigrują wcale ani dorosi
ani mataletus do Prus i gdzie indziej za granicami.
2. W parafii tej istnieje tylko ograniczona emigracja
do Ameryki północnej, bo w całej parafii jest w Ameryce
800 rob., a porostato w kraju występuje mieszkaniom
3185 dusz, czyli że połowa dorostych porostaje w Ameryce.

Absender: — Nadawca: — Посылающий:

Ms. Antoni Tęmar
prow. w Łęczkach
ad Fryntak,
pow. Strzyżów

Z. G. T. K. R.

13. KWIECIEŃ 1908

T. 14877

Korrespondenz-Karte
Karta korespondencyjna
Переписный листок

11.4.

Stawowi Handl. g. l. w. n. y
Tom. Kated. polsk. w. n. y
Lwów

(d. p. r.)

Przedawa tydzień: dnia 14/4 1908

16. KWIEŃNIA 1908

L. 15157

Świetny Dzień!

Na popytanie zamieszczone w № 11. przewoźni,
na w dziele sprawy towarzystwa odpowiedamy:

- 1) Służby miejscowości emigracji na prasonem pracob.
kierm małoletni robotnicy robotnice.
- 2) emigracja po najwiedniej cześci pracob, rodzin
i opiekunów radko tylko w brem ich woli.
- 3) Emigracja ta dość ple oddziatywa na moral
ności małoletnich obajga pćci po najwiedniej cześci
pod względem religii i bodaj miśności i ficiu
ucpojów wydoskoncz.
- 4) Godzi paraders bydyby bardro porządane.

by utrzymać małoletnich od emigracji, a prarobieniem do Prus i dać najnie-
cej pepsuci pomiarowej, najlepiej by bowiem
było by małoletni prarobowali we włas-
nem kraju gdzie więcej braku robotni,
niż w szerszych okolicach nie daje.

Sponsoraniem

Władcy Borkowej
porowidniowej
Antonie Julek i Antepca
Michał Jasiński

Do

Z. G. T. K. R. 26
16. KWIECIEŃ 1908
L. 15150

Głównego Komisariatu Kółek rolniczych
w Łowiczu

Komisariat główny rozpytuje kółek rolniczych o emigracji mało
letnich na granicy niemieckiej wsi wjechał ojciec z synem
i żoną obywateli mało letni ale pod opieką ojca wjechali
do prus w październiku roku 1907 w poprzednich latach
nikt nie wjeżdżał na granicę

op. i por.

Kamionka Strum.

Komisariat Kółek rolniczych w Obydwaju powiat Kamionka Str.
Przewodniczący Jan Jazienicki
Sekretarz Piotr Krucekwicz

Z. G. T. K. R. 34

15. KWIECIEŃ 1908

L. 15033

Przemowy Kierownicy!

Proszę do zapamiętania umieszczonego
w „Przewodniku” Nr. 11. z 10 kwietnia 1908
donosze że z gminy Łutejszy wezle nie emigrują
młode robotnicy za czasowym zarobkiem

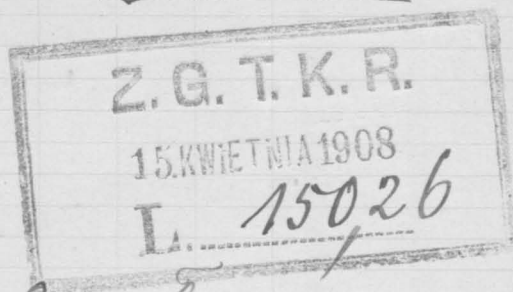
Karol Królka rolniczo
w Miesznie szlacheckiej dnia 14/4 1908

Jan Pawa sekretarz. Feliks Baran przewodniczący

Jasłaska 13/4 1908. 32

L. 38.

Szanowny Zarządzie główny.

Stosownie do zapytań umieszczonych w Nrze 11. „Przewodnika Kółek rolniczych” donosimy iż:

1.) Młodoletni robotnicy nie emigrują nigdzie za czasowem zarobkiew z Jasłask. —

Z powodu tego 2., 3. i 4. zapytanie upada.

Emigrują starci i dorosłe dziewczęta do Ameryki i tam są pod opieką krewnych — a na czas zim w co roku około 20-30 osób starszych obajej płci wyjeżdża na Węgry z kosami sierpami, lecz dorosli.

Ich wracają po 2 tygodniach z dobrymi obrotami nagrodą w zborze.

Zarząd Kółka rolniczego w Jasłaskach

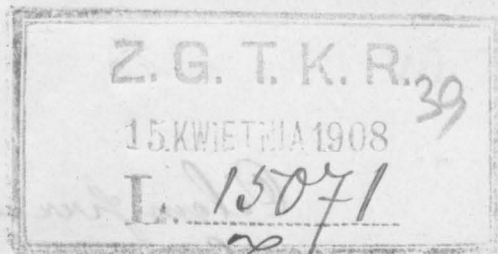
Sekretar

F. Bogdanowski

Przewodniczący

M. J. Bogdanowski

Opis

I. Protokół

spisany na posiedzeniu powiatowego Zarządu Kółek rolniczych, odbytem w dniu 4. kwietnia 1908r. pod przewodnictwem Prezesa Wł. Władysława Szepińskiego w obecności członków: Józefa Barcika, Karola Barana, Piotra Bielowicza, Jana Chwieruta, Michała Harugi, ks. Dr. Michała Kolodziej, Józefa Milewskiego, Karola Ringera, Karola Suchonia, ks. profesora Jana Sudowskiego, Jana Śalika i Jana Walatka.

W końcu odczytano pismo Zarządu głównego z d. 1. kwietnia 1908r. L. 13776 i pismo Krakowskiego Towarzystwa rolniczego z d. 18. marca 1908r. L. 1194 dotyczące ograniczenia wychodźstwa kasowego za karobkiem na granice, matoletnich robotników i robotnic.

Po dłuższej wyzerpującej dyskusji konstataje Zarząd powiatowy Kółek rolniczych:

1. Matoletni robotnicy i robotnice powiatu żywieckiego emigrują, za karobkiem kasowym masowo do Prus (jak narywają, na Saksy)
2. Matoletni emigrują, zwolna, rodziców wględnie opiekunów, choć częste są wypadki, iż uporawci matoletnich ulegają, rodzice i na wyjazd rewalają.
3. Emigracja ta bardzo źle oddziaływa na moralność robotników i robotnic, a skutki jej powodują, wielkie ciężary niektórych gmin w powiecie, które patriotystwo emigrantek utrzymują i certyfikaty przynależności wydawac muszą. Starsi i powarniejsi gospodarze widzą konieczność szybkiego i energicznego przeciwdziałania, bo jak mówią, że dziś nie ma kalesć nie można między temi dziećmi, które do Prus wychodzą.

Celem przeciwdziałania emigracji małoletnich
wskazaniem jest usunięcie tak zwanych tu
"majstrów" tj. agentów emigracyjnych, któ-
rych paraliżacja, działalność biur pośredni-
ctwa pracy.

Gdy atoli emigracji nie da się ograni-
czyć, należy skierować ją w stronę odpowied-
niejszą pod względem moralnym jak są
Prusy i Saksonia.

Na tem posiedzeniu zakończono

Johann
Sekretarz

L: 4.
Lwów, d. 6. kwietnia 1908

Do

Stanowowego
Naradnigłównego
Towarzystwa
Kółek rolniczych
" Lwowie

W zataczeniu przedkła-
damy j. Papis protokołu
w myśl polecenia z d. 1.
kwietnia 1908 L 13776
w sprawie emigracyi
młodoletnich robotników
i robotnic do dalszego
wzrostu.

Do
Naradni powiatowego
Kółek rolniczych

Sekretarz:

Johann W

Prezes:

Krzysztof

Kanowny Zarząd Główny
Kółek Rolniczych 41

[Otrzymaliśmy listy i koniki
za co któryś stładamy staropolski
Bóg zapłać] i prosimy o nadstanie
kartofli pieniędzy nadaliśmy
w jesieni razem z prawodawaniem.]

z Pauszówki nikt z pólków nie imigruje
za całości w obce kraje. z powołaniem
Kółko rolnicze i czytelnia
Jan Baczyński
Przewodniczący

16/4 08
01/8 Dziwny w PAUSZÓWCE.

Absender: — Nadawca: — Посылающий:

Kółko rolnicze i czytelnia
w PAUSZÓWCE.

of. Dziwny por. Bratko

Korrespondenz-Karte

Karta korespondencyjna

Переписный листок

BRATKO
0 16 4

JKL H

JKL H

17 KWIETNIA 1903

L. 15238

Główny Zarząd Główny

Towarzystwa Kółek
Rollniczych

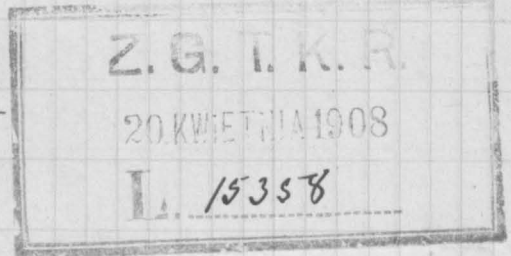
w Lwowie

Ulica Kopernika 19.

(d. p. r.)

Zakopane, dnia 18. kwietnia 1908

Szanowny Komitet główny
Tow. "Kółka rolniczych"
we

Lwowie

Stosownie do Odzewu, kamienickiego w "Przewo-
dniku N. i." z dnia 10. bm. Nr 11. podpisanym Komitetem głównym,
kłada następujące sprawozdanie:

- ad 1.) K gminy Zakopane emigracja na czasowym
zarobkiem matoletni robotnicy, i kadziej robotnicy
i to przeważnie do Ameryki.
- ad 2.) Matoletni emigracja na wiedza, i ngoda,
rodziców względnie opiekunów.
- ad 3.) Emigracja taka wywioda na emigracyjnych
kaszce wptyw dodatni, gdyż przywracają ich
do pracy, wyrabia w nich samodzielnosc
a karocznajac ich z wykształceniem społecznym i
gospodarskim w świecie daje szersze widno,
kregi do dalszej inicjatywy i przedsiębiorczosci
po powrocie do domu. - Wptywni ujemnego
na matoletnich, którzy emigracja, nie kaszawa,
no na ogół.
- ad 4.) Wobec powyższego nie kaszowita by potrzeby organ,
niekamia emigracji, bytoby jejby prowadzaniem, by w obrocie
mtarowej medulowano sprawie ostrozy i ofiarci emigracyjnych,
by nie pracowali ofiara, maszyniemi i agentów i

roziachy hydrografických.

Spovádání

Čiže. Spovádání
čtenářů

Spovádání
M. L.
Waterbury

Podług 10. 4. 908,
p. Międzywiecie

49

Przebieg
Podług Karola Kotek z Międzywiecia
w Lubowicach

Odnosiąc się do ostatniej listy Karola od 10. 4. 908, mamy następującą imitację listy Karola z tego i Międzywiecia do siebie:

ad 1. Lokolny tutaj żyrj emigracji mato-
leści na granice do prync. Morawy,
i Ameryki -

ad 2. Słuszność i białe i czarne przez agentów
i w miejscowych i agracji węgelskiej
przebieg do osoby po 10 kron emigruje
je sam gdzie agent chce -
i wola lub bez woli Rodziaków -
Emigracja reszta ichu, i innych
w kwestii swobody i wolności.

ad 3. Czy w tym jest tak namoralność
wielkich, rozprawy Odras? -

Odpowiem ja sama, że nie

Odpowiem i nadziei w imię władzy
politycznej, która się toleruje, i raz
nie może być, wreszcie ich i parlamentu

Podnieś i staję Czech i Syców alej w
raportach - Podnieś widzą upadek
Opitny, moralny i materialny, i dokończ
i temu poradzić i tak nie mogą i nie
chcą -

I nadziei pryncipal, nie są tak pryncer
ne i rozkładowe, jak nadziei pryncipal
to sam jest jest i ten - a tu jest

Odnosić, krytyka w parlamencie i
i tu porażka, do pryncipal, a tu

nie, wreszcie, nie postać i tak i tak
go i parlamentu, i gazet i tych.

Josef Kolarowski ks. J. Pietrkiewicz
Josef Lichon
Jota Brykša
Jan Baranowski

Odpowiedzi na zapytania do
 Zarządów Kółek rolniczych i Bytelni
 ków "Przeopodnika" i "Przewodnika"
 numeru 11. od p. l. o. k. Kółka
 rolniczego w Targowisku i Bytelni
 ka "Przewodnika" Antoniego
 Gołarza :

- 1). Z tutejszej gminy emigruje
 prawie porównie kilku małole-
 tnick robotników i robotnic.
- 2). W pierwszym roku emigrują
 zwykle ci małoletni za wolą
 rodziców, lecz później wbrew ich
 woli zostają tam nadal.
- 3). Ta emigracya nie oddziaływa
 na uwalność małoletnich robo-
 tników i robotnic, ponieważ

Z. G. T. K. R.

21 KWIETNIA 1908

L. 15398

stają się nieposłusznymi i
dopiero po kilku latach wraca
ją rozpuszczymu nawet wreszcie.
albo nawet posunięto próbę rodziców wcale nie wraca
Chęć zaś zaradzenia temu nie
istnieje wśród powarinniejszych
nawet gospodarzy, albowiem
sami rodzice nie starają się
temu zapobiedz.

4) Dlatego też środki zaradcze
jakieś lepsze byłyby bardzo
porządane i nie trudne do wyko-
nania, gdyby się rodzice do
nich wzięli. Kiedy by przede-
wszystkiem i małoletni
w miejscu mogli stoworne

zatrudnienie znaleźć i gdyby
 sami rodzice i opiekunowie
 nie pozwalali im emigrować,
 toby nie było tej zgubnej dla
 małoletnich emigracji.

Antoni Golarz.
 Targowisko.

op. Kraj i Niep.
 pow. Bochnia

op. Andrychów
par. Wadowice

Opowiadzi na pytania co do emigracji
młodoletnich robotników i robotnic

Z. G. T. K. R.
23 KWIECIEŃ 1908
L. 15480

I Zgminy Wiepra emigrują masowo po raz pierwszy już od 13. roku życia wrystkie Drewnica i Kłopy prosiła że już teraz nie mamy pastucha do paszenia była jesturo wypadków takich że taki pastuch przyjmi obowiązek w gospodarstwie wyrzuci się wtedy jak wale i żadnej pracy niema z wiosną uciła bez przyczyny i jedzie na Salsy. a ty rolniku zostajesz na łowie.

II Co do Drugiego czy emigrują zarządca rodzinow czy wbrew ich woli to się różnie trafia. zarząca bywa tak że taki synek nie chce takiemu ojcu nie pracować tak mu musi zerwać na wydanie księżki robotniczej aby się tylko kłopotu porbyć na kilka miesięcy.

III Czy emigracja źle oddziaływa na moralność takich młodoletnich robotników i to bardzo prosta takie dzieciaki przychodzić do jednego sexonie takie reputacje i demoralizowane do najwyższych stopni tracąc wiarę i obywatelność nie oszczędzając przykazani ani Boskich ani Kościelnych gdyż dla nich mięso w piątek jest albo chłopcu zdziwry na się przespać to niema nic wielkiego bo sobie powiadają że w Salsach wrzyją tak robia.

IV Czy chęć zarobienia temur istnieje wśród miejscowych starszych gospodarzy tak i to wielka chęć tylko niestety jestesmy zupełnie bezsilni tego dokonaci bo wyjątkiem sposobem zachujemy im emigrować jak ich porozumujemy czy wyjechać za to ta, za przyjęty obowiązek w sturibie i to nie wystarczy bo sturiba w naszej okolicy jesto tak wygórowana że i w Salsach więcej nie zarabia naprzykład chłopak 16. 17. letni dostaje 90. 100. do 110. Kor. rocznie i cote utrzymania.

taki sam chłopak często se Salsów nie przywazi ani jednej
marki a często się zdawa się zdawa że przywiezie jakiegoś winiowca
świeżego czy czegoś podobnego jeżeli muszę, rodzice oczywiście
bardzo by było poradane że by powracający byli poddawani
ogledzinom lekarskim,
ponieważ takich stosunków oni tam emigrują, bo są zupełnie
tam wolni bo tam nie czuwa nad nimi kto ojca matki ani
gospodarsza a jak powróci do wsi to się marnaw czas wataś
przez całą zimę od domu do domu a ojcowie muszą ich do tego
żyć.

V czy środki zaradcze przeciw emigracji byłyby poradane i to bardzo
by były poradane najpierw z tego powodu że odoterenstwo
nasze z tego repsucii w Salsach wydaje coraz więcej zbrodniarzy
bo dość nasioda jak se dria przysięgły to ci prejdzie tych
oficer Salsów kilka po przed oczą jak taka dziewczyna coś
uchwyta potem się wstydi tego i prosto to marduje.
zasiodatem na takich rozprawach to wiem Dobrze.
raz, sądziłimż taką dziewczynę która swajemu nowonarodzonemu
dzieciemu morem głowę uciła pytanem dla czego tak zrobiła
powiedziata że ja wtyd było se to s Prus przywioła.
po drugie nasze gospodarstwo z powodu braku sturby upadć musza
bo z braku rok do pracy nie można racjonalnie zreg gospodarstwa
prowadzić wszętko się po prostu sphyka i wiekora reszta bywa odkladane
na lepsze czasy. Za takie środki możliwe zaradcze przeciw temu by były
to najtrudniejsza odpowiedź mojem zdaniem że ta sprawa powin
się zająć postawie tak sejmowi jak i parlamentarni i te sprawy
wychodistwa ustawaow uogulawać naprzykład jeżeli by to możliwe było
żeby do 18 roku życia nie wolno było iadnemu po zagrancie kraju
emigrować gdyż to jest wiek najgorzej do repsucii i demoralizacji
a ta młodzież ma w kraju światne utrzymywanie a gospodarstwo
własniomskie by tak nie podupadały. skreśliłem te myśli mają
nie wiem czy zadowolnie wiecie se Zarząd Główny niemi ale spodziewam
się że i innych stanów mniej więcej takie odpowiedzi będą.

Ludwik Salsowa skarbnik i przewodniczący
Kółko Rolnicze w Wieprze pod Budyńskowem

Nowa wieś szlachecka Prava 23/4 1908ⁿ
68

Odpowiedzi z przewodnika Numeru 11 z 10 kwietnia

na za pyłoma Donora Sz. Kozłowski

Głównemu we Lwowie jest se zarządca

kolonii Pol. w Nowej wsi szl. jako

sekretarz to jest Mikolaj Mostek

na stepujące odpowiedzi

1. Z naszej gminy emigrują małoletni

tak chłopcy jak też i dziewczęta

tak samych małoletnich wychowcy

liczą do 50.

2. Wychowstwo małoletnich istnieje tak

za wola rodziców jakże większą część

bez pozwolenia rodziców mniejszą część

jest i toż w im wale i potrzeba

gdź w naszej gminie nie ma karobkow
równych.

3. Emigracja małoletnich tak odznacza

którzy chłopcy tak i dziewczęta są coś

ojca moralniejszego to też i karobka

tak dla siebie i ojca coś dawno tak

ojciec prędy se rądzi gospodarne

nie si znów gulgany to wale prędy

duzo bez pieriedry a jak by coś prędy

wios to w gminie prędy instakiego

gulgana to w gminie choyba to tylko

u niego pijatyka i bitki i wlać chędogostwo
nocami.

Z. G. T. K. R.

24 KWIETNIA 1908

L. 15541

op. Liszki
op. Kraków

to też sławny gospodarze z tego baro
nie konletri i kowca ale to doremne
4 Srothi zarobku przeciw emigracyi
wcale nie podaje gdyż to jest tak
jedni jada z rozpuszty brudny rias
wcale muszą a znajdzie się to i jada
tacy mali gospodarze to ma 1.2.
morge gruntu to se w niem psetko
z roli a nie to kobieta sama poboli
a on jednie aby zarobki gdyż by z tego
grunty nie wyrzł gdyż jstaby jenne
miel do tego dzieu molyh pienciora 5.
lub więcej.

Na tem konue gdyż Sz Kowca
Główny we Lwowie tak jest wnoszej
gminie to jest w Nowej wsi salachubiej

Napisalem ja Sekretarz Koltha
Rolniczego w Nowej wsi sal.

Mikolaj Mastek

Z. G. T. K. R.

24 KWIECIEŃ 1908

15534

49

Do
pocz. Gasto
Głównego Biura
Towarzystwa Kolek rol. Lwów.

Na pytanie o sezonową
wychodźstwo robotników.

W naszej gminie sezonowa
emigracja wcale nie istnia-
ła ani istnieją osobliwie co do
Prus, ani dalsi, ani młodzień-
mi wyjeżdżają.

Wzjętym tylko co do Ameryki;
byłoby od kilku miesięcy
łatwiej i taniej do domu jest
w Ameryce i i 4 nawet.

Jeżeli mało letni jadą to rzucia-
ją się na pracę w rolnictwie lub opie-
kownictwie. Dość to paru powraca
wzajemnie do domu i rolnictwa,
bez żadnej moralnej obowiązku.

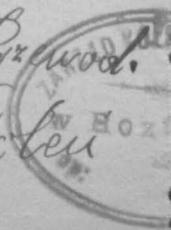
Roztoki 22 Sierpnia
08.

sekretarz

Hołowat

Przewod.

Gołen

STANISŁAW FIHAUSER

Bruśnik p. loco

22/IV 1908

Z. S. T. K. R.

50

24 KWIETNIA 1908

L. 15539

por. Grybów

Karowemu Łarędu i Staręmu
Towarzystwu Kółek rolniczych

Łowicz

W odpowiedzi na twoje listy
z dnia 1 b. n. L. 13776 i twoje ~~o~~ zażalenie:
Człowiek masiam ~~o~~ lepsze jakobism
wzagałobacze i stosunków emigracji robotniczej
a rozciągłej i ułkmin. jest wshucanem.
Nie tylko ~~o~~ wogólnie na brach robotniczej
wshuchę tego a nosi ~~o~~ wogólnie ~~o~~
o ile wsem robotniczym stosunków
wsi hrej pracy jaku tam masi ma to
Carobioncy wrota pracy wsi i dżum.
To samu pili ~~o~~ wogólnie wogólnie by
Carobie i tutaj gdyby rocznie wydatkować
pracowali w hrej jak pracują w gwałtach.

Co to pytanie postawionemu to przeobrażenie
sobie. Jaki następny krok w sprawie i na
podstawie stosuj się do moralności i religijnych
informacji.

1) Z powodu latyjnego emigracji moralności
religijnej Jaki następny krok w sprawie i na
to być sama do siebie.

2) Ciepła to z siebie i wola rodziny
wykazuje opiekunów.

3) Ciepła emigracji do Ameryki nie
wykazuje ile na moralności religijnej
o tyle emigracji do siebie wykazuje
skłonność demoralizacji, a miłośnicy
pod względem religijnym a religijnej
demoralizacji nie demoralizacji nie są
przecież w same brzmieniu.

Chci ciemniejsza temu nie spotyka
się a wstojan chyba tylko w sporadycznych
wypadkach a to zwykle jeśli to dotyczy

ich wstanie Dzieni to jest perli syn
potomci chowy lub bez pichidy a carka
wrodzonym stwie. Ciesi wstanie
poniadajsa wchry dmar wli poud s'muopij
cuyk staudnaci stakie wlotkaika to
obrobicnie swego gwata jest puzicna
emigrycji. Moini to o ayile chci to
i pobawinyci i o stertam calosci poudwina
wtowicnie hony bicia emigrycyji paha jest
obczna potepiaci peruch dych jest
bardzo malo.

Z wyrazem pozdrowien

J. Hanay

+ Dnia 20/08

Pracownicy rolniczy

Z. G. T. K. R.

25. KWIECIEŃ 1908

L. 15648

W zapytaniu nr 15648

- 1) Czy z naszej okolicy emigrują robotnicy za granicę z powodu zubożenia;
- odpowiedź że bardzo w wielkiej liczbie, do Francji, Prus, Donii, Rosji i Ameryki.
- 2) Młodzieńcy emigrują bardzo mało z powodu woli rodziców tylko wola ogromna naprzekroczenia się aby jechać, a także bez zezwolenia rodziców uciekają najczęściej do Prus. Byłoby tu wskazaniem abyśmy wpłynęli na Prusów wady krajowej i to cały kraj, aby uchwalić ustawę o emigracji młodych, aby Łacy przestawali

1.

w domu pod opieką rodziców i
opiekunów. Do naprzykto
ze małoletniem się niewolno
znieć kontraktów różnych zawo-
wierać, tylko aż jest pełno letniem,
niech niechaj my nie bierze
wolno emigrować, aż bierze
miał lat 24, bo przeciesz jest
obowiązkami starszych wychowaw-
mówisz o moralności a potem
niechaj sobie idzie na dowolne
wolne kraje, więc tutaj ojciec
sami nie dowiedzą nigdy jeżeli miał
tego wzbraniać nie bierze,
jeżeli jest konstytucyja a
musi się staryć przy wyjątku
i za przestępki różne łagze
bud się kara, to i tu rodzimem
tamniem nie bierze konstytucyji

gdz się małow^o letniem kwie rosta
we wlozarnem domu i kraju 87

3) Młodolotni przychodzą zepsuci
kulturalizowani, a dzienszeseta
i wdowy z przychowkiem
ojcowie i inni gospodarze
są bli na takie rzeczy.

4) Wdowie pod ~~roze~~ 2,

z Powozoniem M. Ciagto

z Wolicy, Porofia

Lukowica pwesta tagie

Z. G. T. K. R.
27. KWIEŃNIA 1908 54
L. 15735

Swietny Zarządzie Główny
Towarzystwa Kółek rolniczych
Narażenie u mieszczanie w 11
№ Przewodnika kółek rolniczych
stronica 220 Sonowce iz z Nowej
wszlacheckiej jest emigracja
robotników małoletnich z wyso-
wym rewolucyjnym.

Te małoletni robotnicy emigrują
niezgodą rodziców, są tacy którzy
wbrew zakazom swych rodziców
uchodzą. Stowyszczenie z le-
wicy kładzie na moralności mało-
letnich robotników, sprawia
uchodzenia rewolucji, przez rażne
go melolowania przewrotnym
rewolucji i planowanie przewrotnych
w Kwesturze Praskiej. Gospo-
darze miejscowi sąją naogromne
tym emigrantom i swolstom
zawadzają każdy rat jest byje
usunąć, pijatyki w kormach
i komu rodzice niezwolą by nie
dostał papierów jakie im do
wychodzenia potrzebne, a robotnic
w takich nima.

Franciszek Hyla prenome
redaktor „Przewodnika” i zastępca
Przewodniczącego z Nowej ws-
zlacheckiej p. Kraków

op. Liszki pow. Kraków

2. кв. Львов

Z. G. T. K. R. 55

28 KWIEŃNIA 1908

№ 15759

Франковск

Букарэст

„Кісьок робітників.“

Дітя.

1. Зміну в гребіні емігрує маїолетні
робітниця і робітниця до ірно.

№ II. Емігрує до мола і згодом родни-
ців, згледіти офіційно.

№ III. Емігрує і тако не одаріація,
маїолетні ботіми робітниця і ро-
ботниця розпигає сіє. Повісія
тыл пірх шідлім і есеї караде-
мія темні ордіа старых і почайней-
ных господарыны. нї ма. нї не-
ома ботіми в мадарк свайх дієі.

№ IV. Іраді карауре прееім мї-
граці маїолетних - сьхолных

dwieci se pomowiano. Pisk
tylko wada i wolna obregoma
wymierza absolutygaru sie sto-
sowa kare pienieja, to x pewnosia
notanie ta niech i anodowa eme-
gracya do Prus.

Grębow 20/4 1908

Jan Matyja
sekretarz.

Inżynier Stanisław
Jan Matyja

Zarząd Kółka Rolniczego
W GRĘBOWIE

ap. loco
pou. Januobreg

L. 21.

W Złoczowie, 25. kwietnia 1908.

Pranowny Zarządzie Główny K. R.

- Odporiadając na cennę pismo z d. 1/4 1908. l. 13776 donosimy na podstawie powyższych informacji że:
- 1) że udział w czasowym wychodźstwie na zarobek małoletnich robotników i robotnic z naszego okręgu istnieje, lecz w małym zakresie,
 - 2) że emigranci wykoniają za sobą roboty, względnie opiekunów
 - 3) że emigracja także podziatywa nawet pąbnie na moralność robotników i robotnic, a to także pod względem obyczajowości, jak to się widzi w cerkwiach religijnych, - natomiast powstania takich skutków emigracji w starożytnych gospodarstwach i chęci zarobkowania czemu nie widac.

Co do naszej opinii w poruszonej sprawie czasowej emigracji małoletnich na zarobek jesteśmy przekonani o możliwości p. Dr. Fabiana Brochockiego ze względu na zadaniowych, natomiast osiwiadczyliśmy się goręco za pośrednictwem i odzwierciedlenie Kom. Komitetu Soc. ~~rolniczego~~ rolniczego w Krakowie z 18/3 1908. w ustępach pod 1) i pod 2) podanymi.

Z pozdrowieniem:

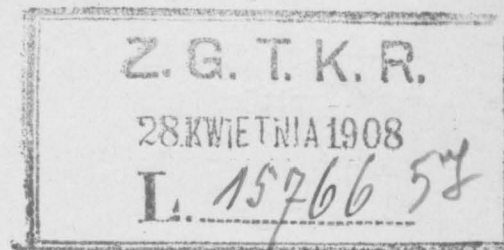
Jan Rebelstun
Sekretarz

Paniewicz

L.234.

Do

Szanownego Zarządu Głównego
Towarzystwa Kółek rolniczych

we Lwowie.

W odpowiedzi na pismo Szanownego Zarządu Głównego z dnia I kwietnia 1908r. l. I3776, o wydanie opinii, o ile w tutejszem powiecie rozpowszechnioną jest emigracja nieletnich robotników, tudzież czy ona wpływa źle na moralność wychodźców i czy czynione są starania o usunięcie tego złego, podpisany Zarząd donosi uprzejmie, że w tutejszem powiecie emigracja nieletnich robotników nie przybrała większych rozmiarów, gdyż z powodu zarobku w okolicznych fabrykach robotnicy nie potrzebują szukać zarobku za granicą. Mimo jednak słabej emigracji daje się odczuwać wielki brak robotników rolnych i temu trzeba zapobiedz przez ustawowe uregulowanie kwestyi emigracyjnej, -jakoteż przez ściślejszy nadzór władz administracyjnych, czy robotnicy nieletni mają zezwolenie ojca względnie opiekuna do wyjazdu za granicę i na odwrót, czy opiekunowie nie zmuszają nieletnich robotników, wbrew ich woli do wyjazdów za zarobkiem.

Z Zarządu powiatowego Kółek rolniczych w Białej.

Biała dnia 24 kwietnia 1908r.

Bialski Związek powiatowy

Prezes *Kółek rolniczych*

Sekretarz

[Handwritten signature]

L. Turakiewicz

E

58

Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus.

Zanowony ~~hercegi~~

Donoszę na Zapylanie że z Gminy
 Strzałkowie jest wysłanych
 emigrantów 18 ci. do
 w Ameryce jest jeden jur sam
 obywatelom a dziewięciu za zarobkiem
 i to trzy dziewięć a siedmiu
 mężczyzn. a wprusach jest ich
 osiemu dwie dziewięć a niesię
 parobraczow. w dwudziestym roku.
 życia.

z najgłębszym szacunkiem

Marcin Myrdziw.

Strzalkowice 28 Kwietnia 1908.

S.
ofs. i por. Sambor

W Krosniku, d. 28/4. 908.

9

E

L. 7.

Z. G. T. K. R.
29. KWIECIEŃ 1908
L. 15823

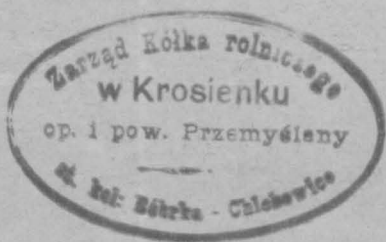
P

Starozdu Gromady Kółek rolniczych
w Lwowie.

- Odnosi do rozważań w 11. numerze „Prerodnika” w sprawie emigracji dociosa Starozdu Kółka roln. se:
1. Kształt i robotnicy i robotnicy emigracji są samo za parobkiem z Krosienką w Rus.
 2. Dzije się to za roln. wzgl. zgodę podzi-
m i opróczemio
 3. Niektóre robotnicy maletaró ukryją moral-
nym sepsuciu - wypadki te są jednak
stałakawo maletaró.
 4. Emigracyi yosceiwolsiató trudno z powodu
ubóstwa emigrujących.

W Starozdu Kółka roln.

J. Michalczuk
sekretar.

Wawerski
Przewodca.

Z. G. T. K. K.
29 KWIECIEŃ 1908
L. 15877

E

op. loco
pow. Połdnia

60

Kolko rolnice o Gwałtuwku dnia 23/4 908

narządnie o udzielenie od prowidni za rządowi głównemu
 towarzystwa Kółek rolniczych w elwowie danosze świadnemu
 zarządowi owychocach i migrujących zagranicę obce
 i gminy Gwałtuwka remigrowato wychocenus w zagranicę 55 osob
 w Porsach jest chłopuw nie letnich i letnioletnich 13 tu
 w Saksach Danii i szwecyi małoletnich chłopakuw i dziewcząt jest 28
 w Ameryce jest 6 osob nie letnio letnich wku
 ponieważ gmina Gwałtuwka jest to biedna numer jest 60 a to
 zoborem szarbowem 10 numer posiadamy obsaru po 7-8-9 i to
 morguw najwięcej zaś po mniejsi posiadają po 2-3-4 morgi
 reszta mieszkancuw nie posiadają tylko numer gruntu żadnego
 grunta mamy kiebkie piastysty ~~nie~~ mało dobrej głąby
 tylko piachy gęsto siejemy axatko zbieramy paswiska mamy 4
 morgi ale to piastowe przed laty poprzednie chytatasis ludzi biedu
 wczasach krasniejok jus parę lat puścili zagranicę oddawty sie zarobki
 ojcowie posylają swoje dzieci zagranicę jus kilka lat axeby sie tam
 żywty idla ojcow los napotneby domowe przyszaly klusem pan Bog
 błogostawi jes sie naco popatryc podorobiali sie jedni pobudowali sobie domki
 Trudny stare porcherowali inni zaś poturpili po kawałecku gruntu
 nie ekture dziewczeta bidnych ojcow powydawaty sie za mgaw xaten
 zarobek ale niestety bonie wszyskiem nadobre wychodit ten zarobek
 gminy Gwałtuwka remigrowato z mi chłopakuw od roku 1900
 mlodych zdrowy dorostych ci nie moją tam zaco żyć ani emują oem
 do ojcow powrocie oż min ani jus nich nie słysat kedy sie obruciją
 a jedon pyzet do domu do Matki w roku 904 wypowiedzial jej ze by mu
 jego nalezyt os jako spadek po ojcu zeją zabije Matke i iostre swoje
 ze mu jest jedno bo on jest socjalista i dlatego sie zabierat ze by zabit
 Matka naput umarta od strachu pozycyła sobie piniędy uludri wptacitago

Ażas oniem stychać przytko na posterunek do ziurndarmu
jest zamknięty a bierna Matka musiała postać prusaku
1.70 koron zaniego kosztu tak niechdury zarabicyz

Pracownicy
Jan Golebiowski

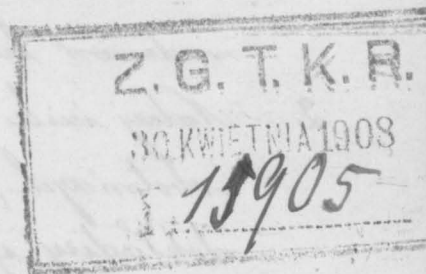
E
E
E

Do

Staowonego Zarządu Głównego
Towarzystwa Kółek rolniczych

we

Lwowie!

W odpowiedzi na star. pismo z dnia 1 kwietnia br. L. 13776, nawiadamia się Staowony Zarząd Główny, że w sprawie emigracji młotnich na granicę kraju wydał Zarząd powiat. okólnik do wszystkich Zarządów Kółek, aby w tej sprawie postawiły wyje konkretne wnioski.

Wskazane w tym względzie stady są prawie jednobramne a to:

1. 2. W powiecie przemyskim emigruje na granicę kraju znaczna część ludzi od lat 15 do 20 objęta płcią prawnie bez pozwolenia rodziców lub opiekunów a nawet bez książki robotniczej. -
3. Emigracja wddriatypa najgorzej na młodociane robotnice, gdyż te wracają zdeprawione, prawnie w stanie brzemienym; młodzież zaś płci męskiej wraca bez grosza a nawykami życia hularskiego, rozpustnego, przychem daje się w niej objawiać zanik nauki religijno-moralnych, pod względem zaś narodowym zupełnie robotniczość, trzymająca się tej dewizy "ibi patria, ubi bene."

Młodzież powróciwszy z granicy, czas swego pobytu w gminie spędza prawnie na lewitach, zabawach, i żyje tylko nadziej, kiedy będzie mogła znovu udać się za zarobkiem w obce kraj.

Emigracja młotnich przynosi krajowi więcej szkody niż przytku, porażeni bowiem młotni wielkiej spiski i moralnego upływu narazini się na demoralizację. -

Przemyski Związek Kółek rolniczych popiera w zupełności wnioski p. D. Tadeusza Brocherkiego, że należy nadać od czynników ustawodawczych, aby emigracja czasowa za zarobkiem na granicę kraju była ograniczona co do młotnich w ten sposób, iżby parobcy do lat 20, zaś dziewczęta do lat 18 nie mogli strzymać książki robotniczej do wyjazdu na granicę, natomiast od siebie przedstawie

następujące wnioski:

1. Wpłynąć na wymiarki ustawodawcze, by przy wydawaniu matoletnim książek robotniczych iadaty piemnego rewolera rodziców lub opiekunów.
2. Należy ściśle przestrzegać wydawania duplikatów książek robotniczych, odwośne władze winny utrzymywać u siebie dokładny spis wydanych książek robotniczych.
3. Duplikaty książek robotniczych winny być wydawane w rewolerion i. h. Starostwa.
4. Zakazać surowo wydawania książek robotniczych wrobom i innej gminy pochodzącym.
5. Na granicy kraju rozciągnąć ścisłą kontrolę, by nieletni bez książek robotniczych na granicę kraju się nie dostawali. -
6. Powracających z zagranicy należy poddawać rewizji lekarskiej; gdyż marna ich kreć przywosi ze sobą rozmaite choroby szczególnie weneryczne.
7. Robotnicy chcące wyjść na mar winny po powrocie do 6 miesięcy wykazać się Urzędom parafialnym, że nie są matkami. -
8. W Zarządzie Kółek robotniczych należy podać ludności do wiadomości; gdzie w kraju można znaleźć zarobek?
9. W każdym powiecie rozłożyć biuro pośrednictwa pracy. -

Przemyski Związek powiatowy Kółek robotniczych.

Sekretarz:

K. Jakubowski

za Protes:

Józef Miśkiewicz

E

64

Z. G. T. K. R.
30. KWIECIEŃ 1908
L. 15941

Do

Pranownego Zarządu Głównego
Pow. Kolek roln.

Na zapytanie pranownego Głównego Zarządu
umieszczone w l^{ist} 14^{ty} m^{ie} "Prac. Kolek roln."
odpowiada zarząd Kolek roln. l^{ist} 2^{ty} w Rakosanie
co następuje:

Z gminy Rakosana, emigruje przeciętnie rocznie
do 300^{ty} ludzi do Rus - a około 100 ludzi do
Ameryki. W zeszłym roku wyjeżdżało około
1000 ludzi z emigracją do Ameryki z tego do
100 wróciło.

Emigranci liczą od 15^{ty} do 50^{ty} lat wieku
a przeważnie emigrują małżeństwa z żonami, dziećmi
i opiekunami. Emigracja skutni się zjed. w Ławica-
cie mającej Kamień.

Dotyko i o ile emigracja i le odskazywa na
moralność u ludzi odpowiedzialnych
opólnie i pryncypalnie near brzes, jakre-
brych pod tym względem spustosei na roli-
w staje się wkrótce sprowadz do cybe-
u niektórych tendencja do przetrwania w opy-
kon mniej u młodych jak u starszych - ale to
chyba była rewers i odwrotnie.

Gdyby skutkiem do powstania mania fab. emi-
gracyjnej byłoby podwyższenie płac robotników
wreczopnie po fabrykach, co w galeji jest prawie
nie możliwe do znacznego - a więc

obracenie izda Ramera v Leticie ter konz =
stnie mogaby vyznac' na to spravu.

29/4/1904. Loned. [2 listka polu. v Raknove

Cherelnisecy Sekretar
Mudstvadny Javina Husstnicova

ap. loco
por. Lencut

Z. G. T. K. R.

1- MAJA 1908

L. 15995

Храновны Харкад гловны
Товарыстра Кольк ролнскых
не дворие.

На капытанне умісцероне в нумерке 11 Пре-
подмтка доводе:

- ад 1. емігруја на красорым каробкіем татк малолетні каробніцы jako тей і каробніце
- ад 2. на вола і ргоду родзічон
- ад 3. еміграцыа та одзіалына як најгоркэй на мо-
калносі малолетніх роботнічон - веле роботніч
порраца до домон караконе або в стане ціжарны,
але такіе выпадкі мала не рптыраја, на то абы
родзіце кабраніалі смым ічтком жарды до Парс
в наступным року. Ані пакане стых skutkón
ані тей чей караконея стему не істніе
міядку старымі господарамі не ці не
істніе такіе і в дкіерекція ціжарнега, вогóle
норміе втыду јест місцкандісон навей і

/

szkodnich wci ksera, kusznie niernana, —
ad 4. Szodki karadere prrecir emigracji matoletnich
bytyby bardko poradane a moilive jedynie w szodke
ustawy - ludzeniem^{sz} jednatke porostanie szreki-
wanie, aieby rodnie z dobrej roli w poczmie
stego stad dla ich rodzin i dla kraju porostajacego
swe dzieci od emigracji za karobkiem do Prus
pomstrzymac szieli. —

Adamiorka dnia 30 Kwietnia 1908.

Aleksander Ostrowski
Przewodniczący Kółka rolniczego.

97
L

Mysławie 30/4 1908⁶⁴

Święty Łazarz

Z. G. T. K. R.

1- MAJA 1908

L. 15994

Na rozpytanie miłośnika
w Wnie 11 Tytu Przewodnika
daruje, że w parafii Mysł.
ślawickiego uychadził konca
go roku do Trus ^{itaggien} na karab.
kieru nuadana ciinka mat.
latnich robotnikain : robotni
na ngada : uola nadnicain
lub opickarain
Zuigraya to ile uadnicatycas
na uualuosi uychadziain
bo stopy wocaję do clomain
repsu uualuie, lutni,
shtaini do bulatyk : oto ingwa,
nie w uainie ugrawain nie :
uiczkik, dnicwexsta cas ng,
tu hoxawicime a uiczkone
uawet uclhnięta uawengę :

1/

1.
uchyteti v nego spada na gumi;
ny igriar narata korotai
lexenia i igviciia shouyeh
driuenet i dxiu tyelua.
Korata te na slovi unauue,
nyrcouae, no kilkaset korou
a pory jednij guiniie nauet
nyij tyaiua korou
Guiny naruehaje, no igriar
jaki spada na nie z tego no
uacou, nie moge jednat temu
narobieou, ho nychoxy uoa,
je ig na narobkism nauet
bez porupoutou, a ucto na
net na koroum narupoutou,
byly by pierenyke byte guina
na koruakke papieru, a dxiu,
i auha ndroua i utoda, to
je na granicy proukij
pouepukavie.

Opruie naruecia uerueia,
pououuecia korotai lexenia
i igviciia shouyeh i dxiu

kraj puzosi strato & puzer
 buak robotnikam
 Obamie i m kraj puzosi sig
 ovcicunem robotnikami
 sa so it. do 1te. bez wiktta-
 a mino to minostwo liceni
 utroch emigruje na granic.
 Minu odamien swoboda,
 kulanka i shi utrochgwatwa
 igruie iik na granic; ho
 tau nie sa pod obicem no.
 obaicom, opickanowia lule
 nemet suzajanyh. sa mize
 swobodem; a po puzowanu eo
 kraj m puzosi jecicem puzer,
 puzeraj, mino m ovcum puzer,
 uocimie na puzeriatwio
 ehu nuam m utyranu lule
 luty m myocali sig ovcum
 i tak kazdego roku mychocti:
 tuo sig puzerawia i ne imygd
 narsenone
 mychoctwo eo Amengki

dozwolam sobie wyrazić, że ten
 waleczny bohater, który w
 miłosci swojej kochał się
 woboku aly guspadawstwa
 je w domu podziwiać, i nie
 wyrażając się mychocentem do
 skucytki przyznając sobie
 siłę, mychocentem jeździł na
 tołstuch do Trus lub legien
 parwino by i wstrząsnąć
 i w tołstuch wprawić w
 riane chwały namiętne
 ocenie: apickurowie nati
 weniwalali: w krajach
 owi karabki

z pamiątkami

Lewon Robert

Narapytanie S. Prewodnika
 strona 220

Z. E. I. K. R.
 1- MAJA 1908

T. 16042

- 1 Emigracja raczowem robotkem
do prus
- 2 za zgodą rodziców
- 3 dosyć dobre adresy boję swasty
nas do prus posied
- 4 Pełnoletni Jan Słabas syn
antoniego i Magdaleny
z domu Ład Canny Danajew
M. Stanowstwo Nowy Targ
op. Canny Danajew
syn. Nowy Targ

Narapytanie № 11 Przewodni ka
strona 220

- 1 emigracja racasowym zarobkiem
do prus
- 2 zarząd rodziców
- 3 Dasyc dobre dziecią bajis trzeci raz
do tego dworu ida
- 4 pełno letni Michał Burodzyn
syn Jakoba i Teresye
w Działu sąd Cerny danajer. Karastwo
Kawcy Karg

11

Narapytanie No. 11 Przewodnika
strona 220

1. emigrację racjonalnym zarobkiem
do Prus
2. za zgodą rodziców
3. dosyć dobre warunki wójcie
wójcie piąty czy może tak doprosz
początek
4. Pismo Petrusi Alojzy otręba
syn Józefa i sw. parafii
antoniowej
z Drzycin rad Gorny Danajer
z Kwartowu Nowytorz

Narapytania przewodnika złączony z
 odpowiedzi
 daje kołko rolnicze odpowiedz
 re aprocz tych trzech chłopaków
 petro letnich nikt zginany nie
 my emigrował podczas zimy nigdzie
 zarobek ani do prus ani na rasky
 ani do Ameryki ani do Ruda Pestu
 tylko jeszcze przyjeżdżają
 z Ameryki

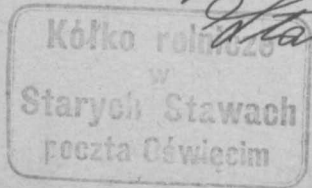
Karol Kołko rolnicze

w Dziale dnia 29 kwietnia 1908

Stawie Ark. Działki

73

Za zarobkiem, w tutaj w gminie
Stare Stawy, nie ma emigrantów
którzyby wyjechali do Prus, znow do Ameryki
poprzedniego roku wyjechało, pięciu
młodzieńców, do Prus jedna robotnica
wyjechała, A za tem unos nie
istnieje za zarobkiem

Stare Stawy 30/4 908
Przewodniczący
Kłaja

Absender: — Nadawca: — Посылающий:

kon. Pistoła

Korrespondenz-Karte

Karta korespondencyjna

Переписный листок

Kółko rolnicze

Starych Stawach
poczta Oświęcim

30/4/08

*Do Głównego Zarządu
Towarzystwa Kół. Rol.
we Lwowie*

*Główny Zarząd Tow.
Kółek Rolniczych*

*Donosi na raportach
w Przewodniku k. 11.5
nadotygu & migracji*

we Lwowie

MAY 1908
Lwów Galicya
15976

(d. p. r.)

Kanowny Zarząd Główny!

Z. G. T. K. R.

17 MAJA 1908

L. 15989

W myśl słabego zapytania do Zarządu Kółek w d. o

Emigracji matoletnich robotników i robotnic:

- Ad: 1 = Z naszej wioski emigrują za zarobkiem czasowo ~~prócz~~ prócz starszych — także matoletni. (17-28 lat!)
- Ad 2: Wprawdzie matoletni obijają głębi z wiedzą rodziców idąc, ale dla towarzysza chcą i proszą naderwzięcie, dają pewne wyzcha dzieciom uwagi, przewracając ręce, ale również potrzeba pieniędzy — no jakos tam będzie....
- Ad 3: Dla starszych lub pod opieką starszych zarobek ich wynosił w tym to od 860 koron do 220 koron za (ca) 8 miesięcy stawni, co bardzo przemiane i przyrost gospodarstwa mają, — takżem bez opieki lub bez możliwości żyć w domku wychowaniem lub też lekkomyślnych chłopców i dziewcząt jako matoletnich, z boleśnią widimy z demoralizowaniem tydzie. — i co i jak tu zaradzić, — radząc zaś odpowiedni — co mam robić... — wprawdzie doradza się pewnie ostrożniej jak za kontraktom w polskim języku i przez biuro nasze, lekko, myśląc nie pomyśli, matoletnich zaś pod opieką starszych, ale to, jak groch na ścianę, — starby miejscowej nie chcą.
- Ad 4: Jak tekst pod 3 da się wywnioskować: aby tylko przez biuro nasze, i pod opieką starszego lub starszej, oraz ewidencja z biurem, i za świadectwem meimie ranfama wydawać legjimatyzę dla biura, — gdy zaś po pierwszej emigracji, powróci bez pieniędzy (co się zdarza) lub nie motalnie zachowanie matoletnich było, dalszej emigracji nie dai.

D. 27 IV 08.

Z powołaniem Zarząd Kółek rol. —

Jan Tomiak
sekretar.

Jan Telus
przewodniczący

S. Zarząd Główny
Stowarzyszenia: Kółek rolniczych

we

Lwowie

Kółka rolnicze w Cesarstwie
poczt.: Kraków

Opowiedź na pytanie
nr 11 d. 10. IV. 08 Przewodniczący k. r.
co do

Emigracji matematyków

№
Kwestyonariusz
w sprawie emigracji do Prus.

Emigracya za granicę a szczególnie do Prus od jakiegoś czasu szerzy się coraz więcej i to przeważnie u nieletnich powoższy już od lat 15 a szczególnie u dziewcząt. Przyczynę tej emigracji przypisać należy w pierwszym rzędzie agitacji jednostek które wyemigrowały do Prus za zarobkiem po powrocie swym do wioski opowiadają cuda o zarobkach jakie w Prusach osiągnąć można. Agitatorzy tacy kilka razy do roku zabierają wielu robotników i robotnic z sobą do Prus a wszelkie w tym względzie robione zabiegi aby ten ruch emigracyjny powstrzymać skarają się bezskutecznymi. Naczelnicy gmin bez poprzedniego sprawdzenia konieczności wyjazdu za zarobkiem wydają książki robotnicze przewożąc dane osobniki nieponosząc żadnego trudu urządzają sobie formalne spacery tam i napowrót. Emigracya ta szerzy się nie tylko u uboższej klasy ludności lecz także u dzielnicy samoniejzszych gospodarzy u takich gdzie ubytek sily roboczej narazi ich na wielkie straty.

Zachęta do emigracji jest również nadzieja swobody w dążeniu jaka nieletni mają wyjeżdżający za zarobkiem, to też wielu bez woli rodziców a nawet bez wiedzy tychże udają się do Prus w co przeważnie naczelnicy gminy zupełnie nie oglądają wydając im książki robotnicze. Emigracya ta jest wprost rabojem dla naszej ludności

bo nie tylko wptywa na kompletne idemoralizowanie tej
ale nadto wytepia uczucia narodowe i miłość kraju rodzinnego
(wielu udaje że zapomniato nowożytności) wytwarza się
w nich zarozumiałość i skłonność do bycia wyjątkowymi i mądrzejszymi
od tych co do Prus niejeżdżili, a przywiózłszy z sobą trochę
grosza kwawo uskładanego zagranicą próżniaczka się później
agituja i namawiają młodzież do wielu słych rzeczy.
Skutki tej emigracji dają się już wielu odczuć pomimo to
zabiegów i wola rodziców zaradzić temu nie może. Koniecznym
jest aby w gminach utworzyć komitety z ludzi dobrej woli którzy
by się wychowankami za zarobkiem opiekowali. Rady sierocze które
miały być po wsiach wprowadzone w rzeczywistości nieczynne
są a te gdyby wykonywały swe obowiązki ściśle według normy
regulaminu to emigracja za zarobkiem spowodowana by się
o wiele zmniejszyła.

Wskazaniem jest również aby wotacje dopilnowały wprowadze-
nie w życie rad sierocych i to ściśle według norm przepi-
sanych regulaminem jak również wptywały na Urzędy gmin-
ne aby przy wydawaniu kwiańek robotniczych sprawowały istotną
potrzebę a trudności w otrzymaniu takich niejednemu
powstrzymują od wyjazdu za zarobkiem zagranicę.

Zarząd powiatowy

Kuchnia 10. 10. 1905

Edward Kuchler

Stanisław Kuchler

20... 78
2- MAJA 1908
L. 16/28

Do
Stanowonego Zarządu Głównego
we
Lwowie

Stosownie do stanowonego pisma z dnia 1 kwietnia 1908 r.
do L. 13.776 Zarząd powiatowy przedkłada kwestyonaariusz
w sprawie emigracji do Prus.

Zarząd powiatowy
Kółek rolniczych - Przemysiany

Ludwig Reicher

Stanisław Jędrzejko

Wrocław dnia 30. IV 1908

przepisać *Loeffl. R.*

2- MAJA 1908
16077

Zarząd główny Stowarzyszenia Kościelnego Lwów

Niechajże sławie odpowiadając do zielonego stolika w sprawie
tak ważnej jak poruszenia w Księżewce (emigracja
młodoletnich) postanowieniem zwołania zgromadzenia Kościelnego
aby się w tej sprawie bliżej sami wygadali co o niej sądzą. Dwie
dni temu odbyło się w niej przy bardzo licznej urodzie i bardzo
więcej dyskusji od 11:45 do 2:45. Dniem zaś do normalnego
miejscu (Kościół Księżewski) jest raczej nie możliwym przelać mi
współpróby przesyłania niżej zwrócić sprawozdanie
wskazano co do punktów 1 i 2, dla braku wszelkiego materiału
nie przelać żadnej informacji. Zaś co do punktu 3, domaga się
1) aby Stowarzyszenie młodoletnich po niżej lat 20 nie wydawało
żadnych rozszerezeń - zaś do lat 24 zadano rozszerezenia
wio i wpi wio

2) aby Stowarzyszenie zapłaci przy wydawaniu Księżewek na wzajem
zawziętych świadczenia wio wio przez wrota parafialne

3) aby Stowarzyszenie pod tym, wzmianki wroty quimie aby nie robić
przy wystawianiu Księżewek wadwiny n.p. wydawanie
Księżewek pod wio wio wio lub pater wio wio
wio

4) Dniem Stowarzyszenie wio wio wio wydano prośbę o
to by się wyrozumiało a zwrócić się do Stowarzyszenia w Dógorino
wydanie podobnego

5) Dniem w ten sposób znacząco uszczelniono polski kraj
by w kraju domagali się przez zarząd centralny i władz kraj
miejsc i rządowych rozporządzenia, jak najprędzej na większą
skala robot publicznych

Dniem w ten sposób ma na celu uchronienie majątku państwa od demora
lizacji analogicznie uchroniono domagani się wprowadzenia
ustawy o świadczeniach publicznych i aby w nich i dni uwiązome
sytuacji były zamknięte

Do porządku o 29 rozporządzenie o przeniesieniu zarząd powiatu
z którego brzoła do 59

Załatwienie kwestii narządu 15-531 powiatu ośrodkom
danego zarządu

Głównie zajmowano się sprawami, ożywienia kotła rolniczego, kto
z pozostałymi służyć samemu spisy

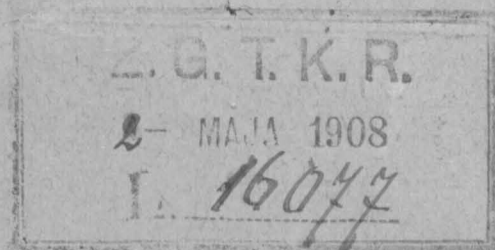
Dotyczyło jako zarząd, że jeśli powiatowy zarząd nie będzie miał do
wykonywania pewnego rodzaju tego funduszu to trzeba było
i atakem na to zarząd, będzie w tym celu jak kawałek. Dostał
postanowiono zwrócić się o fundusze do zarządu głównego, którego
względnym rolniczego Rady powiat - jeśli to wszystko zawieszanie i
myślę o tym po prostu. Postanowiono sporządzić spis osób chętnych
wielkim i wielu innych w całym powiecie ze wszystkich
wartości i to samo nie ustąpi, zwrócić uwagę z tymi obywateli
swoimi wzięcia i porządkiem. Dniem w ten sposób
rady powiatu i jego rozległości, przybywanie na walce z tymi
do wielkości jest wadliwym i w ten sposób tego dnia było

nie biorą - uważają wartość zaprowadzenia w różnych firmach po
wielu różnych krajach. Wobec tego w górze Górnice (po minister
Kraju). Najbliżej odbył w Warszawie

Dotychczasowe główne uwagi zwrócić należy do sprawy państw
są one głównie na rzecz doprowadzić do rozwoju. Chęć temunfa
z nim przynosi bezpośrednia korzyść materialną. Materialem do
rzeczy ostentacyjnie takich była najlepsza reklama, po której była
stanowiąc wzor dla innych i była przedmiotem zwrócenia - inne
się była brać na parady - były umiarkowane, tym które się była
do tego jakie przyjęli z rządu i materialną pomocą - te które na
to nie była odpowiedź to była tak umiarkowane si im i każdy to nie
pomógł. I są główne myśli myśli o których się brzmiał chemy
Zarząd powiat kontrolował tylko ostentacyjnie a może potworzy delega
Sury, podzieli powiat na okręgi kulturyne i ich funduje na ustawienie
większej masie, liczny kontrolerów powiatu

Dr Szymon Niedzielski

O d p i s !

Sledziejowice 30. IV. 1908.

Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych Lwów

Nie chcąc dawać odpowiedzi od zielonego stolika w sprawie tak ważnej jak poruszona w okólniku L. 13776 /emigracya małoletnich/ postanowiłem zwołać ogólne Zgromadzenie Kółek, aby się w tej sprawie chłopci sami wygadali co o niej sądzą. Posiedzenie odbyło się dziś przy bardzo licznych udziale i bardzo ożywionej dyskusji od 11tej do 2ej. Ponieważ do naznaczonego terminu / Koniec kwietnia/ jest rzeczą nie możliwą przesłać mi odpis protokołu przesyłam niniejszem krótkie sprawozdanie uchwalono co do punktu 1 i 2 dla braku wszelkiego materiału nie przesłać żadnej informawy i Zaś co do punktu 3. domagać się

1. aby Starostwa małoletnim po nizej lat 20 nie wydawały książeczek roboczych- zaś do lat 24 żadało zezwolenia rodziców i opiekunów.
2. aby Starostwa żadały przy wydawaniu książeczek roboczych zwykłego poświadczenia wieku przez urzędy parafialne
3. aby Starostwa pod karą wezwały Urzędy gminne aby nie robiły przy wystawianiu tych książeczek nadużyć n.p. wydawanie kilku książeczek jednemu robotnikowi lub fałszowania nazwisk
4. Ponieważ Starostwo w Wieliczce podobno taki okólnik wydało prosić o ścisłe tegoż wykonanie a zwrócić się do Starostwa w Podgórzu o wydanie podobnego
5. Ponieważ w ten sposób znaczna część emigrantów pozostała by w kraju domagać się przez Zarząd centralny u Władz krajowych i rządowych rozpoczęcia, jak najprędzej na większą skalę robót publicznych.

Ponieważ akcja ta ma na celu uchronienie małoletnich od demoralizacji analogicznie uchwalono domagać się wprowadzenia ustawy o święceniu niedzieli i aby w niedzielę i dni świąteczne szybki były zamknięte.

op. Głogów
Prusów

E

Z. G. T. K. R.
3- MAJA 1908
L. 16152

Więty Łazarz głowicki

Stosownie do newsarria ogłoszonego w "Przerodniku" № 11 z dnia 10 kwietnia 1908r. wótko rolnicze w Przerodniku, ma postawione pytania - ma zaszczyt odpowiedzieć - co następuje:

1. Z Przerodnika emigracji do Prus - taku maia laska obojga pter co roku je ma 500 numerów sienna prawi chaty z którymi 1- lub 2 je - a czasem i więcej - nie wychodzą to.
2. To jest stasnie najgorzej stroną emigracji je wychodzą takie i to po największej części dziewi obojga pter - nawet z krosobu stasnie dopetrinjanij i to najniebezpieczniej woleni rolniczo - opiekunów lub prawodawców - poprosze wiekają z domem tak dalece je zolazają się nawet poicigi krosu w celu przytapania zbiegów i sprawa, dzesnie wyprawit do ksi. - Wótkowy jedynak - ma chca stowiczi ari rolniczo - ari chlebodawczi (jisi wiekali ze stizby) z krosobu i czekają tytko spracobowiczi - by znowu wiekai.
3. Jakie skutki poó wglętem sworalszymi porodowy emigracy to trendo wprost opisai - doai powiekieci je dzieniste wodopie ro ze skoty wysze - porracają z Prus w ciary - a doai dziesi wie, stobrych sworij się wskutek emigracji do Prus w zastroszajacy sprow. Chłopcy zai poszumowxy stroj ojcoi - i prubrawny się w pruskie łachmany - porracają takze wiarę ojcoi i ich powierczi - kaluz wie, wieckim sworę ojinyty - i coraz więcej mamy ze ksi typów wło, czegoi nazywanych "prusakami" ludu bez wci i ciary - przekostanych

« swojej niograsnicowej robotnicy - druziacych sobie z praca,
innych nawet gospodarzy - gdy ci osmiela sie im ofiarowac
w siebie prace i takę samą lub nawet wyisną zaplatę niż
« Prusach. Osi tu - z kraju gjeretyym prarowai swi bę,
da za iadny esse; danego? - « bo tu swi Prusy » oto ich
odpowiedz'. To teri rozzumniejsi gospodarze wchodzący
w skład Rady gminnej Spowodovali ze Rada gminna
uchwalila na posiedzeniu dnia 8 marca 1908r. wytrze
petycje do Wydziału Krajowego oraz do Rad powiatowych
i Starostw aby swerybniejsi dwierozetom do lat 20^{tych}
nie robotni byli wychodzą do Prus.

Przyjęty porzeczai porzyznej uchwaly byla takze i ta okolicznosc
ze podzas gdy w pruskich ajencyach robotniczych i niograsni-
cznych starych kolejnych tyzian robotnicow wala sie waly-
mii tygodniowoi - oczekujac az jakii niograsniow pruski
wybrakowawszy ich jak bydo robotni - jedynym da prace za
wymagowaniem ktora jak swi sie tyllko podobu prarowai -
innych zas stabszych porostowai nie braku ich wlasniom losu
wi, to statowaiat w kraju swybetny brak waz do pracy -
a wyzistki ktorych nawet w Prusach przyjai sie chuz - tady
w kraju prarowai swi bedz - albo teri zgodowai sie - ze popowsta
statowaiat niograsni prarowai - dzialaja wprost na jego sek-
de iadajac nawet wyisną zaplatę niż w Prusach. Stani taki
doprowadził prarowai do rozprawy tych robotnicow ktory stwidy
i robotnicow potrzebuj - i w teri spowob switruj caradkie etc,
swi Niczego jednak swi dokazj jechi nikt z prarowai i
potarowai im swi przyjdzie. Zgornaj swi swiety Wn wiekai

Właściwie ziemny - bez talerzy i zastawki wstawiają który
 albo nie posiadają dóbr własnej rodziny wstawiają do obróbkę
 kawałka ziemi - albo też jak nigdy wykazano, dzień zastawki
 się poruczekają do Prus - by cię summa z pod oka rolniczkę,
 duszpastora i t.d. i na obywatela oddać się wyrobnej rozporząd.
 - Oto stare na jakie od kilku lat patrzyły - byłajemniej wie
wyszary z polca - leż prawdziwy i raziej na swato poruczekliwym
 tu o nim nie miałobyśmy przesadzić. -

Bolesnem jednak pomyslić że wstaje jedna rzecz niezgodna bezwzględnie
 dwie podatki - drugą przesłanie i świat na wtórny i tego lichego
 robotnika jakim jemu powstać - by tych podatków nie było z czego
 zapłacić. Na co wreszcie, pytamy, przydadzą się najwęższe
 rozprawy o racjonalnej uprawie ziemi - choćby było i t.d. tak
 "Pracownik" jak i innych pismach rolniczych - gdy są
 prosty roboty nie ma kto wykazać - gdy ziemniaki lub br.
 raki i inne pod uprawą - a znowu wyypie się, potora
 mieć właściwe gruntu z nową jakatanką zabrać go zdoła??
 Skoro więc płatny podatek - porównany wszelkie ciżary -
 i inny prawo zadać od władz ustanowionych a więc sejmu i rady
 państwa - by nam nie zabierano robotnika potrzebnego - do
 obróbkę ziemi - byle podatki były z czego płacić. - Podwyżka
 płacy robotnika ma się tu nie przydać - bo ten robotnik
 zamieszkał wsi i wólcęgostrze - przeorać w kraju wie che, ma,
wetra płacę wyższą niż ją ma w Prusach. Jedyną radą to -
ogromienie emigracji i drodze ustanowionych. Kraj bowiem nie tej
 całej emigracji do Prus zyskuje tylko zgubilnie morabos i dary
 do rolny. - Z Karą i Kółka rolniczym i Przemrotem

dnia 22 kwietnia 1904

Sekretarz:
 K. Węgry

Pracownicy
 K. Jan [Signature]

37508 3

Na zapytanie numerowane w Nr 13 z br. Przewodnika
Kółek roln. donoszę, iż z gminy Prądnik Czerw.
nie emigrują robotnicy, bo gmina ta, położona
w bezpośrednim sąsiedztwie Krakowa, ma
zarobki wystarczające na miejscu.

Ma zasnąt
Asdr Rytko

op. loco pow. Kraków

FAH

Karta korespondencyjna.
Correspondenz-Karte.

Sauwony Zaras

Hôtel rolniczych

we Lwowie

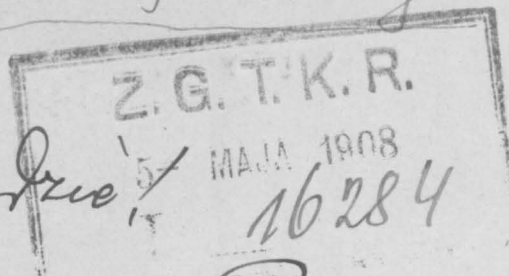
ul. Kopernika 19

op. Delejon
pon. Stanislawo Kanoma Redokayo

80

Listy Loredzie!

Odnosnie do pytanu „Prerodniku”
czy mtdzier dobrowolnie czy bez
porobolenia ^{rodzicow} waje sie na robotę do Prus
Paznaczymy jali następuje:

Niektora mtdzier idzie parobblorac'
za pozwoleniem rodzicow, pas' inni
bez pozwolenia takowego, co rozumie sie
nie mozna pochrlic - bo rodzice sa
temu ~~z~~ stanowczo przeciwni.

Tumirz Z poraraniem

M. Buschke
Sekretar

Jan Rybczynski.
m. g. w. m. i. c. y. e. s. y.

L.115.

Jarosław, dnia 2/5.1908.

D O

Szanownego Zarządu głównego Tow.Kółek rol.

Z. G. T. K. R.
L w o w i e
5- MAJA 1908
T. 16283

W załatwieniu pisma Szanownego Zarządu głównego z dnia 1.kwietnia 1908.L.13776.donosimy, że sprawą wychodźstwa do Ameryki i Prus zajmowano się jeszcze w roku 1905.a szczególnie zajmowano się emigracją małoletnich robotników.Z inicjatywy Oddziału Zaros.c.k.galic.Tow.gosp.zwołaną była w tym celu ankieta, w której reprezentowane były wszystkie sfery rolnicze, a w ostatnich czasach zastanawiano się nad tem powtórnie, w myśl pisma Szanownego Zarządu głównego, na posiedzeniu Zarządu powiatowego.

Z przeprowadzonej dyskusji uznano, że wychodźstwo robotników, a szczególnie małoletnich za zarobkiem do Prus, które dziś przybrało tak wielkie rozmiary, jest niezdrowe i zgubne dla samych wychodźców i dla kraju, a to ze stanowiska wychowawczego, narodowego i moralno-religijnego.Wychodźcy do Prus prawie bez wyjątku demoralizują się, tracą wszelkie przymioty dobrego katolika i obywatela, a zarobek uzyskany w znacznej części już na miejscu w Prusiech marują, -składają się bowiem z żywiołów lekkomyślnych i nie myślących o przyszłości.-Co do wychodźców do Prus trzeba rozróżnić podwójną kategorię ludzi, a

mianowicie: są tacy, którzy z pewnych okolic dla braku zarobku wychodzą do Prus z konieczności i jeśli nie zostaną przez niesumiennych częstokroć agentów i obcych chlebodawców wyzyskani, zarabiają tyle, że im na codzienne wyżywienie wystarczy, a nawet nieco zaoszczędzonego grosza na zimę przynoszą. Jest jednak i druga kategoria wychodźców, którzy nie z konieczności i nie z braku zarobku, lecz z innych powodów wychodzą z kraju. Prawie wszyscy ci wychodzą po to, aby się usunąć z pod nadzoru rodziców, a są to przede wszystkim nieletni chłopcy i dziewczęta, - i aby tam na obczyźnie pofolgować swym namiętnościom. Wracają oni do swych domów na zimę bez żadnych zasobów. Zarażeni niewiarą i rozpustą, szerzą demoralizację wśród mieszkańców swej wioski i okolicy. Doszło do tego, że i ci, co w domu pozostali, зараżeni ich złym wpływem, wypowiadają posłuszeństwo rodzicom, chlebodawcom i wszelkiej władzy. Duchowieństwo w ogóle wyraża przekonanie, że od czasu wychodźstwa do Prus, poziom moralny obniża się stale, a szczególnie młode dziewczęta ulegają wpływowi demoralizującemu tak, że wzbudza to obawy o przyszłość rodzin i następnego pokolenia. -

Z przeprowadzonej dyskusji, jak nie mniej z osobistego doświadczenia wszystkich poważnych rolników nabrano więc przekonania, że wychodźstwo do Prus z okolic żyznych i dających obfity zarobek powinno być wszystkimi godziwymi i legalnymi środkami wstrzymywane, a co najmniej możliwie utrudniane, a nadto tam, gdzie temu przeszkadzać nie można, skierowane ku innym krajom, ażeby, w obec srogo go prześladowania naszej narodowości w Prusiech, co najmniej nie przysparzać jeszcze sił roboczych naszym prześladowcom. -

Pierwszym zaś warunkiem tamowania tego fatalnego chorobliwego ruchu, jest wzmocnienie wpływu, znaczenia i powagi władzy nad nieletnią młodzieżą, władzy ojsowskiej i opiekuńczej, władzy Zwierzchności gminnej, władzy nadzorczej w ogóle.

Zarząd tedy powiatowy Kółek rolniczych wyraża stanowczą opinię i gorące życzenie : ażeby Zarząd główny zechciał wyjednać od czynników kompetentnych wydania w wyżej wskazanym kierunku odpowiednich stanowczych zarządzeń.

Z jarosławskiego Zarządu powiatowego

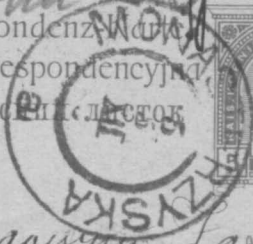
P R E Z E S :

J. Kwiatkowski

op. monastyrzka
Absender: - Надсилац: - Посылающий:
Pon. Duchacz
Ludwik Szaska

Szanowny Panie!
Oromie monastyrzka
wrazem z innymi
13000 emigracyi
molo letnich. tusie
nie trojja panikowoz
no tu polsiam molo
nastyrzka jest
fabryka tytoniu.

Korrespondenzkarte
Karta korespondencyjna
Переписка листок

Post Loop - H. 88

Szanowny Panie!
Czynny Pódek wólciny
6- MAJA 1908
w. Wroclaw.
ul. Krolewna 1634

tożebna nie dość ludzi prokur
nie. Mote letnich kilkuch
ruskich chtoś cnie molo letni
chmy je sta to dacz pod opuska
snych. Oj cnie azos zdkivca
at niewy je sta to ani jedna
Do tych azos

Bronowuy Fawordzil!
Karozem wyroszom tashanie
Oporoduy ujakie prosule bym
mugt ochronie kopasty od
pety zimnyj rozadit tam
18. kwietnia kopasty naprotu
i do tych azos 3 rozy pronwijatem
sodzenia i kady m rozym pety
ximskeryly doprezentim co by
proszew tam uolekatoraliu
atogry ujakie by prosule z bronow
mrukam uctim do nli prosity

Faworki dnio 3/5 08.
Ludwik Groszko.

L. Gos. Z Zarządowi Kółka
rolniczego w Czerwinie
p. Ciepiny. P.

E

Do

8 - MAJA 1908

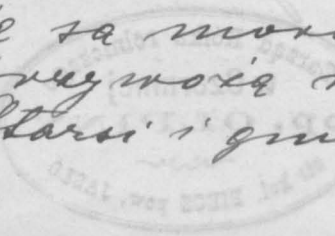
46524

Swojego Zarządowi głównemu

Tow. Kółka rolniczek
we Lwowie.

Stosownie do skierowania Smat.
Zarządu odpowiada się na pytania
co następuje.

- 1). Z tej gminy emigrują na karoblikiem
matuleckim rolnicy i rolnice
do Ameryki, i Australii, i Prus,
- 2). Emigracja na wola i wieś
rodzinów, lecz kolarna się
pamięta ich zabawa mieszkać
- 3). Emigracja ta oddeżywa
na moralności matuleckich
rolniczków, w ten sposób,
że są moralnie lepsze i
prężniejsza rolnicze choroby.
Starsi i gmina na to wpływa

leż są bezradni wobec niemieckich
i biedy rodziców, tudzież
chcą być siłobocznymi smobodni.

4) Co do środków zaradkowych to
obecnie gmina nie wydaje
przebieżek robotniczych i
emigracyj jest po prostu
wstrzymaną wobec letnich
robot w miastach publicznych
i miejscowej regiolii.

Próżniamu tu powstrzymaniu
emigracyj byłoby najlepszym
także aby władze wydały
odnośnie rozporządzenia
gminom, a te dałyby
odnośnie władzy, która ma
prawa ukarać rodziców
lekkaży.

Jan Janisz
Przewodniczący

Z. E. T. K. R.
9 MAJA 1908
L. 16589

F
F
F

D_o

Zarząd Pomocy Kółek rolniczych we Lwowie

Na prośbienie od Prezesów Kółek rolniczych,
Zarząd Kółka rolniczego w Krasnem udziela:

- 1) Aby zgromiły emigracyjną racjonalną parobkiem robotnikami i robotnicami; sak.
 - 2) Aby małoletnie emigracyjną racjonalną robotników i robotnicami, szkole przygotować robotników lub też opiekować.
 - 3) Aby emigracyjną sakę ile udzielać na moralność robotników i robotnic; szkole w Prusach.
- Do innych Przejazdów racjonalnych jeździć szkole do Prus.

Zarząd Kółka rolniczego w Krasnem

K. P. P. P.
sekretarz

K. P. P. P.
prezes

op. Strarion
por. P. P. P.

Pytanie II Odpowiedź

91

Starsi robotnicy wyjeżdżają na zarobkiem na podstawie
wydanych książek robotniczych, jak rosnior i małoletni
którym z zasady Zwierzchności gminna nie robi trudności
pomimo iż nie ukończyli szkoły ludowej, a w dwóch wypadkach
wyjeżdżali małoletni bez pozwoleniwa ojców, na podstawie
mylnych informacji gminy i wprowadzenia takowa w
błąd, lecz to są wypadki przejściowe)

F

Z. G. T. K. R.

10. MAI 1908

L. 16692

92

Drapowa Bedakowa, Grewodnika Poleks,

Odnosnie do zapytani umieszczonych w Grewodniku Koles 17 B
w sprawie emigracji: donoszę

I Zgminy naszej Grombie powiat Kielicka emigrują na czasowy
zarobkiem, tak matoletni jak też i starsi robotnicy i robotnice
przeważnie do Gruz w okolicie nadrenskie, lub berlińskie i tak
z początkiem roku 1908 wyjechało na zarobkiem, do Gruz. na role
5 dziewcząt 3 kobiety 4 chłopów, 3 chłopów, a do roboty w fabrykach
4 chłopów, z tych z początkiem wiosny z powodu zaostrenia
stosunków w Gruzach i braku pracy powróciło 2 dziewczęta
1 kobieta 1 chłopiec 1 chłop, po powrocie do domu wyjechały
do Czech 1 kobieta i 1 dziewczyna,

Do Ameryki w tym czasie i z koncem 1907 r. wyjechało
6 chłopów w wieku od 16 lat do 20 - a powrócił 1 z drogi
wedle osiągniętych wiadomości emigranci, ci dotychczas
są bez zarobku i przyjeżdżają za co nie mają

Stogole na wycieczkach emigrujących mto daciannych, wychodźców, pobyt w Gruzach, pod względem moralności ale odriatywa, ponieważ i powodu lichego wykształcenia ~~skochanego~~, w kulturalnych Gruzach, mają moi woi do pięciu zabaw, grania w karty podczas, przerwania roboty lub święta zwenta, wspólne barakowanie obojętci, powoduje rozwinięciu obyczajów i choroby, co podczas przyjazdu na zimę do domu, da się zgubny wpływ emigracji najlepiej zaobserwować, jak również taki wyjazd dotkliwie się odbija na naszej polskiej mowie, i języku, pod względem religii, następuje robojętnienie, z powodu braku Kościołów polskich i księży polaków, według udzielonych wiadomości to praktyki religijne nasi wychodźcy odprawiają w pierwotny sposób, przyjeżdżają mironar, wynajmując najnieśniej hotel lub restaurację, przysposobioną potnij do naboru i stawa odprawia takowe: ~~Wskazania~~ ^{na} ~~Wskazania~~ w mironar naboru i stawa rozpoczynają się w samej sali przyjęcia i tańce.

Pod względem materialnym, przedstawia emigracja do Gruz duru do życia, według badanych stosunków, to matoletni zarwyciej przyjeżdżają do domu nie przywora iadnych wydatniejszych zasobów, z wyjątkiem starszych, i to nie wycieczek, przeciętne zasoby pieniężne w emigrantów w formie przydatki, lub w chwili przyjazdu w mto daciannych wynoszą 30-80 Koron rocznie, lub nie - w starszych 50-100 Kor. w iouatych 100-200 Kor. a wyjątkowo: 200-400 Kor.

wielkie zapasy pieniężne posiadają robotnicy fabryczni i ni rshu. Wśród starszych gospodarzy, jest ogólna niechęć przeciw emigracji do Gruz, pierwsze z powodu tego wpływu, na miejscowe mto daciannu jak również z powodu braku sił do gospodarstwa, najnieśniej radnie w ten sposób i mto daciannu wibierają do robot ciuicelskich o które nie trudno w pobliskim Krakowie, a dla uboższych dają tak zwane zagony na odrobek, które to pomimo ujemnych stron, dają utrzymanie dla biedniejszych, a posiadaczom gruntu zapewnia siły robocze na czas zbioru.

Jedno z najważniejszych zadań, jakie wstaje do spełnienia przed społeczeństwem polskiem, jest sprawa emigracji naszych nadmiernych sił roboczych i znajdujących w Galicji, a nie znajdujących w miejscu dostatecznego i catoroannego zatrudnienia.

W obecnych czasach żywo zajęta umysł polski sprawa emigracyjna, lecz z powodu swego krótkiego istnienia nie weszła na właściwą drogę, ażeby raz skutecznie unormowała te stosunki i rozbiła łoćki wron z należytym pośrednictwem pracy: przedewszystkim dobre zjawy ludzkie, należy skierować do tego aby zamiast różnorodnych biur i stowarzyszeń emigracyjnych, powołali do życia jedną stałą instytucję krajową z pomocą Kraju i Państwa, z współdziałaniem Towarzystwa które najbardziej utknięte jest ludem wiejskim, i które ma u ludu największe wiecie, za pomocą których da się unormować stosunki emigracyjne, i równocześnie najsympliczniejszym pośrednictwem celem wytknięcia skierowanego ruchu emigracyjnego.

Zwarjowały się skądś sprawy społeczne, lecz współdziałania i zainteresowania się całego społeczeństwa, i zrozumienia sprawy przez najniższe warstwy ludu, nie przyniosła należytą korzyść: przypatrujemy się bliżej sprawie emigracyjnej i stracony jest obecnie dla wielu spekulantów wychwałowa ta stanowi porządany rynek, którym prowadzi do wyrafinowanego oszustwa porażony odagentów w osobach samych chłopów którzy na własną swą rękę biorą odpowiedzialność i biorą gromady „pitałów wędrownych, miastowych informatorów i stręczycieli, będących na usługach żydów lub Towarzystw kretowych i agentów pruskich Towarzystw emigracyjnych, a wreszcie najmniebezpieczniejszych biur żydowskich, i samych żydów.

Przedewszystkim ażeby był projekt dla społeczeństwa i sprawy emigracyjnych, i projekt dla Kraju, należy usilnie dążyć do założenia Towarzystwa emigracyjnego polskiego, w skład którego wešli by fachowcy nawet tego rodzaju, stanowiąc skład i przedstawicielstwo wszystkich warstw znajdujących w Kraju, Towarzystwo to powinno być subwencyonowane i fundusów krajowych i państwowych, i być jedną jedyną instytucją krajową opartą na ustawodawstwie krajowym, i mieć wyłączne prawo reprezentowania sił roboczych

rolnych przemysłowych i Kupieckich w stosunku do emigracji
i mieć prawo wyłącznego kierownictwa emigracją w wojennych
państwach, i wojennych; kraje te potrzebujące rok rocznie
z powodu braku sił roboczych - polskich robotników wszelkiej
kategorji; powinny na podstawie poprzedniego zawarcia
umowy z Towarzystwem Krajowym, poręczając wszelkie możliwe
warunki i zobowiązania; sprowadzić galicyjskich robotników
Towarzystwo to powinno mieć na podstawie umów międzynarodowych
prawo w Krajach państwie swego reprezentanta przy naucejnym radzie
prawo opieki nad emigrantami; utrzymanie ~~opi~~ nadzoru nad
siwiata i moralnością emigrantów; prawo budowy domów
robotniczych, zakupu gruntów i t.p. a przedewszystkiem ażeby
miało prawo wytaczania procesu i pociągnięcia do odpowiedzialności
lności pracodawców w przeciwnych krajach za nie dotrzymanie
umowy; lub wręcz rażącego potrzywdzenia; nadto Kraj
państwo powinno dla narych robotników; w razie bezrobocia
stabości; lub choroby dać utrzymanie na własny swój koszt.
W Krajach powiecie autonomicznym lub politycznym, powinien
najdować się oddział Towarzystwa emigracyjnego polskiego w
skład którego weszłyby ludzie nowego oddani tej sprawie na
podstawie wyboru, lub zastugi na tem polu, któreby miało prawo
ludzi szukających pracy na podstawie decyzji i wytargowanych
warunków pracy i płacy, przez główne Towar. em. p.
Celem ułatwienia tej pracy obywatelskiej w Krajach gminie
powinien znajdować się wpływowy mąż saupaniów lub członek
Towarzystwa, który na miejscu mógłby informować szukających
pracy i mógł zawierać swej obecności umowę lub kontrakt
pomieszczy szukającym pracy a pracodawcą, ażeby podjąć
tamę nadzoru i om estonck ten powinien mieć wyłączny wpływ
na udzielanie książek robotniczych i temu tylko powinno być
pryjemne prawo wyjazdu jeżeli się wykona poświadczaniem
że ten estonck wie o jego celu podróży i dopełnienia wszelkich
formalności.

Podając w ~~krótkich~~ krótkich słowach kilka rysów emigracyjnych
nadmieniam że wdużone pole otwiera się dla Kółek robotniczych
przygotowania się sprawie dobrobytu ojczyzny, powierzenia najodpowiedniej
uregulować stosunki emigracyjne może Towarzystwo K. i. z powodu
że najbliższe jest w codziennym zetknięciu z ludem wiejskim Kł. i
najbardziej obawia ta sprawa i pilnie na tem najwięcej zależy
Sprawie z 1901 Jan Wokumulen Kł. i. wstane zapanu nowożytnego

L 8

11
11

80

95

Z. G. T. K. R.
10. MAJA 1908
L. 16693

Świętego Ławaru głównego
Towarzystwa Kółek rolniczych

we

Luzarnie!

Prosząc do obrony Świętego Ławaru
Towarzystwa Kółek rolniczych podany w czasie
pisma przewodnika Kółek rolniczych w t. 15
Strona 1. Maja 1908. str. 252.

Podjętemy Ławar Kółka rolniczego z uprzej-
mością dowozi.

1. Napytanie czy w tutejszej amigracji są zarobkowi
młodotni robotnicy. i t. d. odpowiedź.

w Tutejszej gminy amigracji młodotni chłop-
cy. Długość czasu zwolnienia rodziców i opiekunów
zarobkowi do Ameryki amigracja ta
trwa już od lat kilkanaście nie ktury ami-
granci zrobili na tym śmieszny interes a nie
ktury wymuszczeni się tylko z pod dołom ojcom
skiego i prowadzą na obcyrmie życie chul-
tajskie nato bytaby najlepsza rada aby
młodotnich nie dowoziłom nie mających
24 lat. życie nie puszczano z kraju za granicę

W Łuzarnie dnia 7 Maja 1908 r.

z s. loco
pan N. Jusz

Jan Masiński
prez. amigracji Kółka rol.

Z. G. T. K. R.

10. MAJ 1908

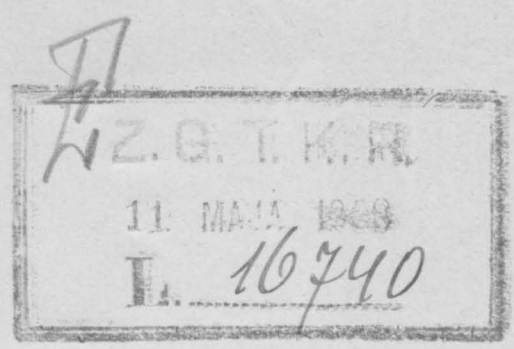
I 16694

Odpowiedź na pyślania przedstawione w Fre-
wodni iku Hótelu vol. N. 13/21/5 908 strona 252.

Wójtowa 96
powiat: Gorlice.

- 1) We Wójtowej była emigracja mato kóhlich do Ameryki; albo do ojca tawis pracującego, albo do krewnych tawis przebywających,
 - 2) Zwyczajnie je wiedzą i wala, ojca albo matki lub opiekuna, ale czasem i podajemus do Ameryki uciekano. Teraz w Ameryce jele, wisz i emigracja ustala. Na Węgrzy mato idzie ma kole kóhlich do pracy czasowej, a do Frus ani do Saksoni pód nie idę.
 - 3) Przybywający z Ameryki ubierają się, je sam jest wielki je psucie obierają wsród m. Edwicy -
Kasza, Kóhka palmierzo
- Wójtowa 8 maja 1908
Ks. And. Kurek
pracownik wójtowy.

Lukawiec 8. maja r. 1908.

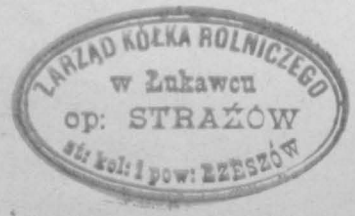
Do

Stanownego Zarządu górnego kółka roln.
we Lwowie

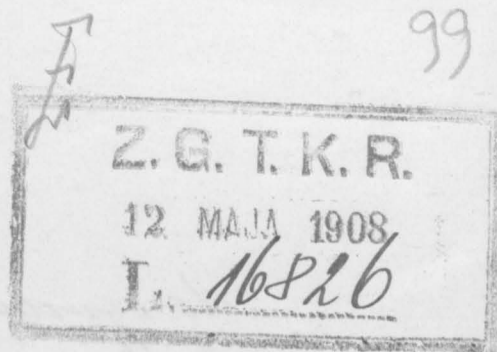
W odprawiedki na pytania umieszczone
w "Przewodniku R.r. N° 13. Zarząd K.r. w Lukawcu
donosi się 1. L. tutejszej gminy emigracja za czasowym zarobkiem
matoletni.

- 2. Emigranci si matoletni wyjeżdżają zwykłe za zgodą rodziców.
- 3. Emigracja ta zwykłe ale uadnia tywa na marahuie ma matolet.
lecz chęci zaradzenia xtemu niema pranicuwar starszym
tylko o zarobek się rozchudki.
- 4. Na ostatnie pytanie Zarząd K.r. na razie odprawiedki
dai nie moie bo jakien zarodnie temu kiedy
w miejscu zarobku niema a lieda dokucna?

Z Zarządu kółka roln.
w Lukawcu
p. Strawi

L 39.
L. p. fasto.

Sviety Zaradie gl'ovny!

Posovnio de pelecenii, p' dnia 1/4. b.r. l. 13796
donose ninijsrom, io na vjedrie delegat'ov
jarselskikh k'ot'ok volicivich, v dniu 2 3/4. b.r.
vrieto pod obnady sprave, emignacii i netruich
robotnik'ov, jako jeden p' punkt'ov porjadku
driennego.

To sprave ordavii. Delegat'ov charato io, ie
tylko p' dvoich gmin, vyjechali netruich robo-
t'ov na p'arobek do Prus a to p' Niepli i vo-
botnik'ov i p' Sryk'ovsk'ih i robotnic'ov, v obo-
vypadkach na p'ekuvotoniem rodnic'ov.

Cil' ras' taka emignac'ia i'le n' p' tyzvanu moral-
noic' samykh robotnik'ov, tudie i na moral-
noic' gminy, do kt'oi nej p' yzval'era, s'io n' mogli
Delegat'ov i' t'arye i'adnykh sprave ordavii, to
baviem k'udie moic' l'ue dopiono po povro-
cie do d'inni vyri'ej vyv'isic'ic'nykh robotni-
k'ov.

Co s'io n' oic' tyery opinii tutejnogo Zaradu
p'ov. o Tachavie nadev'arom v tej sprave
pionie knakovsk'iego Souv'aryt'va volic-
ic'ego, man p'areryt' p'ov'iadomie, ie na
p'ov'isoc'k'oviu podp'is'annogo Zaradu v dniu
2 3/4 kviet'cia b.r. urnavano jednog'ot'ovic'e,
ie varelk'oviu i' t'avii d'arye n'atery do

do ograniczenia tejże emigracji w sposób
podany pod tytułem pismie Krakowskiego
Towarzystwa rolniczego, tudzież wysyłać
prolegentów do miejscowości najbom-
skiej ragnorowych, którzyby na wolnych
rebraniach Półk rolniczych opocet in-
nych; to sprawa onowic' mieli obowią-
zek i wyharac' jej poglobie skutki
tak dla samych emigrujących i dla wio-
shi, ale nie tylko pod względem moral-
nym; lecz i podrowotnym.

W Lubliach 10. maja 1908.

Jasielski Zarząd powiatowy
Kółek rolniczych

K. Władysław Sarna
prezes.

Absender: — Nadawca: — Посылающий:

Sielecki Albin

Korrespondenz-Karte
Karta korespondencyjna
Переписный листок

Na zarzucenie w „Prze-
wodniku” № 13. z 1/5 908
wydane, pospieszam
z odpowiedzią ze z pro-
wiantu Turczańskiego z
żadnej wsi nieśmięguje
ntodziez za wasowym
zarobkiem z powołaniem
11/5 908 Sielecki

Święty
Zarząd Główny
Hotel Polny
Lwów

12 MAJ 1908
Kopernika 194
(p. r.)

Rada Kółka rolniczego
w Starej wsi p. Limanowa

101

Na zażycie przez Zarząd Główny Kółek rolniczych
opowiadamy

- 1) z masy gminy emigracja do Ameryki i do państwa Turcji
- 2) niektórzy za wolę rodziców ani Kółek wbrew woli rodziców
- 3) ta emigracja zło odrażliwa na moralność młodzieży religijną i mądrą zysaniem narodem jest żeby można przez rząd albo w jaki sposób zapobiedz tej emigracji
- 4) żeby postawie w radzie państwa uchwalili ustawę bo iność się dzieci z rodzicami kłócą

Marcin Garnuszek

Jan Pawlik

Także wnosimy petycję żeby Strynki były
zamknięte od soboty wieczorem do poniedziałku rano
ta ustawa byłaby wielki dobrocią na moralności
religijnej i majątkowej o co usilnie wzywamy członków
Kółka naszego i wzywamy obywateli gminy Starej wsi
usilnie Błagamy przez pana pijakow żeby przysporzył
to dużo majątku w gminie i zgody między rodzinami
bo przecież w powiecie nie ma tyle czasu i sposobności
do pijanstwa jak w Starym podpisujemy za całą parafię
gminę bo jedno głosem się wzywamy na to zgadzają
przez pana pijakow i żydów

Jan Pawlik
Marcin Garnuszek

J. G. T. K. P.
12. MAJA 1908
L. 16786

Szanowny Zarządzie główny!

Na zapytanie Szanownego Zarządu głównego, umieszczone w Przewodniku Nr. 13. str. 252. w sprawie emigracji małoletnich za zarobkiem, odpowiadamy:

1. L. gminy Czukiew p. Sambor, emigrują małoletni robotnicy i robotnice za zarobkiem od roku 1906. przeważnie do Prus i wyjeżdża rocznie mniej więcej do 50. osób. —
2. Emigranci tutejsi wyjeżdżają za zgodą rodziców i opiekunów, a nawet znajdują się rodziny, gdzie wyjeżdża ojciec zabierając z sobą starszych synów n. p. unas w tym roku wyjechało dwóch chłopów z synami. —
3. Unas dotychczas emigracja nie podziatała źle na moralność nieletnich, a przynajmniej nie jest widocznem i nikt z gospodarzy nie jest przeciwny wychoditru, ze względu z tego oddziaływania na moralność; rozchodzi się tylko o to, że podczas robot polnych, a przeważnie w czasie innych brakuje w miejscu rąk do pracy i z tego powodu robotnika trudno dostać i drogo go trzeba opłacić. —
4. Co do utrzymania emigracji, to przeważna część za, możniejszych gospodarzy jest zatem, jednakowoż nie wiadomo jakimi środkami można by to uskuteczyć.

Czukiew 14. maja 1908.

Karol Durnalec
sekretarz

Józef Sawłowicz
pracowno

op. i pow. Sambor

Pogrowiec.

103
 Panowemu Kancelowi Gubernu Hotelu rolniczych
 o czasowej emigracyi emigracji robotnikow i robotnic

- 1) Kolumny Mettlowa wszystkie czasowo emigracje do
 prus danii i ostrowy a woglednie do prus do lasow
 chlopni i chlopniaki ci zarabiaja dobre i moralnosci zachowuja
 i rodziny swoje utrzymaja z tego zarobku.
- 2) Na wola rodzicow emigracja i opiekunow przenie-
 zarobionych pieniedzy utrzymuja starych rodzicow
 i jezeli do kasy rajworena skladaja na ksiarzach
 i wten sposob dziewczeta i chlopniaki promowaja
 sobie porzeczki ktorzych rodzice nie mogli by uskladac
- 3) Emigracja ta na tych co robia na gornem slasku i
 ostrowie nie przynosi radnych skutkow poniew-
 wz ci czesto przyjezdza do domu i do kasy wta
 uszczepia. Nasto wiele te dziewczety i kobiety ktore
 robia po dworach w sachsach i danii na prowincjach
 niemieckich zle oddzialywa na moralnos przenie-
 chlopniaki i dziewczety w niektorych dorach rzadnie mieszkaja
 rzadnie spie i niemzy obratnie demoralizuja nane
 Polki wiele z nich wstydzie sie powrocic do domu rodzinnego
 wiele ich powraca supretnie repruzi i repruzie przez tamte
 tych niemcow.
- 4) sredki zarobke by byly chyba takie gdyby nad-
 sam ograniczyt taka emigracje co do dziewczad i
 nie letnich chlopniakow. bo gornie nastabi aby swej
 corce albo senowi mogli zabarow dolebsiej emigracji
 biedo do tego propycha chlod ojciec i matka boleje oto
 jednak sie zgodzi na wszystko bo biedo do tego emmna.

Światy Łazarz

Z.G.T.K.R.

104 14 MAJA 1908

T. 17033

Przesyłamy Odpowiadając na pytanie w numerze 13

Przewidziana a mianowicie:

Pyt. 1) Czy z tamtejszej gminy emigrują najczęściej młodoletni robotnicy i robotnice?

O. Tak jest emigrują i to prawie wszyscy.

Pyt. 2) Czy jeżeli takie wychodźstwo istnieje, młodoletni ci emigrują na wolę i zgodę rodziców względnie opiekunów, czy też i bez nich, podstępnie, kradkiem?

O. Młodoletni ci emigrują jedni na zgodę rodziców ale są i tacy co i bez nich.

Pyt. 3) Czy ile emigracja, taka ile odprisywa na moralności młodoletnich robotników i robotnic i w jakim względzie? - czy powrót tych ptych skutkiem i chęć paradywania temu istnieje wśród starszych i powarniętych miejscowych gospodarzy?

O. Tak jest bardzo ile odprisywa gdyż dużo tam jadących nie powracają do domu tylko tam porostają i po kilku latach z niebrażym wracają. Gospodarze nie wielką przyjemnością na to się zapatrują ale jak przystoi mówi mądry Polak skądnie.

Pyt. 4) Czy jakie parady przeciw emigracji młodoletnich są porządane i możliwe do wykonania, a w szczególności?

O. Grodki parady przeciw emigracji młodoletnich byłyby porządane koniecznie, im rębniej jechać a to w sposób, w jaki możliwy sąby miejscowi wytwórcy po pierwsze kłuzek, starych w świat daleki i robotniczych nie wydawali i po drugie (wizytacje) czyli przeglądnięcia na granicach robili i takich młodych wracali.

Łazarz dnia 9 maja 1908.

Jan Majka sekretarz

E

Wojciech Farbir

105

Z. G. T. K. R.

18 MAR 1908

L. 17170

Na zapytanie głównego zarządu co do emigracji zagranicę małoletni robotnicy.

1. W gminie Lipowice powiat sieranowski są przeważnie rusini też się trafiają i polacy a jest nas jak nas to na wywoja marurów 14 rodzin jak my polacy wysyłamy małoletnich za robotkiem,
2. Małoletni wychodzą za robotkiem za granicę tylko za porwaniem rodziców a względnie opiekunów a nie za swoją wolą
3. Co moralności to niewiedzi tych skutków na małoletnich robotnikach i robotnicach a jak kto tak jak to i namiejsza będą pod to Okiem rodziców jest tak jak i lampą rtem i jak murwi przystawie że tego koniut nie naprawi a dobrego karcera nie repsuje oile jestem przekonany że młodzież chowana w pobliżu koniuta najgorszy reputa co do moralności
4. Środki zaradcze przeciw emigracji małoletnich byłyby bardzo szkodliwe dla nas mało rolnych gospodarzy albowiem oile ja sam jestem przekonany, będąc w gminie Machów w powiecie Tarnobrzelskim byli tacy wyrobniacy że tylko za robotka żyli, pomimo że był w wsi dwór chodzili co dzień na robotę Ojcowie i dzieci nawet i takie co mieli 12 lat albo chłopcy pogoniaci byli wodric woty lub konie a dziewczęta to dołogoda to do jaki kolwiek leki roboty i tak niedźwie żyli ogłodzie i trzesli łachami arr litos zbierata, będzie lat 30iem jak starci rasej wychodzą za granicę za robotkiem, Ostry lat temu jak dwór sparcelowali tak ten lichy za robotek się skonieryt tak dali w prury i taery co

mają lat czterdzieści a nawet trzydzieści i jaka zmiana
na nastąpiła tacy biedni ojcowie co przedli swoje życie
w pracy rmtodych lat i ogodnie i chodzie teraz przyszli choi
do kawałka ziemi trochę lub czterech morgowego a gdyby
to nastąpiło to reby wstrzymał młodoletnich emigracji
na zarobkiem to biedny chłopek nigdy by nie dojechał
swego kawałka ziemi i chleba, ponieważ gdy mu nie
zarobi młodoletnie dziecko to i pełno letnie terr nie
bo gdy jest dale i stary to ono już chce robić na
siebie czyli dla siebie a dopuki młode to robi dla
rodziców i tak ojcowie którzy mają kilkoro dzieci
to niczem przyjdą do lat mogą ojcowi starości
nie nastawość będą mieli choi swoje chatki i kawałek
ziemi i starych u tydzień na licha ptasie bo i tak by
już mało po dworach tylko ta szlachta jeździła te
pijawki galicyjskie które wysysają krew chłeszan
i chłopków jako i szlachty bo przez nich nikt obejri
się niemore a gdyby nastąpiło wstrzymanie emigra
cji na zarobkiem to by się jeździło głośkali po bro
dach bo by chłopci robili namich na 15 a so wgrzy 200
centy jak to było przed osmiu laty szlachty po
dworach mało a gdyby i była to chłop choi by i
na darmo umich robił jednak by oni i tak rbantrabowali
bo oni wiesz potrzebują jak mają do chodu a jednych
i szlachcie na podziwicie choi i robotnika droży
kapłana na swoje wyjda, jak J. W. H
Krzysztof Tarnowski on ma ludzi na kontakcie
i ma pewnych robotników a robotnicy pewny zarobek

mam jeszcze w tej sprawie parę słów roztasnego
 doświadczenia co do emigracji małoletnich, przysze-
 stem na lipowiec przed 3 ma laty byłem grubut-
 jatorwy prese morgówi 1/2 morg taki nato racia, grątem
 spora dtaqu na polurze nie rodzi bonuma cren
 wygnois a tu sie buduj biada dzieci 9 jesi nima
 co najstarsza dieweryna nojar lat 14 muwi
 tato ludri jada do prus toja pojade to bylo w roku
 ubiegłym to jest 1907 ja muwie moze dziecko tys
 jesse mata i mtoda tam robota cieszka ona muwi
 rie taki dieweryny jada i daja radze robocie tak
 ja sie zgodrit choi nbulem serca i postatem diewe-
 weryne do prus bo pieniedry potraa dzieciom
 jesi nima co doc 40 kaja pojeshata rdrugiem
 dosrya ja sie na trapiet rie tak mtos dziecko postatem
 wswiad jednaki 10 grudnia powrocila moja
 dieweryna o durno wiekara i wychowalra jak poje-
 chata i odala mi pieniedry rote 7 mersery 60 rtr
 i przynwiera chust sobie i mtotsem dzieciom co
 kilka ktr. otore ten rok jesse gorry bo nawet do rtr
 bylo tara bylo kupic otore co robir dzieci glodem
 morye groych narobii nima gdzie postatem te
 same dieweryne co byla w roku ubiegłym i chłopea
 mtodrego pomimo tegore chłopies jest mitok
 potrebrny are nima cren kije i cren obiac
 grontu, mawatem go postar za rolobkiem, bo pomocy
 nima niskad podatki tara roplosie i inne daniny
 i rglody prawie umirai. mam wprawdzie taka
 take co by morina bylo roobie stawek na ryby i
 bylby w kies dochod lec nima nato pieniedry
 a pomocy pojedyncemu ortowickowi trudno zadać

a podrugie ze cztowiek nie wi gdzie sie ostarac,
a do tego cztowiek skut nie posiada ledwie w przy-
watny skutek com sie nauczyt czytaci i sokolwiek
piraci i sprewodniaka kulek roduerych nabyt co
kolwiek wiadomosci, to i stakiem piranem cztowiek
sie nimore osmielic kadasz jaki pomogy

Prepraszam Glowny rad
ze tak nie napisatem boinazy nieumiem
lecz na rapytanie jest moiem obawieniem
odpowiedz wrem jestem prekonany,
i powarianem

Aljoicek Farber

Lipowice. p. Wielkie Oczy

L. 20.

Z. G. T. K. R. 107
15. MAJA 1908

Pracownik Zarząd Główny 17066
Tow. Kołos woliwca w Lwowie

Na zauważanie w Przewodniku od dnia
odpowiedzi w sprawie wychodzą do prasy
coroczny - w tym roku wychodzą
przy braku u nas większe rozmiary niż w latach
poprzednich mimo nawoływania H. S. Prób.
i Zarządu K. R. a neregularnie wyjechało dwoje
wiecej i zaledwie 14, 15 i 16 lat liczący
ale przeważnie chłopów. ^{za porażeniem zbrojów} przeważnie.

Moralności, niewinnie na tem cierpi
a także zabijają się urocisz naródowe.

Dalej w tym roku i w roku przyszłym umarło
u nas kilka kobiet młodych i dzieciąt
i jedyną młody 24 lat liczący chłopak, medyk
specjalista lekarskiego tylko przez pracę
bawił w wyćwiczeniu sił bawił to przez się pomie-
nienie w mienkaniach t. j. zwilgani.

Wszystem dobrane myslacy gospodarze i
gospodynice ²lacznie z Ks. Proboscem
przemysliwaja nad sposobem zapobie-
wienia temu aby nas to ^{nie} ^{nie} rady tytko
aby wac tym ludzom takie same
warunki seronny i tako wolnosci
jak moja w prussach a unas
sie preciznie przy dworze ktos powiomy
z najwiec co ich wybytki posteromii
a wiadoma rzecz ze oni tam
(szeregolnicz miodniez na psia
wolnosci i wybytki jawa.

Wlasnie prosimy aby Sen. Zarząd
glowny K. r. przyzwolil nam z pomocia
i poradą przynajmniej na rok
przytulic ale by trzeba zawrasu /.

w jakimby sposobie tym ludzian trafici
do przekonnia bo jawa i tey co
nie komiernie potirehuje zarobku
z renty Kolo nos dosye dwerior jen
i plowoz ma do mwy niz w prusach

Gai dnia 11 maja 1808

Skrawczycki

Pzroibar

Slencien Zna. 18. Maja 1908

23. MAJA 1908

T. 17679 (19)

- P. Karad glowny kolek rolniczych
kapytuje Czy z tamtejszej gminy
emigruja za czasowem zrobotkiem
maloletni robotnicy i robotnice
- O Emigruja bardzo durs malo domu
zeby nie posredt jeden lubo dwoje
ida za wola rodzicow Tam bieda
Gdzie nima kogo postac do prus
na zrobotek Ojcowie i Matki
niemoga sie dozrekae diecku
zeby do prus postac na zrobotek
jesere szkoly nie ukonery a jwr
prominawswy doroslejszych ida
Tacy 13-14-15-16 latki a jwr
do prus na zrobotek wysytaja

Idą tam na pracę bo mektury
Dwio wesprą biednych Prodicow
A niektóre Drieweryny całe wypo-
sąrenie już mają ze swego zarobku
Ale mektury Bore się porat przy-
dą zepsuci że nie wiedzieć co to
czy dzabet czy Bora pot niemca
pot drwo deblaka nicht się
tam nie naprawi nawet
paciera co go Matka naweryta
Tam się od ucry aco więcej za
tem idzie to już nie umie napi-
sać nisch się sam zarząd racry
domysli. A unas we wsi bieda
bez robotnika bo i radrogie
pi niądre dostać niemożna
brak we wsi rak do pracy

A co gorsra brak pastyori do byda
 gospodarze jak swego nima
 to juri mowy nima zeby dostal
 pastyora na sturbe zeby niewiedrie
 ile dawat pastyora niedastanie
 bo co ostato to musi chodit do
 srkoly i jesere do srkoly nalezy
 a do prus ucieknit zeby go srkola
 omineta. Tak wieksi gospodarze
 na 8-10-15 morgach musza sami
 byda Pasic a praca w polu nie
 obrobiona i tacy gospodarze teraz
 podupadaja a choiby mial
 ktory swoje dziecko eby choi
 kiedy wieksze roboty mogto
 zaprac by dlo to musi chodit
 do srkoly a w tej srkole tylko
 premitrejuje te pare gadrin

To by było bardzo porządkiem
aby nauka po wsiach Konieżytych
za się z końcem kwietnia
bo więcej biedysię robi niżeli
ta nauka warta bo kto chce
posyłać do wyszarych szkot
to wie gdzie. i ja chodził tylko
w kimis a tela mi starczy przi
Gospodarstwie A Syna iem
chciał posyłać tam wiedział gdzie
i jest Kiedrem

Podrawiam Zarząd Główny
Kolek rolnierych

Czytelnik Prowadnika Kolek
rolnierych Forest Górny
z Slemienia

op. loco pow. Ljwicz

L. 46.

Paanoway Karakowei Główny
Towarzystwa Wzajemnych Rolniczych!

Adresami do wernani N. 13 Sieradzka No.
Tę rolniczych w du emigracyi męskoletnich
za rozobkiem profuryng donosi:

Co do punktu 1. że p. Sulejowej gminy
ze składowym perobkiem męskoletnim
botniczym emigracja, ale tylko chłopcy,
obierają się na emigrację.

Co do punktu 2. że ci męskoletni
chłopcy emigracji nie wala nadzior
lub opiekunów.

Co do punktu 3. że ta emigracja nie wzięta
ujemnie ten dowód, bo chłopcy ubierają się
porządnie, nabierają agiady Szwarczkiej i
ubierają po parę grozy, które albo odrywają do
Sulejowej Karay albo sami przywiez, wsiadają z grupą
dentów, a nie już gmina ma. - to się karidego pać dnie.

Wzajemnie dnia 24. maja 908

Jakob Sawronski
wzajemnie Karay
Karyor Karay Karay.

Absender: — Nadawca: — Посылающий:

ZWERNIK

Korrespondenz-Karte

Karta korespondencyjna

Переписный листок

Квитка полмире и Зверника

ор. Билно.

Ров. "

Handwritten initials

Z. G. T. K. R.
26. MAI 1908
I. 17854

Ганну Харлад Гинну

Товариство Квитк полмире

в р. Луизи

Куперника 19. II.

(d. p. r.)

15

Polprevidai

Z. G. T. K. R.

23. MAJA 1908

T. 17852

na pytanis umisrouou w N^{ro} 13tem xacis tija 1908

1. Z tutejnej gminy emigracja matoletni obzjga pteci ra nasomis
rarkiemu piewanue do Prus.
2. Tetaj nisumisrouai namet jak odpowisrouai.
Zetkuai us z wadinami takich obiciznosis i urwos im uwagy
ze acies ich na takich rarkach demobilizacji is, to ani
mowia "a ja nie karat ja nie chiat ale co z drabem
xolii; poradit, to i tyte". Ale jakis nie bardo chce
sie uienyjtym stowom, alkonieu, gaj matoletni puzho
daz do Ucedu gminnego po kriadki sturbowu, a tewie
jako matoletnim nie chce im wydati, psychodaz
mimi rnar wydati rodice i nedajz wydatia
tychis. Ci co byli jwi me swicis i maja jwi
kriadki, to neywisis nie ogladajz us na rodicis
i takich nie powstygnae nie moie.
3. Z emigrantis serowuyet nie mam ani jecnego
ktowshy wroci acqumy taki jaki odredt.

Przeważa psychologia przeważnie z psychologicznymi
a która wici sama to taka psychologowa i ogólnie
i do lat podestępnie nie nabrata by takiego rozumu.

Co się nie ma stępnie jak to lub owa mówi "e Mary-
sia ichy była madra choć dziecka nie miała."

Co do chępców, to i psychologia skończonemu kładakami
co psychologii to są jakieś typowe przepisy.

Nawet teny moralni co wstawali nadziej z rozbis
dochoć widzieli cackiem refusci.

Ojciec, jak myje nadmieszniowu nietylko ubolewają
ale ubolewaniu to radają się tylko od oka.

Robie rady innych są nudaćmian grochu na siłach.

Emigracja matolekuch jest ogromnie miszczyskiem
dla Czerwony, pierwocem po ~~nie~~ rozbiorze.

Tutaj nowid demobilizuje się, i wywaradawia traci
wianę i okyerają ojcow.

Gospodars, czy to z Prus czy z Ameryki wianają
z grochem i teny, jany myśli.

/

4 Tu niemo dwóch rdań.

Żeby nawet nie do wnętrza materjalnych bodła mi-
tesii kochanej Ojczyzny poudawia by było aby to
przyte pokolecie nie ugnawadawiało się.

Ter tu niemo innej D racy. Ustawy tylko moie
poteiżi kres temu niomuszeniu wychwoture.

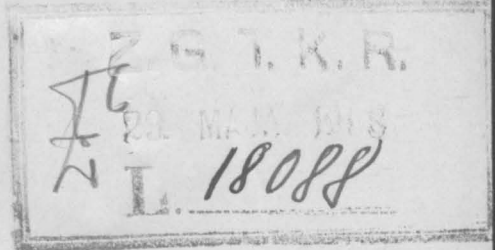
Lewonid Krotki wchicę
Zaklany dnia 25 maja 1908

Sekretar
Walenty Skuta

Przewodniczący
Włtę
op. Zawornik polski
pow. Preszów

109

Z Zarządu Hótko rolniczego Rychwałta dnia 13/5 1908.

Do

Świętego Zarządu Głównego Towarzystwa
Hótek Rolniczych
w Lwowie!

Odnosić do prośby zawartej w „Przewodniku Hótek Rolniczych” z dnia 10 kwietnia 1908 str. 11 pod tytułem „Sprawy Towarzystwa” str. 220, dnosi się uprzejmie:

- I. Z gminy tutejszej emigrują za małym zarobkiem małoletni robotnicy i robotnice, lecz w małej ilości. —
- II. Wyhodować to istnieje li tylko za wiedzą i pozwoleniem rodziców lub też opiekunów.
- III. Wyhodować to, o ile jest wiadomem, nie oddziałuje szkodliwie na moralność małoletnich robotników i robotnic, a wręcz gdyby pod tym względem coś się okazało, nie uważają tak rodzice jakoteż i starzy, poważniejsi gospodarze swoi nad srodkami zaradczymi.
- IV. Przyczyną emigracji małoletnich robotników opiewa się nie kłade, gdyż = powodu ubóstwa a braku tutaj zarobku i innych są niektóre rodzice na wyjazd dowolnie, by dziecko to już dostatecznie fizycznie rozwinięte, mogło im coś kalwień w ich niedostatku dopomóc.

Sekretarz
Feliks Stasowicz

Przewodniczący
Józef Walatek

Z. G. T. K. R.
31 MAJA 1908
T. 18242

115

Robotnicy na zgrodmie wreszcie wstanku Kółka rolniczego we Włocławku, właściciele mniejszych i większych posiadłości rolnych w dniu 28 maja b.r. odbywając jednogodnie na postawienie przez Główny Zarząd Kółek roln. pytanie o specyficzną emigrację wiejskich robotników i robotnic za czasowym zarobkiem:

- 1) Robotnicy Włocławka emigrują za czasowym zarobkiem, mającym służyć im do wypracowania siły w znaczącej ilości.
- 2) Młodoletni robotnicy emigrują za zgodą rodziców, ale trafiają się także, że czynią to i bez woli rodziców.

- 3) Emigracja nie odchodziła na moralności i fizycznie wychodźców, walcząc o ich interesy, wstąpiła samowolą i bezkarnością. Wielu z emigrujących wyjechało do Turcji, gdzie niektórzy nie kryją ich zachcianek obywatelskich. Samowola i nieograniczona wolność jest częstokroć powodem, że Turcy lub sturująca opinia stosunków korzystna sturbi i emigracji rolniczej, a uciska w Salsy w ciągu obowiązku sturbiowego, jeżeli sturbi dawca odmówi się wspomnieć o swoje prawa. Na przykład w tym czasie opuszczają samowolnie sturbi nie ma w tych czasach dostatecznie zaradczego środka.
- 4) Środki zaradcze przeciw podległości i wyczerpaniu robotników są konieczne, zwłaszcza przeciw wyczerpaniu młodoletnich emigrantów.

Jako takie zgrodmie wreszcie wstanku uważa, że w przeciwnie te, które powzięto i uchwalono zgrodmie wreszcie powiatowe Kółka rolnicze we Włocławku w dniu 30 kwietnia b.r.

Włocławek dnia 28 maja 1908

Za Sekretarza:
Włocławek

Przewodniczący:
Dr. Czubowski

p. Andrzejewski

nie do milgr, obywateli i tu
w najmniej religijnosci,
jednemu nie staro i nowi
warami starych i nowi.
na 4. Dotyczy to sw. matulimie
sienet starnie i p. p. p. p. p.
emigracyi i p. p. p. p. p.
jednego na miq. Najbardziej
mijajacych w i. i. i. i. i. i.
na d. d. d. d. d. d. d. d. d.
p. p. p. p. p. p. p. p. p.
p. p. p. p. p. p. p. p. p.
p. p. p. p. p. p. p. p. p.

za karą i i. i. i. i. i. i.

prze
p. p. p. p. p. p. p. p. p.

J. Ellendrich

Zarząd powiatowy
kółek rolniczych

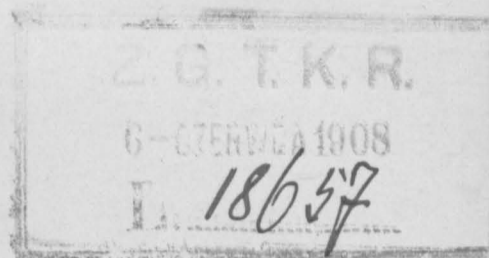
114
w Bochni dnia 5 czerwca 1908 r.

L. d.

Szanowny Zarząd główny
Towarzystwa kółek rolniczych

we

LWOWIE.

W odpowiedzi na pismo L.13.776, donosimy:

Nie jesteśmy w stanie nawet w przybliżeniu podać ile małoletnich udaje się za granicę na zarobek, gdyż emigracja z naszego okręgu jest bardzo wielka. - Najwięcej młodzieży wyjeżdża do Prus, mniej do Ameryki, a najmniej do Ostrawy. - Młodzież tak męska jak żeńska, wyjeżdża za pozwoleniem rodziców lub opiekunów, lecz są dość często wypadki, że i wbrew woli tychże, młodzież opuszcza progi domowe. - Pobyt za granicą bardzo źle odziaływa na robotników. - Przejmują się wszystkim co złe, tam spotykają, a nie naśladowa w dobrem, obcych. Pod względem moralnym a obydwu płci jest zgorzenie tak wielkie, że nawet starsi, którzy wspólnie z młodzieżą za robotą jada za granicę, są zgorzeni. -

Gospodarze rolni kilka i kilkunastemorgowi, odczuwają bardzo brak rąk do pracy i ciągle na obecne stosunki i zepsucie młodzieży utyskują. - Nawet w miesiącach zimowych, kiedy z za granicy robotnicy powróca, wsie nasze są widownią rozpusty, piatyk i bitek, oraz niekarności młodych wobec starszych. - Złe jest wielkie i tylko przez zakaz wydawania książek małoletnim, nawet za pozwoleniem rodziców, może być zmniejszone. -

Prezes:

X *Boctowski*

Sekretarz:

W. Kibicki

118
Kronowany Karadrie główny T. K. r.
Z powodu słabosci nie mogłem dać odpowiedzi
na czas, lecz skoro tylko porównałem spieszę
z odpowiedzią na pytania

1) Naszej gminy jakoteż zewszystkich oko-
licznych wsi emigrują matoletni już od lat
15-tych tak chłopcy jakoteż i dziewczęta do Bruks.
Paryżu i Ameryki

2) Czy emigrują na wola, ~~rodziców~~ czy raczej na
wola, jak przeciwnie trafiają się wypadki takie
często że dzieci wbrew woli rodziców uciekają
z granic, celem użycia świata, mniej takich
co uciekają dla tego żeby zarobić pieniądze

3) Emigracja ta bardzo źle oddziaływa na mo-
ralność matoletnich ulega się przekleństwa
mówi dwóch znaczących, traca wstyd ulega się pijani-
ctwu, palenia papierosów, nadto większej części
życia, wrota puszcza przez co córki powracają z życiem
zarobkiem o synowie traca siły i starzeją przed
Emigracja matoletnich na zarobkiem nie można
nazwać korzystną dla kraju bo w kraju brakuje
ręk do pracy w polu szczególnież u nas gdzie gospodar-
stwo ma jeżożone dożyje gruntu

karobeków w. w. na czernej cześci preferują cześć
wydatka na ubranie, zegarki i buty więc
korzystają stego tylko obce kraje to co przysyła
do domu i przynosi ~~do domu~~ ze sobą to więcej ta-
kich co im to życie wkróć i na fizykę nie
wystarczy. czy prokurie tych i tych skutków i chęć
karadema temu, istnieje wśród starszych i powo-
niących gospodarzy. 2) bardzo mało.

4) Czy środki karadere przeciw emigracji małolet-
nich byłyby porządane? Porządane bardzo
jakie? przynajmniej tym który bez woli rodzi-
ców lub opiekunów chcą wyjechać i żeby nie
dano pasportów po drugie żeby się starano o za-
kładach przemysłowe w tych miejscach gdzie lud-
ność nie może wyżyć z woli i gdzie najwięcej
zmuszona jest na emigrację jakoteż porzą-
dane jest tworzenie drobnego przemysłu jak
wyrabianie stolców, kowalstwo i t. d.

Porządane nauka lepszej uprawy roli a żeby
rodziny mogły lepiej wyżyć z woli i mieć wię-
cej zajęcia przez uprawę roślin pastewnych
i więcej przemysły przez racjonalny chów bydła

ci ras którzy koniecznie chcą ~~jechać~~ aby ich kierować do Brazylii aby tam trasilali tygiel polski i mieli sposobności nabycia ziemi ~~przez~~ co nie tracilibyśmy tyle na sile narodowej.

Wychodźstwa do innych krajów nie będziemy mogli ratamować nigdy bo chociaż rala drugie tyle wydawała niż wydadzi teraz to i ludzi będzie przybywało i zawsze będzie emigrować do innych krajów dlatego potrzebne są biura emigracyjne ~~oraz~~ narodowe ~~ale~~ emigracje mogły skierować tam gdzie jej nie grozi wynarodowienie dla tych ras ^{co} chcą nabyć w kraju kawałek ziemi lub ~~przez~~ sprzedaż swojego gruntu nabyć gdzie grunt tańszy więcej potrzebne są biura ~~które~~ ~~przez~~ sprzedaż gruntów tak jak są biura pośrednictwa pracy.

Dnia 7 czerwca 1908.

Jan Żurek

Przewodniczący

Proszę mnie kilku gospodarzy z Kloniny i innych
wsi żeby poprosie Starosty Karol główny
Towarzystwa Kółek rolniczych o napisanie arty-
kułu o parcelacji gruntów dworskich w galicji
wschodniej i w których powiatach byłoby najko-
rystniejsza kupno pod względem narodowem i
ekonomicznem, proszę więc o uwzględnienie
naszej prośby w powołaniu

Jan Kurek Przewodniczący
Kółka rolniczego w Kloninie

Posyłamy równocześnie cekiem 4 korony
na budowę domu Towarzystwa Kółek rolniczych

palań, biedy. Ale cóż? na hulanki, wesela, chrzciny zawsze się grosz znajdzie a na asekurację tych paru koron niema! — Gospodynie! do was się odzywam! proście mężów, nie dajcie im spokoju, dopóki budynków nie zaasekurują; wy to możecie zrobić, wiem o tem dobrze, pokazcie, że oświata zaglądnęła do was. Czy to koniecznie musi być ustawa, by zmusić gospodarzy do asekurowania? czy wszystko musi być zrobione przez przymus?

Zarzućmy sucie wesela, chrzciny, stypy pogrzebowe, bo to ani piękne, ani dobre, a kosztuje dużo. Lepiej ten grosz obrócić na podniesienie gospodarstwa, dobrą gazetkę i książkę. Zabawa godziwa każdemu się należy, ale zabawa zabawie nie równa! — na naszych weselach nic pięknego ani dobrego nie widzę, ot! najwięcej zgorzenia i obrazy boskiej. Nie chcę tu już pisać o weselach, odbywających się w karczmie! te są po prostu ujmą i hańbą.

A więc jeszcze raz wołam: porzućmy dawne złe zwyczaje, a za to wróćmy do tego, co było dobre w zwyczajach naszych ojców i matek, a co nieopatrznie zarzuciliśmy.

Nie tak to dawne lata, kiedy wieczorami i na dodnia w każdej chacie żarna brzęczały — wrzeczono fruwało, międlice kłapały, sieczkarnia żęzała, knap zbijał płótno, — a dziś co? — za ledwie słońce zajdzie, wszystko spać idzie i dopiero wtenczas wstaje, kiedy go słońeczko do dobrze oświeci. Pewnie, że to wygodne, bo człek się wyleży na wszystkie boki, aż kości bolą! a jednak źle to bardzo, bo wielka strata czasu, a czas to pieniądże. Dziś konopie, len idą za granicę, do Prus, za byle co. Przerabione w niemieckich fabrykach, wracają do nas i my to kupujemy za drogie pieniądze. I to nie najlepsze, bo lepsze konopie i len sobie zostawiają, a nam przysyłają lichotę, która się zaraz rozłazi. Były żarna, męto się, chlebuś był smaczny, nie kosztowało mlewo; dziś najbiedniejszy wiezie ziarenka do młyna, sam spać woli. Prawda, że pomału się rznęło sieczkę w skrzynce, ale mniej to kosztowało niż dzisiejsze maszyny, którą najbiedniejszy mieć musi, bo taka moda. Żydek da na raty, potem skargi, procesa, koszta i... narzekanie na biedę, ale za to człek się wyleży.

Dziś wszystko kup, toć to najłatwiej, w mieście wszystkiego dostanie, co jeno dusza zapagnie, ale to wszystko chołotne! tandeta pruska, w którą się nasze ładne dziewczęta i kobiety chętnie ubierają, aby wyglądać jak czupiradła, straszidła! Inne narody jak Czesi, Szlązacy, Morawiacy i t. d. szanują swój strój dawny, a tylko nasz lud, szczególnie kobiety i dziewczęta stroją się niby modnie, a brzydko. Gdyby tak matki z grobu wstały i przypatrzyły się tym cudactwom, uciekłyby z płaczem do ciemnej mogiły. Narzekanie na biedę nic tu nie pomoże, bo sami sobie biedę sprowadzamy. Większe pół roku przesypiamy, zamiast się wziąć do pracy. Kobiety, zgromadzające się w Kółkach,

powinny to sobie wziąć do serca i rozumu i wznowić to, co nieopatrznie zarzuciły. Siac len i konopie, prząć i wyrabiać własne płótno, własne chusty, koszule i t. d.; wiele grosza się zaoszczędzi i miłsze to będzie, bo swoje. Jeszcze w górach jest zwyczaj, a był i u nas dawniej, że prządki się schodziły co wieczór do innej chaty, a zawsze ktoś opowiadał bajki. Dziś zamiast bajek może ktoś czytać pożyteczną książkę lub gazetkę, co będzie wielką korzyścią dla wszystkich.

Cieszacinek 16. marca 1908.

St. Zalasinski.

Sprawy Towarzystwa.

Zapytanie do Zarządów Kółek roln. i Czytelników „Przewodnika“.

Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych uprasza Zarządy Kółek rolniczych jak również Czytelników »Przewodnika Kółek rolniczych« o udzielenie odpowiedzi w ciągu miesiąca kwietnia na następujące pytania:

- 1) Czy z tamtejszej gminy emigrują za czasowym zarobkiem małoletni robotnicy i robotnice?
- 2) Czy — jeżeli takie wychodztwo istnieje, małoletni ci emigrują za wolą i zgodą rodziców względnie opiekunów, czy też wbrew ich woli i mimo zakazu?
- 3) Czy i o ile emigracja taka źle oddziaływała na moralność małoletnich robotników i robotnic i w jakim względzie? — czy poczucie tych złych skutków i chęć zaradzenia temu istnieje wśród starszych i poważniejszych miejscowych gospodarzy?
- 4) Czy środki zaradcze przeciw emigracji małoletnich byłyby pożądane i możliwe do wykonania, a w szczególności jakie?

Odpowiedzi na te pytania prosimy wypisywać na osobnych ćwiartkach tak, by nie były razem z innymi sprawami połączone.

Spodziewamy się, że tak Zarządy Kółek rolniczych jak i Czytelnicy »Przewodnika« chętnie udzielą Zarządowi głównemu żądanych odpowiedzi.

W sprawie pastwisk gminnych.

Jak w latach poprzednich, tak i w roku bieżącym inspektor rolniczy przy Zarządzie głównym będzie objeżdżał w miesiącach maju, czerwca i lipcu pastwiska gminne.

Inspektor rolniczy będzie badał stan zgłoszonych pastwisk wspólnych, będzie pouczał interesowanych, w jaki sposób należy z nich użytkować, oraz udzieli wskazań, w jaki sposób przystąpić należy do poprawy pastwiska, gdzie otrzymać można pomoc na melioracje, jakimi środkami pastwisko najprędzej i najskuteczniej możnaby do większej wydajności doprowadzić.

(gdy okna mieszkania położone są na północ) mają cerę bladą, gdyż krew ich nie utlenia się dostatecznie, podlegają również rozmaitym chorobom, a życie ich zwykle jest niedługie. Tak samo i co do zwierząt domowych zauważono, że jasne stajnie i obory korzystny wpływ wywierają nie tylko na zdrowie zwierząt, ale nawet i na ich wydajność jak n. p. u krów dojnych. Doświadczenia, czynione w tym kierunku przez weterynarza Schade, potwierdzają, że wpływ światła na mleczność krów istotnie dodatni wpływ wywiera. Oto weterynarz ten opowiada co następuje.

Bywałem parę razy wzywany przez pewnego gospodarza włościańskiego, który utrzymywał w swojej oborze 7 krów. Krowiarnia jego była źle urządzona, gdyż była za niska, a wskutek tego zaduszna, przytem miała małe okienka, które światło tylko bardzo niedostatecznie przepuszczały. U tego gospodarza chorowało bydło dosyć często. Chciałem przeto temu gospodarzowi udzielić dobrej rady, jakby ulepszyć zdrowotność jego krowiarni, ale to nie była rzecz łatwa. Bo i cóż poradzić, gdy stajnia jest niska? Na to nie było rady, chyba tylko ta jedna, żeby najstaranniej przestrzegał, ażeby stajnia była codziennie dobrze wietrzona. Ażeby zaś stajnię uczynić jaśniejszą poleciłem mojemu gospodarzowi, ażeby ją gruntownie wapnem świeżo gaszonym wybielił. Wszystkie te polecenia zostały wykonane, a po upływie krótkiego czasu gospodarz ten zjawił się u mnie i rzekł: »No panie doktorze przychodzę do pana z podziękowaniem. Teraz w mojej stajni całkiem inaczej wygląda, jest jasno, bo wybieliłem z razy ściany i sufit i przewietrzam też stajnię należycie. Prawda, że było z tem bieleniem trochę kłopotu a i kosztowało to trochę grosza, ale to mi się już opłaciło, gdyż krowy przy tej samej paszy dają dziennie o 2—3 litrów mleka więcej, niż dawniej«. Zachęcony tym pomysłnym rezultatem pierwszego doświadczenia, powtórzyłem je jeszcze kilka razy u innych gospodarzy, a zawsze z dobrym skutkiem.

Ale korzyści, jakie odnosimy z bielenia ścian i powały w stajniach i oborach nie ograniczają się jedynie do zwiększonej mleczności krów, są tu jeszcze inne równie ważne, a nawet ważniejsze względy zdrowotności stajen. Przez bielenie świeżo gaszonym wapnem dokonujemy odkażenia (dezynfekcji), a jest ono nawet ustawowo obowiązujące po każdej zaraźliwej chorobie jak np. po zółkach, influency, zarazie pyskowej i racicowej, przy zaraźliwych poronieniach, gruźlicy i t. p. Przez bielenie ścian i powały niszczy się wszystkie nagromadzone na ścianach i powale bakterye czyli zarodki chorób zaraźliwych. Bakterye te wtenczas dopiero stają się niebezpiecznymi dla organizmu zwierząt, jeżeli nagromadzą się w znaczniejszej ilości na ścianach i powale stajni; przez bielenie zaś wapnem świeżo gaszonym, łatwo robi się je nieszkodliwymi. Jeżeli ilość nagromadzonych zaraźków w stajniach jest jeszcze nie zbyt wielka, to przez działanie świeżego po-

wietrza i światła przez czas dłuższy tracą one swoją żywotność i stają się również nieszkodliwymi.

Z tego, co powyżej zostało powiedziane, widzimy, jak ważne jest bielenie wapnem stajen i obór, a także jak niezbędne jest światło i czyste powietrze w stajniach.

A czyż gospodarze włościańscy zwracają kiedy uwagę na te tak ważne czynniki utrzymania zdrowia zwierząt domowych? Bynajmniej, — nikt o tem nie myśli, a stajnie często są całkiem niebielone, zwłaszcza stajnie drewniane, w innych zaś bądźto murowanych, lub o ścianach wakuowanych bieli się zwykle wtenczas tylko, gdy budowa ich została ukończona. Później zaś uważa się bielenie ścian i powały jako niepotrzebne, a więc nigdy się tego nie robi, to też nic dziwnego, że choroby zaraźliwe pomiędzy bydłem i chlewnią, a nawet i końmi w gospodarstwach włościańskich tak często grasują.

A więc szanowni gospodarze, pamiętajcie choć raz na rok, a najlepiej na wiosnę wasze stajnie i obory, a także chlewy i kurniki wewnątrz pobielić świeżo gaszonym wapnem, a ten mały wydatek na kupno wapna sownie się opłaci!

W.

Przyczyny biedy.

Skończyły się zapusty, czasy wesel, zalecanek i t. d. — przyszedł czas rozmyślań. Lubię tu i owdzie pokreć się po wsiach, przypatrzeć się co i jak ludzie robią, przysłuchać się, o czem mówią, popytać o to i owo. Tak też i w czasie zapust byłem w niejednej wiosce. Co wesel widziałem! co spotykałem jadących lub wracających wesel do kościoła lub z kościoła! I znów nie mogę wytrzymać, bym nie napisał: »wiele mi się w tem nie podoba!«. A czemu? zaraz wytłómaczę, bo może nie zwracacie uwagi na to.

Ślub to nie przelewki, to nie tańcowanie i wyśpiewywanie, to sakrament! to chwila bardzo ważna w życiu! A jak się on odbywa? nierazbyś myślał, patrząc na orszak weselny, że to tatarzy wpadają do kraju, taki wrzask okropny! Wszyscy się drą, bo śpiewem tego nazwać nie można, i tak zajeżdżają przed kościół! Po ślubie hulanka choć dwa dni, a najczęściej trzy, a potem jeszcze poprawiny! Wypili piwa 30 wiader, wódki nie wiem ile, zjedli, jak gdzie zwyczaj, za jakie 100 koron, do razem z pijatyką uczyni najmniej 200 kor. — a do tego czasem, ot! z ochoty, pobiją się i znów lecą ze skargami do miasta.

Stać na huczne wesela, ale na konieczne wydatki brak grosza. Pytałem się jednego, dziesiątego, setnego, czy zaasekurował budynki od ognia? — nie! a na co? — spali się, to będzie tu i owdzie żebrał o pomoc, sąsiedzi za poczęstunek zwiozą drzewo i będzie znów chałupa! — Mój Boże! jak to mało kosztuje asekuracja, a mniejby jeszcze kosztowała, gdyby się wszyscy asekurowali, nie byłoby tyle pod-

121

UWAGI I WNIOSKI

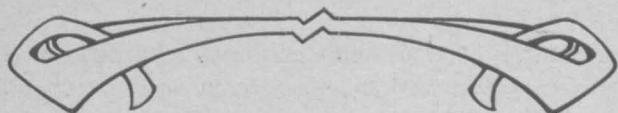
W SPRAWIE

SEZONOWEGO WYCHODŹTWA MAŁOLETNICH
ROBOTNIKÓW GALICYJSKICH ZA GRANICĘ

NAPISAŁ RADCA SĄDU KRAJOWEGO
FRANCISZEK SYPOWSKI

KRAKÓW
ODBITKA Z PORANNEGO WYDANIA »CZASU« — NAKŁADEM AUTORA
1908

CZCIONKAMI DRUKARNI «CZASU»

I.

Nie da się zaprzeczyć, że wychodźstwo naszych robotników do Niemiec jest w dzisiejszych stosunkach ekonomicznych i gospodarczych naszego kraju złem koniecznym. Długie i pożyteczne rozprawy pisałyby można o przyczynach, które wywołały tę konieczność, mimo stałego a licznego odpływu ludności do Stanów Zjednoczonych północnej Ameryki, oraz o kwestyach, czy i dlaczego nie mamy dosyć pracy dla kilkudziesięcio-tysięcznej rzeszy, dlaczego praca tej rzeszy nie przynosi jej i naszemu krajowi takich pożytków, jakie z niej mają obce kraje i narody, a wreszcie na temat o usunięciu złych przyczyn, niekorzystnych stosunków i o wprowadzeniu innej polityki społeczno-ekonomicznej w tym celu, aby ten najlepszy i najwydatniejszy kapitał, jakim bezprzeczenie jest siła rąk ludzkich, zatrzymać w kraju na pożytek naszego narodu.

Zanim jednak „wielka polityka“ coś wymyśli i zrobi, mamy obowiązek zmniejszać — ile się da — to złe konieczne, nie pozwalając na dalsze jego rozszerzanie się i zapobiegając ekonomicznemu upadkowi kraju, który już nam zagraża nie tylko przez

odczuwany tu i ówdzie brak robotnika rolnego, a nawet fabrycznego, ale jeszcze więcej przez to, że wychodząca do obcych narodów nasza młodzież wraca często bez zarobku, bo go u obcych roztrwonila, a nierzadko z marnym zarobkiem przynosi w strony rodzinne skazę moralną i duchową. — Że tak jest, nie potrzebujemy tego dowodzić, ani też dziwić się nie możemy.

O faktach zepsucia obyczajów wśród wychodźczej młodzieży każdy sąd powiatowy mógłby pewnych dostarczyć dowodów. Wszak wiemy, że przez blisko 9 miesięcy sezonowej pracy lud nasz z jednej strony jest w Niemczech pozbawiony kościoła i nabożeństwa polskiego, oraz praktyk religijnych, a z drugiej jest uważany przez obcy naród za narzędzie robocze i mechanizm, niepotrzebujący żadnego pokarmu dla umysłu i duszy, której nawet pojęcie niezawodnie tam bywa tępione przez obce doktryny. Wszak nie trudno zrozumieć, że gromady naszego, jeszcze niedość oświeconego ludu, odcięte przez dłuższy czas od swego rodzimego społeczeństwa i przebywając wśród obcego żywiołu bez organizacyi, bez dozoru swego społeczeństwa, psują się łatwo, przyswajając sobie z obcego narodu tylko jego przywary.

Pamiętać zaś winniśmy, że naszym wrogiem, tak zewnętrznym jak i wewnętrznym, wcale nie zależy, aby moralno-religijne podstawy naszego narodu nie mogły być obalone.

Cóż więc czynić nam wypada? Odpowiedź łatwą znajdziemy w obowiązujących ustawach, a na-

123

wet w przepisach administracyi kraju: Oto należy młodzież naszą otoczyć lepszą, niż dotąd opieką, zainteresować się nią gruntowniej, a w celach tej opieki przepisy ustawy ściślej wykonywać, rozumienie ich nawet rozszerzyć i nie dawać powodu do ściągania, słusznego może, zarzutu, iż nie umiemy korzystać z dobrodziejstw istniejących ustaw.

Mnóstwo jest nam znanych, i niedających się zaprzeczyć wypadków, że małoletnie dzieci, wyrostki od 12. do 18. roku życia, w towarzystwie starszej od siebie młodzieży, również małoletniej, wychodzą z kraju bez dozoru rodziców lub opiekunów, nawet bez ich wyraźnego pozwolenia, a często wbrew zakazowi swych prawnych wychowawców. — Pośredniczący, między pracodawcą a małoletnim robotnikiem, ajenci, a nawet sami pracodawcy, nie zawsze pytają się o książki, czy legitymacye robotnicze, przez właściwy urząd gminny wystawić się mające. Niema kontroli, czy te książeczki wystawiono legalnie i za pozwoleniem ojca lub opiekuna. Dotąd nie było zapewne jeszcze w żadnym sądzie opiekuńczym zarządzane badanie, czy zezwolenie opiekuna na wyjazd małoletniego za granicę nie było lekkomyślnie wydane, bo nikt podobnego żądania nie wniósł do sądu. Może nie jeden sędzia dotąd jeszcze nie rozważał, czy i jak ma załatwić spór między ojcem lub opiekunem, a dzieckiem lub pupilem o to, czy małoletni ma wyjechać do Prus, czy też ma się poświęcić zawodowi lub zajęciu, wskazanym mu przez tego, pod którego prawną stoi władzą.

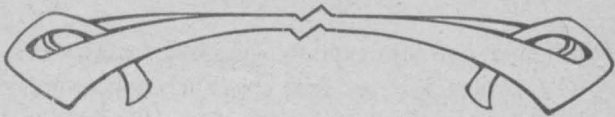
Rozstrzygnięcie takiego sporu przewidzianem jest w przepisach §. 148. ustawy cywilnej. Wprawdzie ta ustawa w rozdziałach III. i IV. swej pierwszej części ma, w odniesieniu do obecnego rozwoju stosunków życia rodzinnego i społecznego, wiele braków, to jednak posiada dostateczną ilość znakomych przepisów, zarządzających nawet obecnym, rozszerzonym potrzebom; byle tylko urzędnicza biurokracja chciała także rozszerzyć swoje szablony i swoją praktykę w stosowaniu tych przepisów. Z tego bowiem, iż w IV. rozdziale rzeczowej części ustawy cywilnej znajduje się tylko jeden przepis, wymagający zezwolenia sędziego opiekuńczego na zmianę osobowego wolnego stanu pupila na stan małżeński, nie wynika wcale, aby temuż sędziemu nie było wolno udzielić zezwolenia na wyjazd pupila za granicę, lub też zabronić mu puszczania się bez dozoru w obce kraje i niezdrowe dla jego niedoświadczonego i niedojrzałego umysłu stosunki społeczne.

Na podnieść się mogący w tej mierze zarzut ograniczania swobody wolnego zarobkowania i przenoszenia się z jednego miejsca na inne, odpowiedzieć należy, iż wedle istniejących przepisów, małoletni ma tylko swobodę rozporządzania swym zarobkiem (§. 246.); ale co do rozporządzania swoją osobą stoi pod władzą ojca lub opiekuna. Jako taki nie może np. po myśli §. 152. ustawy cywilnej bez wyraźnego lub milczącego zezwolenia ojca przyjąć na siebie ważnego zobowiązania się, czy to do robienia i płacenia długu, czy do

wykonania pewnej czynności, objęcia dostawy pracy lub towaru i t. p. Tak samo i pupil, stojący pod władzą opiekuna, nie jest wedle §. 244. ust. cyw. zdolnym do przyjęcia takiego ważnego obowiązku; może on jedynie wedle przepisu tego paragrafu bez wpływu i współdziałania opiekuna, lecz nie bez jego woli, zarobić coś dla siebie, ale tylko pracą godziwą i przez ustawę dozwoloną. Jest jednak kwestyą sporną, czy pupil na mocy tegoż paragrafu może bez woli opiekuna pozbywać cały swój zarobek.

Male parva cito pereunt. Niejedna matka i opiekunka, niejeden ojciec lub opiekun za późno i z żalem się dowiaduje, że ich córka lub pupila powróciła z Niemiec ze znaczną wprawdzie kwotą, ale w sposób niegodziwy i niemoralny zarobioną, oraz, że syn lub pupil z powodu złego prowadzenia się wrócił bez grosza.

Że opiekun jest obowiązany do badania, czy jego pupil podjął się godziwej pracy i uczciwego zarobku, czy przyjął służbę odpowiadającą jego skłonnościom, uzdolnieniu i stosowną do jego przeszłego powołania, wynika to niewątpliwie z §. 246. ust. cyw., wedle którego małoletni może wprawdzie bez zezwolenia opiekuna najać się do pracy i do służby, lecz z „ważnych przyczyn“ wolno opiekunowi odebrać go ze służby lub odwołać od pracy, nawet przed upływem czasu, na który była zawartą umowa między pupilem a służbowo-względnie pracodawcą.

II.

Skoro nasza ustawa cywilna w §. 21. wylicza osoby, niżej 24 lat wieku mające, jako takie, które szczególniejszą opieką prawną otoczyć należy, to oczywiście jest, że władze rządowe mają obowiązek zajęcia się niemi szczególnie w tych wypadkach, gdy one z pod dozoru i z pod tej opieki się wyłamują i gdy przez wydalanie się z kraju narażone są nie tylko na brak dobrego wychowania, ale nawet marnują poświęcone dla ich dobra troski dotychczasowe.

Byłoby więc pożądanem, aby naczelna władza krajowa wydała odpowiednie zarządzenia i pouczenia, dążące do tego, aby:

1) władze bezpieczeństwa w Oświęcimiu, Szczakowej, Dziedzicach, Boguminie i wogóle we wszystkich nadgranicznych gminach i stacyach kolejowych zwracały napowrót do kraju te małoletnie osoby, które nie są zaopatrzone w książeczki lub legitymacye robotnicze, prawnie i należycie wystawione;

2) urzędy gminne, pod własną odpowiedzialnością naczelnika urzędu, nie wystawiały rzeczonych

125

legitymacyj małoletnim bez wyraźnego zezwolenia ojca lub opiekuna, a w wypadkach wątpliwych jedynie za zezwoleniem sądu opiekuńczego;

3) na osoby, w sposób nielegalny usiłujące wyprowadzić małoletnich z kraju, lub wyludzać dla nich legitymacyje, nakładano drogą administracyi surowe kary policyjne*).

Stanowczo się zastrzegamy przeciw możliwemu zarzutowi, jakoby do postawienia wniosków powyższych skłaniała nas chęć zatrzymywania młodocianych robotników w kraju, celem zmuszenia ich do przyjęcia pracy za niskiem wynagrodzeniem. Dalecy jesteśmy od zamiaru wyłącznego służenia interesom agrarnym i przemysłowym. Skoro jednak widzimy tu i ówdzie ziemię polską, odlegiem leżącą, skoro napotykamy u młodzieży, z zagranicy powracającej, w oczy wpadającą grozę moralnego zepsucia, nie możemy pozwolić na zaniedbywanie się w wykonywaniu obowiązków, w istniejących ustawach i rozporządzeniach nałożonych na organa władz rządowych, czy autonomicznych.

Jeżeli ściśle bywają przestrzegane sądowe i administracyjne przepisy, wedle których małoletni bez zezwolenia ojca lub opiekuna, względnie sędziego opiekuńczego, nie może dobrowolnie wstąpić np. ani do służby wojskowej, ani do straży

*) Ogłoszenie tych wniosków ma na celu także wywołanie przedmiotowej dyskusyi, któraby ułatwiła odpowiednie zorientowanie się sfer rządowych, przy wydaniu lub zaostrożeniu przepisów.

skarbowej, ani nawet do zakonu duchownego; to niemniej ściśle winny być przestrzegane przepisy, ewentualnie wydać się mające w tym celu, aby małoletni wyrobnicy lub służący bez uzyskania takiego zezwolenia nie bywali przyjmowani gdziebądź i przez kogobądź do pracy i służby. W dobrze urządzonem i uporządkowanem społeczeństwie takie przepisy i taki sposób postępowania u nikogo zdziwienia wywołać nie powinny.

Wkońcu pozwalamy sobie jeszcze na jedną uwagę: Bardzo powoli wprawdzie, zanosí się jednak na powstanie u nas, przynajmniej w zachodniej części kraju, wielkiego przemysłu. Przy pomocy władz autonomicznych i zabiegów ruchliwych jednostek, oraz przy wydatnem finansowem poparciu kraju, rosną już tu i ówdzie liczne kominy fabryczne. Jak niezbyt dawno głoścni się stały w Europie zagłębia węglowe górnośląskie, westfalskie i morawsko-ostrowskie; tak w niedalekiej przyszłości może się okryć podobną sławą krakowskie zagłębie węglowe, z tą jedynie różnicą, że większą część bogactwa jego zaborą obce firmy i obce kapitały.

Dla przyszłych ognisk fabrycznego przemysłu w Krakowie i Podgórzu, w Trzebini i Oświęcimiu, w Wadowicach i Andrychowie, w Kętach i Żywcu, a zapewne i w Zatorze*), należy nam

*) W bliskiem sąsiedztwie Zatora odkryte zostały przez firmy pruskie bogate pokłady węgla, a mianowicie w Ryczowie o 7-metrowej, a w Gierałtowicach o dwumetrowej grubości.

tak przygotować znakomity nasz lud robotniczy, aby nie dał się zastępować przez obce żywioły i nie stał się łatwo dostępnym dla obcych, zgubnych, doktryn społecznych. Z przykrością bowiem już dzisiaj zaznaczyć możemy, że świeżo założona w Andrychowie, jedna z największych w Austrii, fabryka tkanin bawełnianych natrafia na trudności w pozyskaniu dostatecznej ilości polskich sił robotniczych. A przecież nie w innym celu kraj i miasto Andrychów założenie tej fabryki subwencjonowały półmilionowym majątkiem *), jak tylko dla rychlejszego dostarczenia naszej ludności zarobku w kraju, a zatem dla powstrzymania jej od wychodźstwa za granicę.

Okazuje się, że nie brak pracy i dobrego zarobku, nie głód i nędza wypędzają naszą młodzież robotniczą **) z kraju, lecz że ją pociąga jedynie, zasmakowana już za granicą, swoboda i brak oka rodzicielskiego lub opiekuńczego, a więc chęć innego, swawolnego i wyuzdanego życia i użycia rozkoszy, najczęściej niskich i upadkiem narodu grożących.

*) Należy wyjaśnić, że z kraj. funduszu przemysłowego udzielono na założenie tej fabryki 400.000 koron tytułem pożyczki, spłacalnej przez 20 lat od 1912 r. począwszy, za procentem po $2\frac{1}{2}\%$ od sta, zaś miasto Andrychów darowało dla fabryki grunta i siłę wodną, łącznej wartości około 100.000 koron.

**) W rzeczonyj andrychowskiej tkalni mechanicznej przeważa ilość sił robotniczych składa się z dziewcząt w wieku od 14 do 26 lat, a — jak słyhać — wiele z nich porzuciło już fabrykę, aby się na lato udać do Prus lub na „Saksy“.

Zaiste byłoby nader smutnem, gdybyśmy na tę chorobę młodego ludu naszego, prócz nadmiernych ofiar pieniężnych, nie znaleźli w rządzie i sądzie innego lekarstwa i nie zdołali skłonić naszej młodzieży do uczciwej pracy na swojej ziemi. Nie dosyć jest rzucić ze skarbca krajowego grosz podatników na założenie fabryk, czy zwabienie obcych przemysłowców i kapitałów, ale trzeba jeszcze, drogą opieki nad robotniczą młodzieżą, troskliwiej grosza tego pilnować, aby nie tylko się nie uronił, lecz przyniósł krajowi i społeczeństwu pożądane i spodziewane korzyści.

Andrychów, dnia 15. lutego 1908.

128

DODATEK.

„Uwagi te i wnioski“ ogłoszone pierwotnie jako artykuły p. t. „Małoletni na saksach“ w porannem wydaniu *Czasu* w numerach 57. i 58. z dni 8. i 10. marca b. r. już doczekały się częściowego zrealizowania poruszonych w nich kwestyj. Funkcjonujące w prezydyum austriackiej Rady ministrów biuro prasowe zwraca, zdaje się, pilną uwagę na sprawy aktualne, przez prasę podnieszone, albowiem już z dniem 19. maja b. r. jako z dniem ogłoszenia weszło w życie rozporządzenie ministerstwa handlu, wydane w porozumieniu z ministerstwami spraw wewnętrznych i sprawiedliwości (Nr. 97. Dz. ust. p.), zawierające pewne szczególne postanowienia dla zarobkowego pośrednictwa przy najmowaniu austriackich robotników do służby i pracy za granicą.

I tak wedle § 3. tegoż rozporządzenia żaden agent, żadne biuro pośrednictwa nie może werbować, ani zamawiać do służby i pracy zagranicę małoletniej osoby, niemającej skończonych 18 lat życia, której sąd opiekuńczy nie udzielił zezwolenia na objęcie służby lub pracy zagranicą. Zezwolenie takie muszą posiadać nawet małoletni, stojący pod władzą ojcowską.

Co do tych ostatnich rozporządzenie ministerjalne poszło nawet dalej, aniżeliby wnioskować należało z wywodów tej rozprawki. Rozporządzenie to nie obejmuje wprawdzie postanowień co do

książeczek służbowych i legitymacyj robotniczych, ani nakazu badania ich na granicy i zwracania do kraju małoletnich, nie zaopatrzonych w książeczki i legitymacye nieprawnie wystawione lub fałszywe, t. j. na inną osobę opiekującą, nie mieści postanowień karnych za niestosowanie się do przepisów i pozostawia nadal dotychczasową swobodę ruchu dla małoletnich od 18. do 24. roku życia; mimo to należy powołany przepis § 3. uważać za niewątpliwy skutek naszych artykułów i widoczny postęp w administracji państwa.

Wychodźstwo nieletnich poniżej 18 lat życia dostało się bowiem stanowczo pod dobrą kontrolę naszych sędziów, a od administracji kraju wyczekujemy zarządzeń co do badania legitymacyj małoletnich na granicy, zwracania nieletnich, nie posiadających zezwolenia sądu na wyjazd i co do kar policyjnych na niesumiennych agentów.

Nie podzielamy bowiem zapatrywania pewnego starostwa, że „zaostrenie przepisów co do badania legitymacyj na granicy, byłoby mieszaniam się w prawa obcego mocarstwa, w którym legitymacye wychodźców dopiero po przekroczeniu przez nich granicy bywają badane“.

Andrychów, dnia 6. czerwca 1908.

Fr. Sypowski.

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.